

Köylülük Meselesi: II

Oya Baydar

Büyük Ekim Devrimi, dünya devrimci hareketinin pek çok sorununa olduğu gibi, köylülük sorununa da zengin deneyler ve çözümler getirdi. Sosyalizmin biliminin şaşmaz temelleri üzerine Lenin'in kurduğu sağlam yapının ayaklarından biri de, köylü sorununun devrimci çözümüdür. Lenin'de, ve Sovyet devriminde köylülük sorununun önemi ve çözümü öylesine ağırlıktaydı ki, Leninizmin belkemiğinin «köylü sorunu» olduğunu düşünenler çıktı. Oysa, köylü sorununun çözümü, Sovyet devriminde, proletarya iktidarı hedefinin zorunlu bir uğraşıydı. Köylü nüfusun ağırlıkta olduğu; tarımsal üretimin ve tarım sorunlarının önplanda geldiği, tarımda kapitalizm öncesi ilişkilerin ve sömürünün sürüp gittiği bir ülkede, proletarya devriminin, çözmeden geçtiği anda başarısızlığa mahkûm olacağı bir uğrak...

Sovyetler Birliği'nde Sosyalist Kuruluş

sırasında, köylü sorunu, gerektirdiği bütün orjinal çözümlerle, yine, devrim sonrası önemli sorunlarından biri olarak kaldı.

Köylü sorununun, Ulusal Kurtuluş Savaşları döneminin açılmasıyla Sovyet devriminden sonra kazandığı yeni boyutlar Ekim devrimini de aşan yeni sorunları ve çözümleri gündeme getirdi.

Büyük Ekim devrimini izleyen dönemde uyanan ve ulusal kurtuluş mücadelesine atılan halklar, nüfusun yüzde 80, yüzde 90'ının köylülerin meydana getirdiği ülkelerin halklarıydı. İlk dönemlerde «Doğu halkları», «Asya halkları» ile sınırlı idi bunlar. Sonra, Afrika, Latin Amerika halkları —yani sömürgeciliğin çeşitli biçimlerine, emperyalizmin boyunduruğuna karşı mücadele vermeye başlayan halklar— da mücadelede yerlerini aldılar. Gerçekten «köylü halklar»dı bunlar. Böylece köylü meselesi, dünya devrimci hareketinde yeni bir yer alıyor ve çö-

zümlemesi gereken, somut durumlardan doğan yeni sorunları da gündeme getiriyordu.

Öte yandan, Batı'nın sanayileşmiş kapitalist ülkelerinde, II. Enternasyonal teslimiyetçiliğinin ve uzlaşmacı çizgisinin bütün görmezliğine ve ilgisizliğine rağmen, «köylü sorunu» nun devrimci hareket dışında bir sorun olduğu söylenemezdi. Ve özellikle tekeli kapitalizmin geliştiği, tarım kesimini de etkisi altına aldığı yörelerde bile, küçük işletmeciler, küçük çiftçi çoğunluğuna dayanan köylü kitleleri, tekelleşme sürecinin, tekelleşimin ağırlığı altında ezilmeye, tekeli fiyat dayatmaları karşısında, toplumun gerileyen ve çıkarları tekeli gidişle çatışan bir kesimini oluşturmaya başlıyordu.

Ve nihayet, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Halk Demokrasileri ile sosyalizmin kuruluşuna geçen Doğu Avrupa ülkelerinde de, feodalizmin tarım kesimindeki izleri feodal kalıntıların önemi ve köylü nüfus ağırlığı, bu ülkelerde devrimci hareketin, devrimci atılımın, (hatta Macaristan örneğinde olduğu gibi, karşı devrimle kısa sürede yenilgiye uğrayan Sovyet iktidarlarının) karşısına, çözümlenmesi gerekli sorunların en önemlilerinden biri olarak köylülük sorununu çıkarıyordu. Bu konudaki hatalar ve doğrular, başarısızlıklar ve başarılar, devrimin nihai zaferi açısından büyük önem taşıyordu. Nitelikli sonuçları pratikte görüldü ve denendi.

Böylece, köylü sorununun, tarım ve toprak sorununun, dünya devrimci hareketi açı-

sından, azalan değil artan öneminden; çeşitlenen çözümlerinden ve sorunlarından söz etmek mümkün günümüzde. Öte yandan, somut durumun somut tahlilinin mutlaka sosyalizmin bilmene ortodoksa bağlı kalarak yapılması gereğinin bazı sapma çizgilerince bir yana bırakılması, orjinal durumlara orjinal çözümler getirme yolundaki marksist-leninist ilkenin, bilime rağmen, bilimle ve sosyalizmin temelleriyle ters düşen çözümler getirmek olmadığı gerçeğinin aynı sapma çizgilerince kulak ardı edilmesi, köylü sorununa farklı bir önem kazandırıyor. Çünkü, bu evrensel sapmaların çoğunun «köylü sorunundan», «köylü» sorununun ele alınışından kaynaklandığı; veya bir yanılla bu konuya bağlandığı görülüyor.

Geçen yazıda, «Marx - Engels - Lenin'de köylülük» sorununun temellerini ortaya koymaya çalıştık. Bu yazıda «Çağımızda köylülük sorunu» nu kısaca ele alacağız. Köylülük sorununun kaynaklanan, konunun giriftliği içinde kök salan yanlış görüşler ve sapma çizgileri de yazının çerçevesi içine girecek.

Bu yazı bir «sosyolojik araştırma» değil. Çeşitli ülkelerde köylülüğün durumu, yapısı, gelişmeler, ancak çağımızda dünya devrimci hareketinde köylülük sorununun kısa bir temellendirilmesi çerçevesinde ele alınıyor.

Köylülük sorunu yazısının son bölümü ise, önümüzdeki sayıda, «Türkiye'de köylülük ve köylülük konusunda görüşler ve çizgiler» ile tamamlanacak.

ULUSAL KURTULUŞ HAREKETİ ve KÖYLÜLÜK SORUNU

1920'lerdeki Görünüş ve Bakü Kurultayı

Birinci Doğu Halkları Kurultayı 1-8 Eylül tarihleri arasında, 1920 yılında Bakü'da yapıldı. Çeşitli uluslardan 1891 delegenin katıldığı ve ağırlığın Doğu delegelerinde olduğu bu kurultayda, ana tema, Doğu halklarının, Batı sömürgeciliklerinin sömürü ve boyun duruşu altındaki halkların kurtuluşuydu. Bu kurtuluş, dünyada ilk Sovyet hükümetinin kurulmasından ve ilk sosyalist ülkenin, Sovyetler Birliği'nin doğmasından sonra, yeni

imkânlarla donanmış, yeni boyutlar kazanmış oluyordu. Öte yandan, Sovyet devrimini izleyen yıllarda, Doğu, özellikle Asya ülkelerindeki devrimci kıpırdanma ve uyanış, o zamana kadar görülmemiş boyutlara ulaşmıştı.

Doğu Halkları Kurultayının toplanması, aynı yıl (1920) Temmuz ayında toplanan III. Enternasyonalin II. Kongresinin kararıyla oldu. III. Enternasyonalin bu II. Kongresinde de ana temalardan birini sömürgecilğe karşı ulusal kurtuluş mücadelesi sorunları meydana getirmişti.

III. Enternasyonalin bu kongresinde, **Sömürge sorunları ve Ulusal sorunlar üzerine tezler**, özellikle Lenin ve Hindistanlı Roy arasında tartışma konusu olmuş ve farklı görüşler belirmiştir. Roy, Kongrede, burjuva demokratik kurtuluş hareketlerinin desteklenmesine ağırlık veren, çizgiye ve kararlara karşı çıkmıştır. Lenin de, Roy'un görüşünde bazı doğru yanların olduğunu kabul ediyordu. Aslında tartışma, ulusal burjuvazinin rolünde düğümleniyordu ve ulusal burjuvazinin sömürge ülkelerin ulusal kurtuluş hareketlerinde yer yer olumsuz ve mücadelayi kendi sınırları içinde tutmaya yönelik etkileri olduğu bir gerçektir. Bu yüzden de, Lenin'in de katılması ve önerisiyle, bu kongrede Lenin tarafından sunulan ulusal hareketle ilgili taslak halindeki tezlerin 11. maddesinin 5. bölümü düzeltilmiş ve desteklenecek hareketler için **«burjuva demokratik»** yerine **«ulusal devrimci»** terimleri kullanıldı. Lenin, bu konuda, «bu değişikliğin önemi, bizim sömürgelerdeki burjuva kurtuluş hareketlerini ancak, gerçekten devrimci oldukları ve temsilcileri, köylüler ile sömürülen geniş kitleleri devrimci bir ruhla eğitme ve örgütleme çalışmalarımızı engellemedikleri, köylüler ile sömürülen geniş kitleleri devrimci bir ruhla eğitme ve örgütleme çalışmalarımızı engellemedikleri zaman desteklememiz gerektiği ve destekleyeceğimizdir.» der.

III. Enternasyonalin II. Kongresinde, Doğu halklarının ulusal kurtuluş mücadaleleri ile ilgili tezlerden kaynaklanarak, bu kongrede ve bunu izleyen Bakû Doğu Halkları Kurultayında, ulusal kurtuluş mücadalesi konusunda temel tezler ortaya çıktı.

Daha 1912'de, Lenin şöyle yazıyordu ve bu satırlar, onun 1917 Sovyet devrimi öncesinde iki Taktik'te ve daha sonra dile getirdiği görüşlerin hem bir devamı idi; hem de Rusya sınırlarını aşarak Doğu ülkelerine yansıttığı, evrensel bir karakter taşıyordu.

«...bundan böyle, yüz milyonlarca yeni insan, Batı'nın şimdiye dek, kendisi için gerçekleştirdiği ilkeler uğrunda mücadelerde yerini alacaktır. Çürüyen, şimdiden kendi mezar kazıcısıyla, proletarya ile yüzyüze gelmiş olan Batı burjuvazisidir. Oysa Asya'da halâ için, militan ve tutarlı demokrasiyi savunacak, Fransa'nın Aydınlık Çağında ye-

tiştirdiği büyük adamların ve 18. yüzyıl sonlarında gelen büyük önderlerin yoldaşı olma-ya layık bir burjuvazi vardır.

Tarihi olarak, halâ ilerici bir davanın savunuculuğunu üzerine alabilecek güçte olan bu Asya burjuvazisinin başlıca temsilcisi, ya da başlıca sosyal dayanağı **köylüdür.**» (Lenin, Çin'de Demokrasi ve Narodizm, Toplu eserler, cilt 18, sf : 165, İngilizce baskı).

Ve yine 1913 yılında, Lenin şöyle diyor-du :

«Asya'da...yaman bir demokratik hareket geliyor, yayılıyor, güçleniyor. Orada burjuvazi, şimdilik, gericiliğe karşı, halktan yanadır. **Yüz milyonlarca** insan hayata uyanıyorlar, aydınlığa ve özgürlüğe uyanıyorlar. Dünya çapındaki bu hareketin, kolektivizme giden yolun demokrasiden geçtiğini bilen bilinçli işçilerin yüreğinde uyandırdığı sevinçli düşünün... Genç Asya, yani yüz milyonlarca Asyalı emekçi, güvenilir bir müttefike sahiptir : Bütün medenî ülkelerin proletaryası. Dünyada hiçbir güç, proletaryanın zaferini önleyemez. Bu zafer hem Avrupa halklarını, hem de Asya halklarını özgürlüğe kavuşturacaktır.» (Lenin, Geri Avrupa ve İleri Asya; Toplu Eserler, cilt 10, sf : 100).

Bu satırlarda, Asya halklarının kurtuluşunun ve hatta daha ilerde bizzat Lenin'in ileri süreceği gibi, kapitalist aşamayı atlayıp, kapitalizmin acılarını yaşamaya artık hiç de zorunlu olmayıp, sosyalizm yolunda ilerleyebilmelerinin, ancak devrimini yapmış proletarya ile ittifak yoluyla mümkün olabileceği konusundaki ilk görüşler beliriyor. Yine Lenin : «Dünya kapitalizmi ve Rusya'da 1905 hareketi, sonunda Asya'yı ayağa kaldırdı. Ezilen ve cahil bırakılan yüz milyonlarca insan orta çağ ataletinden yeni bir hayata uyanıldı; şimdi temel haklar ve demokrasi uğrunda savaşmak için ayaklanıyorlar... Asya'nın uyanışı ve Avrupa'nın ileri proletaryasının iktidar mücadalesinin başlaması, dünya tarihinin bu yüzyılın başından beri içinde yaşadığımız yeni döneminin sembolüdür» derken (Toplu Eserler, cilt 19, sf : 86) aynı gerçeğe değiniyordu.

Büyük Ekim Devriminden sonra, Doğu halklarının mücadalesi yeni boyutlar kazandı. 1919'da Doğu Halkları Örgütleri İkinci Rusya Genel Kongresinde Lenin şöyle diyor-du : «Sosyalist devrim, yalnızca, ya da da-

ha çok, her ülkede devrimci proleterlerin kendi burjuvazilerine karşı verdikleri bir mü cadele olmayacaktır; hayır, sosyalist devrim, emperyalizm tarafından ezilen bütün sö mürgelelerin ve ülkelerin, bütün bağımlı ül kelerin, milletlerarası emperyalizme karşı mücadeleleri olacaktır. Geçen Mart ayında kabul ettiğimiz Parti programında, dünya sosyalist devriminin gelişini nitelerken, bü tün ileri ülkelerde, emekçi halkın emperya listlere ve sömürücülere karşı giriştiği iç sa vaşın milletlerarası emperyalizme karşı mil li savaşlarla birleşmeye başladığını söyledik. Devrimin seyri bunu doğrulamıştır, zaman geçtikçe daha da çok doğrulayacaktır. Doğu' da da aynı şey olacaktır.

«Biliyoruz ki Doğu'da yığınlar, yeni bir hayatın bağımsız koldaşları, kurucuları ola rak ayaklanacaklardır; çünkü yüz milyonlar ca insan, bugüne kadar milletlerarası emper yalist siyasetin göz diktiği ve sadece kapita list kültür ve medeniyetin ilerlemesine yarar malzeme yerine geçen bağımlı ve hakların dan yoksun bırakılmış milletlerin insanlarıdır... Çağdaş devrimde, Doğu'nun bilinçlen mesini bir başka dönem izliyor; bu dönemde Doğu hakları, bütün dünyanın kaderinin kararlaştırılmasında söz sahibi olacaklar ve böylelikle sırf başkalarının zenginleşmesine alet olmaktan çıkacaklar... Bunun içindir ki, dünya devriminin gelişme tarihinde, —bu devrim, başlangıcına bakılacak olursa, daha uzun yıllar sürecek ve çok gayreti gerekti recektir— devrimci mücadelede, devrimci harekette size büyük bir görev düşeceğine, milletlerarası emperyalizme karşı mücadele mizde bizimle birleşmek gereğini duyacağın ıza inanıyorum... Rus devrimi, proleterlerin kapitalizmi yendikten sonra muazzam ve da ğınık emekçi köylü yığınlarıyla birleşerek orta çağ zulmüne karşı nasıl başarıyla ayak landıklarını göstermiştir. Sovyet Cumhuriye timiz şimdi de Doğunun bütün uyanan halk larını seferber edip, onlarla birlikte millet lerarası emperyalizme karşı mücadeleye gi rişmelidir. Bu bakımdan, dünya Komünistle rinin bundan önce karşılaşmadıkları bir gö revle karşı karşıyayız: Komünizmin genel teori ve pratiğine dayanarak, kendinizi Av rupa ülkelerinde mevcut olmayan özgül ko şullara uydurmak zorundasınız. O teori ve pratiği uygulayacağımız koşullarda, nüfusun

ezici çoğunluğu köylülerdir ve görev, kapi talizme karşı değil, orta çağ kalıntılarına karşı mücadele etmektir.

Nihai zaferin ancak dünyanın bütün ile ri ülkelerinin proletaryası tarafından kazanı labileceği muhakkaktır ve biz Ruslar, İngi liz, Fransız ve Alman proletaryasının sağla ma bağlayacağı işi başlatıyoruz. Fakat, en başta Doğu milletleri olmak üzere, bütün ezilen sömürge milletlerin emekçi halklarının yardımı olmaksızın ileri ülkeler proletarya sının zafere ulaşamayacağını da görüyoruz... Bu halklar arasında uyanmakta olan, uyan ması kaçınılmaz olan tarihi bakımdan hak kı teslim edilmek gereken burjuva milliyet çiliğine dayanmak zorunda kalacaksınız. Ama, aynı zamanda, her ülkenin emekçi ve sömürülen yığınlarına gidebilmeli ve onlara anladıkları dille, tek kurtuluş umutlarının milletlerarası devrimin zaferi olduğunu, mil letlerarası proletaryanın Doğu'nun yüzmil yonlarca emekçi halkının yegâne müttefiki olduğunu söylemelisiniz.» (Lenin, Doğu Halk ları Örgütleri, İkinci Rusya Genel Kongre sinde Konuşma, «Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri»nden, sf : 298 - 302).

Bu uzun alıntıyı yapmamızın nedeni, Le nin'in ulusal kurtuluş savaşlarını nasıl gör düğü konusunda ana çizgilerin bu alıntıda topluca bulunmasıdır. Öte yandan, yine bu konuşmada da görüldüğü gibi, Lenin, Doğu halklarının ulusal kurtuluş mücadelelerinin Avrupa burjuvazisinin gericiliğinin çok dı şında, devrimci bir çizgide gelişmesinin te minatı olarak bu ülkelerdeki taze burjuva demokrat güç köylülüğü görmektedir. Ve ulusal kurtuluş mücadelesi sorununun gelip köylü meselesinde düğümlenmesi, hiç de bo şuna değildir. Üzerde, günümüzde ulusal kur tuluş hareketi, dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin üçlü bü tünlüğünü reddeden, ulusal kurtuluş hareke tini soyutlayan ve dünya sosyalist sisteminin ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin önemi ni küçümseyen yanlış görüşleri, Lenin daha o yıllardan ve çok öncesinden başlayarak mahkûm etmektedir. Dolayısıyla da, ulusal kurtuluş hareketlerinde önemli rol oynayan köylülüğün öncü olamayacağını, devrimin, hareketin motoru olamayacağını daha o za mandan (henüz tartışmalar ve küçük burju va sapmalar bugünkü düzeylerde olmadığı

bir sırada) bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Yazıyı uzatmak bahasına, Lenin'in III. Enternasyonalin II. Kongresine tartışılmak üzere sunduğu tezlerin konuyla doğrudan ilgili bölümlerinden birkaç alıntı daha yapalım :

«11) Feodal ya da babaerkil (patriarkar) ve babaerkil - köylü ilişkilerin hakim olduğu daha geri ülkelerde ve uluslarda, şunları özellikle göz önünde tutmak önemlidir :

«Birincisi, bütün işçi sınıfı partileri, bu ülkelerdeki burjuva demokratik kurtuluş mücadelesine yardımcı olmalıdırlar. En etkili yardım görevi de, geri kalmış ülkelerin sömürge şeklinde ya da ekonomik yönden bağımlı olduğu ülkenin işçilerine düşer... Dördüncüsü, geri kalmış ülkelerde, toprak ağalarına, büyük toprak mülkiyetine ve feodalizmin bütün biçimlerine, kalıntılara karşı, köylü hareketini özellikle desteklemek ve Batı Avrupa proletaryası ile Doğunun, sömürgelerin, genel olarak geri ülkelerin devrimci köylü hareketleri arasında mümkün olduğu kadar sıkı bir ittifak kurarak, köylü hareketine en devrimci bir nitelik kazandırmaya çalışmak... Beşincisi, geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik kurtuluş akımlarına proleter bir görünüş vermek çabalarıyla kesinlikle mücadele şartı. III. Enternasyonal, sömürge ve geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik ulusal hareketleri ancak şu şartla desteklemelidir. Bu ülkelerde, gerçek proletarya partilerinin unsurları bir araya getirilip özel görevlerini, yani kendi milletleri içinde burjuva demokratik hareketlere karşı mücadele görevlerini kavrayacak şekilde eğitilmeleri şartıyla. Sömürge ve geri ülkelerde, burjuva demokrasisi ile geçici bir ittifaka girmeli, fakat onun içinde erimemelidir ve bütün koşullarda, en ilkel çekirdek biçiminde de olsa proletarya hareketinin bağımsızlığını korumalıdır.» (Toplu Eserler, cilt 31, sf : 147 - 151). (Roy'un sonradan sektör olarak nitelenecek karşı tezlerinin de etkisiyle, son yazılışında Lenin'in bazı terimlerini değiştirip fikrini daha açık ifade edeceği ve Kongre tarafından yeni şekliyle kabul edilen madde budur.)

Bu tezlerin son şeklini açıklarken, Lenin, «Tezlerimizdeki ikinci temel fikir şudur : Dünyanın emperyalist savaşı izleyen bugün kü durumunda, halklarla, genel olarak dün-

ya siyasi sistemi arasındaki karşılıklı ilişkileri, küçük bir emperyalist milletler grubunun Sovyet Rusya önderliğindeki şura hareketine ve Şura devletlerine karşı yürüttüğü mücadele belirlemektedir. Bunu akıldan tutmazsak, tek bir millî sorunu ya da sömürge sorununu, dünyanın en ücra bir köşesini dahi ilgilendirse, doğru koyamayız.» diyordu (Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine, Komünistlerin III. Enternasyonal II. Kongresine sunduğu rapor. Toplu Eserler, cilt 31, sf : 341).

Bu tezlerin tartışılması sırasında, özellikle Roy'un karşı tezlerinin gerektirdiği açıklamaları yaparken, Lenin, ulusal kurtuluşçu hareketlerde köylülüğün önemine ve yerine dolaylı olarak bir kere daha değinir. Roy'un ve Roy'u destekleyenlerin etkisiyle ve Lenin'in de doğru bulmasıyla desteklenecek hareketler için «burjuva demokratik» yerine «ulusal devrimci» teriminin kullanılmasını oy birliğiyle kabul edilmiştir. Lenin bunu açıklarken şöyle der : «Hiç şüphe yok ki, her millî hareket ancak bir burjuva demokratik hareket olabilir; çünkü geri kalmış ülkelerde nüfusun muazzam çoğunluğu, burjuva - kapitalist ilişkileri temsil eden köylülerdir. Bu geri ülkelerde, kurulabilse bile, proletarya partilerinin, köylü hareketiyle kesin ilişkiler kurmadan ve köylü hareketini faal bir biçimde desteklemeden işçi sınıfı sosyalizminin taktiklerini ve siyasetini izleyebileceklerini sanmak hayaldir...hemen bütün hallerde, "burjuva demokratik" terimi yerine, "ulusal devrimci" terimini kullanmak olduğunu kararlaştırdık. Bu değişiklik şu anlama geliyor : Biz, sömürgelerde burjuva kurtuluş hareketlerini ancak gerçekten devrimci oldukları ve bu hareketin yöneticileri köylüleri ve sömürülen kitleleri devrimci bir ruhla yetiştirip örgütlememize engel olmadıkları takdirde desteklemeliyiz ve destekleyeceğiz.» (Aynı yer, sf : 342 - 343).

Lenin'in meseleye bakış tarzından ve özellikle yukarıdaki ifadeden, söz konusu hareketlerin, proletaryanın nicel - nitel varlığının önemli ve hesaba katılabilecek güçte olmadığı, proletarya partilerinin var olmadığı ve hatta kurulmasının da yer yer mümkün olmadığını yerlerdeki hareketler olduğu anlaşılır. Bunlar, işçi sınıfı öncülüğünde olmayabilirler, hatta bu öncülük işçi sınıfının

nicel - nitel güçsüzlüğü yüzünden mümkün görünmemektedir. (Bu konuda durum, 1920' de, daha sonra gelişecek ulusal kurtuluş hareketlerindeki durumdan ve günümüzdeki durumdan büyük ölçüde farklıdır.)

Sosyalist Ülkenin Öncülüğü ve Köylü Sovyetleri

Bu durumda, ulusal kurtuluşçu hareketin burjuva reformizminin kuyruğuna takılması nasıl önlenecektir? Gerçek hedefine varması ve daha önce işaret edildiği gibi dünya devriminin parçası olması, giderek proleter devrimine ulaşması ve köylülüğün proletaryanın öncülüğünde hareket etmesi nasıl sağlanacaktır? Bu sorunun cevabı: öncülüğün, devrimini yapmış ülkenin (Sovyetler Birliği) proletaryası ile, emperyalist ülkelerin devrimci proletaryası tarafından yapılması gereğidir. Yani, bugün kullandığımız deyimlere çevirmek istersek, ulusal kurtuluş hareketi ile dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin bağlanması ve bütünlüğüdür. Biraz daha başka türlü ifade edecek olursak, ulusal kurtuluş savaşlarının piyade gücü olan köylü kitlelerine öncülük etmek, bu öncülüğü yerine getirebilecek yerli Parti'nin yokluğunda ve yerli proletaryanın nitel nicel güçsüzlüğü durumunda, uluslararası işçi sınıfı hareketine ve dünya sosyalist sistemine düşmektedir.

Burada, önemli başka bir sorun ve tartışma noktası işin içine karışır. Çünkü, III. Enternasyonalin II. Kongresinin kabul ettiği kararlara göre, sömürgelerdeki ulusal devrimci hareketler ancak gerçekten devrimci oldukları sürece ve işçi sınıfının bağımsız örgütlenmesi engellenmediği ve böylece emekçilerin çok büyük çoğunluğunu oluşturan köylüleri devrimci şekilde örgütleme ve eğitme imkânı sağladığı sürece... Bu ise, proletarya önderliğinin yokluğunda kendi başlarına ulusal burjuvazilerinin peşine takılmaktan öteye gidemeyecek olan ve devrimci atılımlarının sınırlı ulusal burjuvazinin çizdiği noktada bitecek olan köylülere uluslararası proletaryanın desteği, yol göstericiliği, önderliği sorunudur. Ve bu sorun, doğrudan doğruya, kapitalist aşamadan geçmeden sosyalizme doğru yol alabilecekleri tezine bağlanırlar.

Bu konuda Lenin'in Rusya'da narodniklere karşı verdiği mücadele hatırlardadır. Köy komünü (Mir) rejiminden kapitalist aşamaya geçmeden ve bozulmaya uğramadan sosyalizme geçilebileceğini savunanlara karşı şiddetli polemiklerinde, Lenin kapitalizm yaşanmadan sosyalizme geçilemeyeceğini, burjuva demokratik devrim şu veya bu şekilde gerçekleşmeden sosyalist devrimin imkânsızlığını savunmuştur. Oysa, 1920'de, III. Enternasyonalin II. Kongresinde ve sonra Doğu Halkları kurultayında ve sonrasında artık savunulan tez, kapitalizme geçmemiş, sanayiini geliştirmemiş ülkelerde, kapitalist aşama yaşanmadan sosyalizme doğru yol alınabileceği tezidir. Bu değişiklik neden ileri gelmektedir? Niçin bir çelişki yoktur? Bu değişikliğin temelinde çok önemli bir faktör yatmaktadır. O da, artık tek ülkede sosyalizmin kurulmuş olması ve devlet biçiminde örgütlenmiş sosyalist ülke proletaryasının öncülüğünde farklı gelişmelerin mümkün olabilmesidir. Öte yandan ilerdeki yıllar da Sovyetler Birliği'nde bile yaşanması gerekli olan NEP deneyi, proletarya iktidarı altında, kapitalist aşamanın yaşanmamış olmasından doğan bazı gelişmelerin planlı şekilde yaşanabileceğini göstermiştir.

İşte köylü sovyetleri kurulması önerisi, sanayi proletaryası olmayan ülkelerde bile Sovyet düzenine köylü sovyetleriyle geçilebileceği görüşü, bu temel tezden kaynaklanır. Lenin Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine Tezlerin son biçimini açıklarken şöyle der: «Şimdi biraz da köylü şuraları (sovyetleri) konusuna değinmek istiyorum. Eski çarlık sömürgelerindeki, Türkiye, v.s. gibi geri ülkelerdeki eylemler bizi kapitalizm öncesi şartlarda bile işçi sınıfı taktiklerini ve siyasetini nasıl uygulamamız gerektiği sorusuyla karşı karşıya getirdi. Kapitalizm öncesi ilişkilerin hakimiyeti, bugün de bu ülkelerin belirleyici özelliklerinin önünde gelir. Bu yüzden, buralarda saf proleter bir hareket söz konusu olamaz. Bu ülkelerde, sanayi proletaryası hemen hemen yoktur. Yine de buralarda bile öncülüğü yükledik ve yüklenmek zorundayız. Deneylerimiz bize, bu ülkelerde çok çetin güçlükleri yenmek gerekeceğini gösterdi. Ama, çalışmalarımızın pratik sonuçları bütün bu güçlüklerle rağmen, proletaryanın yok denecek kadar az olduğu yer-

diktatörlüğü, sanayi proletaryasının olmadığı yerde olanaksızdır ve sanayi proletaryası Doğu'da çok zayıftır. Batı'da, Sovyet iktidarının yalnızca proletarya diktatörlüğünün bir ifadesi olduğu doğrudur; ama Doğu'da, orada, sömürülen unsurlar köy kökenlidir. Sovyetlerin yönetici unsuru köylü sınıfı olmak zorundadır.» (Aynı yer, sf : 193).

Köylülüğün Ağırlıkta Olduğu İlk Büyük Örnekler

Böylece, 1920'lerde, o zamanlar özellikle Asya anlamına gelen Doğu'da, emperyalizme, sömürgecilğe karşı ulusal kurtuluş savaşlarının bir toprak devrimi ile, Köylü sovyetleri iktidarı ile sona ereceği; Sovyetler Birliği'nin ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin desteği ile, Doğu halklarının kapitalist aşamayı yaşamadan sosyalizme geçmelerinin mümkün olacağı bir temel tez halinde gelişmiştir. Bu mekanizmanın anahtarı ise Doğu'nun, kapitalizm öncesi boyunduruk ve baskılar altında inleyen, hem yerli hem yabancı sömürgeci tarafından çifte sömürü altında tutulan köylü kitleleridir. Bu yüzden de Bakû Doğu halkları Kurultayı'nın bir köylü sorunları kurultayı olarak geçtiği de söylenebilir.

Günümüzde, bir çok ulusal bağımsızlık hareketinin 1920'lerde öngörülen şartlardan farklı şartlar içinde geliştiği, hemen hiçbirinin Köylü Sovyetleri iktidarıyla sonuçlanmadığı buna karşılık ya (artık 1920'lere göre Doğu'da ve geri ülkelerde de oldukça gelişmiş bulunan) proletarya öncülüğünde, ya da köylü kitlelerin aktif desteğindeki ulusal burjuvazi yoluyla ve onların iktidarına vararak gerçekleştiği bir olgudur. Ancak 1920'leri izleyen yıllarda, Asya'da, beklenen türden hareketlere, III. Enternasyonalin İkinci kongresinde ve Bakû Kurultayında saptandığı biçimiyle rastlanır. Türkistan, Kazakistan, Özbekistan, Buhara, Moğolistan bu türden devrimci hareketlerin Lenin'in ortaya koyduğu çizgiye çok uygun gelişmelerinin tipik örnekleridir. Lenin, bağımlı ülkelerin kurtuluşunda en büyük payın o ülkenin bağımlı olduğu emperyalist ülkenin devrimci proletaryasına düştüğünü ve hareketin başarısının ulusal kurtuluş güçleri ile sosyalist ülke veya emperyalist ülkenin devrimci proletarya-

sı arasındaki ittifakta olduğunu defalarca tekrarlamıştı. Yukardaki örneklerde, proletaryanın hemen hemen bulunmadığı bir durumda, köylü sovyetlerinden kapitalizmi atlayarak sosyalizme geçiş, bu modele uygundur.

Daha sonra, çok daha girift ve kendine özgü şartlar altında Çin devrimi gerçekleşti. 1912 yılında, Lenin, Çin'de meydana gelen gelişmelerle, yani Burjuva Cumhuriyetinin kurulmasıyla ilgili olarak şöyle diyordu :

«Çin'in özgürlüğü, köylü demokratlarla liberal burjuvazi arasında kurulan bir ittifak sayesinde elde edildi. Proletarya partisinin önderliğinden yoksun olan köylülerin, sağa kaymak için dört gözle fırsat kollayan liberalere karşı demokratik mevzilerini koruyup koruyamayacakları, yakında belli olacak.» (Lenin, Yeniden Hayata Kavuşan Çin, Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri'nden, sf : 74).

Çin'deki köylü kitleler, proletarya partisinin önderliğine bu şartların yazılmasından ancak 15-20 yıl kadar sonra kavuştuğu halde, Çin devrimi ana çizgileriyle, yine de III. Enternasyonal tezlerine yakın biçimlerde gelişti. Köylü Sovyetlerine dayandı, özünde bir toprak ve köylü devrimi oldu ve Çin, kapitalist aşamayı burjuvazinin iktidarı altında, klâsik biçimiyle yaşamadan sosyalist ülkenin de yardımıyla sosyalizme doğru ilerlemenin yeni bir örneğini verdi. Feodal ve yarı-feodal ilişkilerin güçlü, feodal bölünmelerin yaygın olduğu büyük köylü ülkesi Çin, uluslaşma sürecini daha çok devrimci savaş ve Millî Demokratik Devrim iktidarında yaşadı.

Ama öte yandan, yine Çin devrimi örneği, köylü sorununun çözüm gücünü en iyi ortaya koyan örneklerdendir. Köylülüğün ağırlığında, özünde bir köylü devrimi şeklinde, sanayinin ve sanayi proletaryasının son derece güçsüz olduğu bir yapıda gerçekleşen devrim, köylü sovyetlerine, proletarya ideolojisinin öncülüğüne, proletarya partisinin güdücü rolüne rağmen, günümüze kadar gelen aksaklıkları, sosyalizmin kuruluş güçlüklerini içinde taşıdı. Doğu'da, ulusal kurtuluş mücadelesi veren halkların, köylü sovyetleri biçimi bir iktidar yapısı yoluyla kapitalist aşamayı atlayabilmelerinin ön şartı olan uluslararası işçi sınıfı hareketine ve

sosyalist ülkeye dayanabilmeleri ilkesinden Çin'de, devrimden bir süre sonra sapılması. dünya sosyalist sisteminden ve Sovyetler Birliği'nden kopma ve düşmanlaşma bu önşarti yerine getirilemez hale sokunca (ki bunda Çin'in özel yapısının, tarihinin, girift üretim ilişkilerinin yaygınlığının da önemli bir payı vardır) sosyalist kuruluş ve sosyal devrimin derinleştirilmesi, proletarya ideolojisinin geniş köylü yığınlarında kökleşmesi, enternasyonalizmin güçlenmesi sorunları ağırlaştı.

Bütün bunlara rağmen, Çin de dahil olmak üzere, yirminci yüzyılın ilk yarısında Asya'da meydana gelen devrimler ve daha sonra, çağımızda Asya, Afrika, Güney Amerika'da gerçekleşen ulusal kurtuluş savaşları ya da hareketleri ve onların bir kısmını izleyen sosyalist kuruluşlar Vietnam, Kuzey Kore vs. örnekleri farklı biçimlerde de olsa, köylülük ağırlığına dayanan hareketlerin örneklerini verdiler. İlk örneklerde, köylü sovyetlerinden, Sovyetler Birliği ile çok sıkı bağlantı içinde sosyalist kuruluşa geçildi ve bunlar daha sonra Sovyet Cumhuriyetleri bütünlüğü içinde yer aldılar. İkincilerde, proletarya öncülüğü çeşitli kademelerde gerçekleşebildi. Proletarya partisinin yani işçi sınıfının fiili öncülüğünde, yine dünya sosyalist sistemiyle sıkı ittifak içinde ulusal kurtuluş savaşları işçi-köylü iktidarları ve sosyalizme geçişle sonuçlandı.

Bütün bu ulusal kurtuluşçu, devrimci gelişmelerde, nicel bakımdan ağırlıklı güç, köylülük oldu.

Bakû Kurultayı, Doğu sorununu, Doğu'da devrim sorununu, büyük ölçüde köylülük sorunu olarak koymuştu ortaya :

«O halde, Doğu'daki toplumsal devrimin, çevresinde oluşacağı ağırlık merkezi neresidir? Ağırlık noktasını, köylü yığınlarının feodalizmin kalıntılarına ve Avrupalıların utanmaz ve yağmacı emperyalizmine karşı örgütlenmesi olarak görüyoruz. Geçmişte Batı'da olduğu gibi, Doğu'daki halkların devrimci hareketi, şimdi toprak sorununa dayanıyor. 20. yüzyılda, Batı'dan Doğu'ya doğru ilerleyen devrimci hareketin kökü toprağa ilişkin olacaktır. Biz Doğu'ya köylü yığınlarının ve toprağın özgürleşmesini götüreceğiz.» (Musesşef'in konuşmasından, Birinci Doğu Halkları Kurultayı, sf : 171).

Aynı kurultayda, Toprak sorunu rapor-törü Stačko ise şunları söylüyordu :

«Doğu ülkelerinde köylüler nüfusun çok büyük çoğunluğunu oluştururlar. Doğu halklarının kurtuluşu, şu halde, köylülerin kurtuluşu olacaktır. Nasıl ki Batı ülkelerinde üretici sınıf temel olarak sanayi işçileriyle temsil ediliyorsa ve nasıl ki sanayi proletaryası gelecekte Batı'nın egemen efendisi olacaksa, buna karşılık Doğu ülkelerinde değerlin tek yaratıcısı köylülerdir. Bu nedenle yalnızca onlar egemen efendi olacaklardır ve bu ülkeler onlara ait olacaktır.» (Aynı yer, sf : 201).

Ama, aynı konuşmacının hemen ardından eklediği de, şimdilik ulusal kurtuluş için kendi ulusal burjuvazileriyle ittifak içinde olan köylülerin, eğer mücadeleyi sonuna kadar götürmez ve ulusal kurtuluş savaşları kapitalist toplumun kurulmasıyla sonuçlanırsa, sömürüden yine kurtulamayacaklardır.

«Siyasal bağımsızlık, uluslararası sanayi sermayesinin sızmasından onları koruyamayacaktır ve bu sızmadan veya yerli bir sanayi sermayesinin oluşmasından ve ulusal sanayinin üretim araçlarının özel mülkiyeti üzerine temellenerek gelişmesinden sonra, köylü sınıfı kendisini kelimenin tam anlamıyla yıkıma sürükleyecek olan acıyla dolu kapitalistleşme sürecini yaşamak zorunda kalacaktır. Çiftçiler topraklarından kovulup ücretli işçiler haline dönüştüklerini göreceklerdir. İşçileşerek, köylü sınıfı ulusal burjuvazi (veya yabancı burjuvazi) tarafından plantasyonlara, fabrikalara, imalâthanelere, madenlere çalışmaya gönderilecek ve oralarda kapitalistleri zenginleştirmek için boğazı tokluğuna çalışmak zorunda kalacaktır... O halde Doğu'nun köylü yığınlarına bıkıp usanmadan, yalnızca yabancı fetihçilerin boyunduruğundan kurtulmanın gerçek kurtuluşu getiremeyeceğini hatırlatmak gerekir; ayrıca onların, kendi öz zalimlerinden, zorbalarından, köleciler mülk sahiplerinden kurtulmaları, uluslararası burjuvaziyi yenmek amacıyla Avrupa Sovyet Cumhuriyetleri ile birlikte içerisinde hareket etmeleri, kendi öz Sovyet iktidarlarını yaratmaları da zorunludur... O halde Doğu köylü sınıfı için, Avrupa emekçileriyle yakın işbirliği ve Sovyet Cumhuriyeti ile sıkı bir bağlaşıklık içerisinde yabancı sermayeye ve kendi uluslarından ezen sınıflara

karşı mücadeleye girişmekten başka yol yok tur.» (Aynı eser, sf : 212 -213).

Bakü Kongresinde oy birliği ile kabul edilen toprak sorunu üzerine tezlerin özü de budur. Doğu'da önerilen ve **beklenen**, köylülüğün ulusal demokratik devrimi, yani özünde **toprak devrimidir**. Bu devrimin başarısı ise, sömürülen ülkenin köylüsünün Batı proletaryası ve sosyalist ülke ile sıkı ittifaktan ve bu ittifaka dayanan köylü sovyetlerinin kurulmasından geçmektedir. Yani burjuva demokratik devrim ulusal burjuvazinin ve liberal burjuvazinin eline terkedilmemeli, emekçi kitleleri feodalizmin ve sömürgeciliğin pençesinden alıp kapitalizmin ve yerli - yabancı burjuvazinin pençesine atacak bir gelişme ile yetinilmemelidir.

III. Enternasyonalin II. Kongresinin Milletler ve sömürgeler sorunu ile ilgili tezleri üzerinde ve Bakü kongresi üzerinde uzun uzun durmamızın nedeni, bu kongrelerin dönemin şartlarına uygun olarak aldığı kararların ulusal kurtuluş savaşları ve köylülük sorununun temelini atmış olmasıdır. Günümüzde, farklı düzeylerde de olsa sürmekte olan pek çok tartışmanın kökeni bu kongrelere kadar gider. Sosyal pratik ise, kongrelerin kararlarını ve görüşlerini büyük ölçüde doğrulaması sosyalizmin bilimi temeline dayanan bazı öngörüşler, olayların akışıyla bütünüyle gerçekleşmiştir.

Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin Yükselişi ve Köylülük

Yukarıda konunun temellerini koymak üzere, görüş ve kararlarından etraflıca söz ettiğimiz Kongreleri ve yılları izleyen dönem, ulusal kurtuluş hareketinin gerçekten yükseldiği bir dönem oldu. Ulusal kurtuluş hareketi sorunu, Asya sorunu olmanın boyutlarını aşmış, Asya yanında Afrika ve Latin Amerika halkları da emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı baş kaldırdılar. Ulusal devletler, Asya'da, Afrika'da, Latin Amerika'da kurulup güçlendiler. Ulusal kurtuluş savaşlarının, bağımsızlık hareketlerinin büyük başarısı ve yükselişi hele İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sosyalist sistemin kurulup güçlenmesine büyük ölçüde bağlıydı. Bazıları ne kadar aksini iddia etmeye kalkışsın kalkışsın, emperyalizm çağında, bir halk devrimi-

nin uluslararası devrimci güçlerin dolaylı dolaysız desteği, yardımı olmadan başarıya ulaşamayacağı bir gerçektir. Emperyalist sistem o olmaz ilk büyük yarasını Ekim devrimiyle almıştı. Ulusal kurtuluş savaşları ise bu yarayı gittikçe büyüten ve öldürücü hale getiren etkenlerdi.

Bu yazı çerçevesinde çağımızda ulusal kurtuluş hareketinin durum ve sorunlarına ayrıntılarıyla girecek değiliz. Konumuz yine «köylü sorunu» ile sınırlı kalacaktır. Çünkü ulusal kurtuluş mücadelesinin sürdüğü veya ulusal kurtuluşun gerçekleştiği bölgeler, hâlâ köylü nüfusun ağırlıklı olduğu, anti-feodal görevlerin öne çıktığı yerlerdir. Sosyalist olmayan Asya-Afrika, Latin Amerika ülkelerinde, farklı yapılar ve sorunlar içinde de olsa, köylüler nüfusun ezici çoğunluğunu (% 60 - % 90 arası) oluşturmaktadırlar. Bütün bu ülkelerde köylüler, en bariz şekilde ezilen, en ilkel biçimde sömürülen kitleyi oluşturmaktadırlar. Yaşama düzeyleri geridir, sefalet kapılarındadır. Çok ilkel teknolojiyle, büyük çoğunlukla kendilerin ait olmayan topraklar üzerinde yaptıkları tarım üretimi verimsizdir; onları açlık ve sefaletin kucakına iter. Ama bu kitleler, Asya'dan, Afrika'dan, Latin Amerika'ya kadar, büyük bir uyamsı içindedirler ve mücadelede yerlerini aldıkları görülmektedir.

Çağımızda «köylülük» konusunda genel bir sonuca varmazdan önce, bazı tipik örnekleri kısaca incelemekte yarar olacaktır.

Çin devrimi, Çin Hindin'deki (Vietnam, Kamboçya Laos, Kore) devrimci gelişmeler, köylülüğün rolünün en bariz örnekleriyle doludur. Buralarda yer yer nüfusun yüzde 90'ını meydana getiren köylüler, ulusal kurtuluş savaşına ve anti-feodal mücadeleye bütün güçleriyle katılmışlardır. Vietnam Kurtuluş Savaşı ile ilgili olarak Giap şöyle der : «Nüfusun yüzde 90'ını teşkil eden ve sarsılmaz bir devrimci ruhla canlanan devrimci güçler olan emekçi köylü kitleleri kırsal bölgelerde bulunur.» (Vo Nguyen Giap, Vietnam Ulusal Kurtuluş Savaşı, sf : 55).

Çin devrimi ise tartışmasız biçimde köylü kitlelere dayanmıştır. Devrimin temel gücü (hatta kısa bir süre için Mao Tsetung'a göre öncü gücü, anti-feodal devrimde öncü) köylülük olmuştur. Nüfusun yüzde 80'ini köylülerin meydana getirdiği devrim sırası

Çin’inde, en fazla ezilenlerin köylüler olduğu, bu temel güç olmaksızın devrimin başarmayacağı görüşü Mao tarafından baştan beri kesinlikle savunuluyordu. Çin devrimini sırasında köylülük ve itifak yapılacak köylü kesimleri konusunda zaman zaman bazı görüş farklılıkları belirdi, taktikler değiştirildi. Ama devrim hep köylü kitlelerine dayandı. ÇKP altıncı Kongresi Çin köylerindeki başlıca devrimci gücün yoksul ve orta köylüler olduğunu belirtiyordu. Mao, 1926’da yoksul köylüyü «ortakçı» olarak niteliyor, Hunan raporunda ise bunları, a) Çok yoksul, b) Daha az yoksul olarak iki gruba ayırıyordu. Mao’ya göre, feodal güçleri yıkacak öncü güç yoksul köylüydü. (Mao Tsetung : Investigation of Peasant Movement in Hunan, Selected Works, sf : 32, cilt I).

Devrimin gelişmesi içinde, Komünistler, ele geçirdikleri bölgelerde, toprak dağıtımını yapıyorlardı. Ancak, toprak dağıtımını sınıf ilişkisi ve çelişkilerini değiştirirken, toprak alan yoksul köylü orta köylüyle birleşmeye başlıyor ve o andan itibaren de tarım proleterleriyle çelişkisi geliyordu. Yani somut gelişmeler içinde köylülüğün çeşitli kesimlerinin ittifakı çözülmeye de yüz tutuyordu. Bu durum 1930’larda önemli bir sorun oldu. Başlangıçta kurulan Çin sovyetleri, 1933 yılına kadar tarım proleterleri ile yoksul köylü arasında fark gözetmeyip her ikisine birden eşitçe dayanırken, gelişmelerin ve yeni oluşan fikirlerin ışığı altında 1933’ten sonra politika değişti. Mücadelenin başında devrimin öncüsü sayılan yoksul köylü, mücadele geliştikçe bu niteliğini yitirmiş oluyor, tarım proletaryası ön plana geçiyordu. Ama öte yandan, devrim geliştikçe, nüfusunun yüzde 80’i köylü olan 500 milyonluk bir ülkede köylülüğün rolünün ağırlığının gitgide arttığı görülmüyor ve bu durum iktidar yapısında da yansıyor. Stalin, Çin devriminden söz ederken (1928) Çin’de Sovyet devriminin bir değil iki sınıfın diktatörlük koşulları altında olduğunu bunun da komünistlerin çalışmalarını sınırladığını söyler. Çin devriminde köylü ağırlığı barizdir. Devrimin epeyce gelişip yaygınlaştığı, 1940’da Çin devriminin karakteri Mao’ya göre burjuva demokratiktir. «Çin toplumu halâ sömürge, yarı sömürge ve yarı feodal bir toplum olduğuna göre, Çin devriminin başlıca düşmanları yine em-

peryalizm ve feodal kuvvetlerdir...devrim genel olarak kapitalizm ve kapitalist mülkiyet aleyhine değil fakat emperyalizm ve feodal monopoller aleyhine yöneltilmelidir. Şu halde bugünkü safhada Çin devriminin karakteri, proleter sosyalist değil, burjuva demokratiktir» (Mao Tsetung, Yeni Demokrasi, sf: 99). Bütün bunlar ise, özünde köylü ağırlığı ve zengin köylü ekonomisinin korunması anlamına gelir. ÇKP’nin 1957’deki üye yapısı da bu konuda bir ipucu verebilecek niteliktedir. 12 milyon 720 üyeden 8 milyon 500’ü köylüdür.

Çin devriminde feodal görevlerin ağırlığı devrimde köylü ağırlığının başlıca etkenlerinden olmuştur. Halk ordusu köylülerden kurulmuş, silâhlı mücadelenin büyük gücünü köylüler oluşturmuştur. Devrimin başlangıcında, kırsal nüfusun yüzde 8’ini meydana getiren feodal beyler ve zengin köylüler toprakların yüzde 80’ini ellerinde bulunduyorlardı. Bütün bunlara ek olarak Çin’de köylülüğün uzun bir devrimci ve isyancı geleneği vardı ve belki de tarihteki ilk köylü devleti kısa süreli de olsa Çin’de kurulmuştu. (19. yüzyılın ortasında Orta Çin’de kurulan Tai-Ping devleti.) Çin devriminde köylülüğün rolü ve bir süre öncü güç bile sayılması sonra da teorik olarak proletarya öncü sayılsa da fiilî gücün köylülerde kalması ve başlangıçtaki sovyetlerin ağırlıklı olarak köylü sovyetleri, sonraki halk ordusunun bir köylü ordusu olması Çin yöneticilerinin kendi modellerini evrenselleştirme çabalarına ve devrimde köylülüğün rolü konusunda yanlış görüşlere ve diğer çeşitli sapmalara zemin hazırladı. İşçi sınıfı ideolojisi ve enternasyonalizmi bu büyük köylü ülkesinde güçlenemedi ve güçlendirilmedi.

Bir başka örnek, Afrika’dan verilebilir. Kuzey Afrika’da, özellikle Cezayir ulusal kurtuluş savaşı sırasında köylülüğün rolü de, çağımızda ulusal kurtuluş savaşlarında köylülük sorununa yeni perspektifler getirdi. Gerçekten de Cezayir’de özellikle dağ köylülerinin ve yüzyıllardır aşağılanmış bedevilerin ulusal kurtuluş savaşına büyük ölçüde katıldıkları görüldü. Bu köylü kitleleri, çoğunlukla Fransızların büyük çiftliklerinde veya Fransızlarla işbirliği içindeki kabile reislerinin toprakları üzerinde çalışıyorlardı. Yabancı, hatta kendi inançlarına göre «Ga-

vür» Fransız tarafından aşağılandıklarını görüyorlar, sömürüyü tâa iliklerinde duyuyorlardı. Mücadeleleri toprak mücadelesiydi ve kökleşmiş aşiret geleneklerinden de hız alan, yabancından kurtuluş mücadelesiydi. Gerçekten de Cezayir Ulusal Kurtuluş savaşında, silâhli mücadelede köylülerin özel bir rolü, zaferde büyük payları olmuştur. Buna karşılık işçi sınıfı nispeten güçsüzdü. Siyasal örgütlenme düzeyi düşüktü. Köylülükle bağlar kuramamış, şehirlere sıkışıp kalmıştı. Bu görünüşler Frantz Fanon ve onun çizgisindekilere ulusal kurtuluş savaşlarında ve çağdaş devrimlerde köylülüğün rolü konusunda yanlış tezlerini geliştirmek yolunda veri sağladılar. Köylüler, Cezayir kurtuluş mücadelesine özellikle silâhli mücadele safhasında yaygın şekilde katıldılar.

Siyah Afrika'da, işçi sınıfının nicel bakımdan güçsüz, (örgütsüz olduğu pek çok ülke için söylenemez) olduğu ülkelerde ulusal kurtuluş savaşları, yine köylü ağırlığında, köylülük silâhli mücadelenin temel gücü olarak sürüyor. Gine'de, Gana'da, Kongo'da, Mozambik'te, Tanzania'da, Angola'da, Mali'de v.s. kurtuluş mücadelesinde ağırlık hep «köylü» kitlelerde oldu.

Portekiz sömürgelerinde son günlerde gerçekleşen ulusal kurtuluş devrimlerinin zafer ulaşmasında, silâhli mücadelede temel güç yine köylülük olmakla birlikte, Lenin'in öngördüğü şekilde, esas etken, bu sömürge ülkenin bağlı bulunduğu Portekiz'deki proletaryanın devrimci atılımı ve ardındaki dünya sosyalist sistemi oldu.

Yine Afrika'dan bir örnek alacak olursak, Tanzania'da ulusal bağımsızlık ve onu izleyen devrimci kuruluş köy komünleri temelî üzerinde ve köylülüğe dönük olarak gerçekleşti. Bütün bu ülkelerde ve diğerlerinde, ulusal devrimi, kiminde başarılı kimin

de başarısız (iktidarın yapısına, ulusal devrimin kazandığı muhtevaya göre) toprak reformları köylünün toprak talebini gerçekleştirmeye yönelik düzenlemeler izledi.

Latin Amerika'da, Küba devrimi tarım proletaryası çoğunluğuna dayanan köylü kitlelerini temel güç olarak aldı. Bugün de Latin Amerika'daki devrimci hareket bu ülkelerde nüfusun yüzde 70, yüzde 80'e varan çoğunluğunu oluşturan köylü kitlelerin geniş katılımıyla yürüyor.

Bütün bu gerçekler karşısında, çağımızda, ulusal kurtuluş hareketinde ve genel olarak çağdaş devrimci süreçte köylülüğün rolünü görmezlikten gelmek, devrimin burjuva demokratik görevlerinin başında gelen toprak sorununun çözümü meselesini bir yana bırakmak mümkün müdür?

Çağımızda ulusal kurtuluş hareketi, ister proletaryanın ister ulusal burjuvazinin öncülüğünde yürüsun, köylülüğü temel güç olarak almak zorundadır. Nüfusun yeryer yüzde 80'e varan bir çoğunluğunun desteğinden yoksun bir hareketin başarı şansının olmayacağı açıktır. Çağımızda köylülük, altında bulunduğu bütün katmerli baskı ve sömürü nedeniyle, ulusal kurtuluş hareketinde ki büyük önemini korumaktadır.

Ama bütün bu verilerden hareketle çağımızda devrimde «öncülüğün değiştiği», «öncü gücün köylülük olduğu» sonucuna varılabilir mi? İşçi sınıfının artık «devrimci olmadığı», en devrimci gücün köylülük olduğu sonucuna varılabilir mi? Asla!...

Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde köylü sorununda ortaya çıkan çeşitli sapmaları ve nerelere kadar vardıklarını görmeye çalışacağız. Köylülüğün devrimci mücadeledeki yerini çeşitli şartlarda ve durumlarda mümkün olduğunca örneklerle başvurarak belirleyeceğiz.

KÖYLÜ SORUNUNA YANLIŞ YAKLAŞIMLAR ve ÇAĞDAŞ SAPMALAR

Çoğunluğunu köylülüğün meydana getirdiği Doğu halklarının uyanışı, 1920'lerde III. Enternasyonal tarafından devrimin yeni bir hız kazanması ve binlerce yıllık uykusundan uyanan yüz milyonların yeni bir hayata atılışı olarak selâmlanırken; bir kısım Batı burjuva

düşünürlerinin, yazarlarının dahi, bu yeni gelişmeye çökmüş ve köhnemiş Batı'nın eskimiş değerleri karşısında yeni değerler yaratacak «olağanüstü bir olay» olarak yaklaştıkları görülür.

Emperyalizmle birlikte gittikçe gericileş-

miş, asalaklaşmış olan Batı burjuvazisinden, burjuva liberalizmi adına ne kalmışsa 1925 - 1940 arasında bazı yazarların ve düşünürlerin eserlerinde yansır. Bunların, artık kurtuluş yolunda olan Doğu'ya ve genel olarak sömürge ülkelere bakışları sınıfsal bakış açısıyla, sosyalizmin biliminin bakışıyla kesinlikle çelişir. Yer yer hümanist denilebilecek romantik bir yaklaşımdır bu. Günümüzde Fransız sağının entelektüel temsilcilerinden biri olan romancı Malraux'nun Çin devrimci sürecinin etkisiyle yazdığı romanlar, aynı sıralarda, yine Malraux'nun Enver Paşa'nın Turan rüyasını anlatan Şahane Yol ve benzerleri, bu idealist romantik yaklaşımı yansıtır. Batı'nın çürümüş dünyasının karşısına yepyeni bir insan çıkmaktadır onlara göre. Ve heyecanları bu «yeni insan»ın uyanışını gözlemekten doğar. Sarı derili, kara derili, bu insanlar Doğu'nun silkinişinin müjdecileridir ve Batılı yazar - çizerler bu heyecana kendilerini «sanatkârca, şairce» kaptırırlar. Şüphesiz ki yaklaşımlarında işçi sınıfının bakış açısından, dünya proleter devriminin sorunlarından, işin sınıf özünden en küçük bir işaret yoktur. Ve olması da beklenemez....

Çağımızda da, köylü meselesini, aynı heyecan ve idealist «sanatçı» yaklaşımıyla, aynı romantizmle ele alan bazı görüşlerin, yukardakilerden tek farkı, bunların çoğunlukla sosyalizm adına yola çıkmış olmalarıdır. İster «dünyanın şehirleri-dünyanın kıyıları» teorisi; ister köylü devrimciliği tezi; ister bir çeşit narodnizmden kaynaklanan sol popülizm ya da II. Enternasyonal döküntüsü reformistlerin geri ülkelerdeki sağ popülizmi olsun, hepsinin gelip birleştiği nokta, sorunu işçi sınıfının bilimi dışında ele almak ve daha da önemlisi, lafta ne derlerse desinler işçi sınıfına ve uluslararası işçi sınıfı hareketine inanmamaktır. Bugün az gelişmiş ülkelerde göşist burjuva devrimcileri köylü devrimciliği ve kuyruklucağı yaparken oy avcılığına çıkmış reformist burjuva sosyalistleri ve sosyal demokratları da köylülük abartması içindedirler. Her ikisinin de kaynağı aktivist veya pasif burjuva ve küçük burjuva popülizmidir.

Günümüzde ana sâpmaların temelinde mutlaka köylülük ve köylülüğün devrimci rolünün, durumunun abartılması ya da ak-

sine, devrim niyetsizliğinin köylülüğü küçümsemesi vardır.

Bunda başlıca etken, şüphesiz, çeşitli faktörlerin işe karışmasıyla Batı'nın gelişmiş kapitalist ülkelerinde devrimin gecikmesi, buna karşılık nüfusunun büyük çoğunluğunun kırsal bölgelerde yaşadığı, köylü olduğu ülkelerde ulusal kurtuluş hareketlerinin ve devrimci dinamiğin hız kazanmasıdır. Böyle bir görünüş karşısında ulusal kurtuluş hareketini güçlendiren ana faktörün Sovyetler Birliğinde sosyalizmin kuruluşu, emperyalizmin böylelikle aldığı yara, daha sonra dünya sosyalist sisteminin doğması ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin yeniden hareketlenmesi olduğu unutulunca veya bilinçli olarak ihmal edilince, kendiliğinden varılacak yer, çağımızda devrimci mihrağın Batı'dan, Doğu'ya kaydığı ve «dünyanın emekçileri», «dünyanın proleterleri» olan ezilen ulusların, kurtuluş savaşlarının ön plana geçtiğidir. Daha önce açıkladığımız noktalara bağlayacak olursak, bu, kendiliğinden, ulusal kurtuluş hareketinin temel gücünü oluşturan köylülüğe öncü rol tanınması ve köylülüğün proletaryanın müttefiki olacak yerde adeta proletaryanın karşısına çıkarılması görüşüne varır.

Köylülüğün Devrimci Öncülüğü Sorunu

Bugün oportünist çizgilerin uluslararası planda köylülüğü devrimin öncüsü görmesi veya bu yapılmadığı zaman bile, işçi sınıfının devrimci yerini inkâr edip, devrimin bir avuç öncünün köylülüğü gütmesi ile yapılabacağını öne sürmesi boşuna değildir. Yine günümüzde sosyal şoven-milliyetçi çizgiler hep aynı köylülük abartması ve işçi sınıfının devrimci rolünün inkârı temeli üzerine otururlar. (Bu konuda Türkiye'de bu sapma çizgilerinden birinin sözcülüğünü yüklenmiş «Halkın Sesi» dergisinin keskinliği kimseye bırakmazken son sayılarında kesin bir milliyetçiliğe varmış olduğuna, «Milletim» ve benzeri şiirlere dahi yer verdiğine dikkati çekmek köylü kuyrukluğunun vatan-millet edebiyatına aykırı düşmeyecek «politikaları» gerektirdiği önümüzdeki bir somut örnek olarak öğreticidir.

(Böylelikle «sol» keskin lafazanlık refor-

mizm ve sosyal demokrasi ile rahatlıkla kolkola girebilmektedir.)

Teoride köylülük yazışında da gördüğümüz gibi, ustalar köylülüğe hiçbir zaman öncü rol vermemişlerdir. Sosyal pratik de, köylülüğün, hele çağımızda böyle bir rolü yük bir güçtür; önemli bir güçtür; devrimin başarısı köylülüğün proletarya ile sağlam ittifakından geçer. Ama köylülük devrimde öncü değil «piyadedir». İşte bilimsel teorisinin ve sosyal pratiğinin bize öğrettiği tartışılmaz doğrular...

Ustalar köylülüğün tek başına kendi adına devrim yapamayacağını, toprak devriminin de mutlaka burjuvazinin veya daha sonra proletaryanın öncülüğünde gerçekleşebileceğini ortaya koymuşlardır. Aslında ulusal kurtuluş hareketi de bu gerçeği doğrulamaktan başka birşey yapmamaktadır.

Bu konuda tarihsel gelişmeye kısaca bakmak yararlı olabilir.

Engels bize Orta Çağ boyunca feodal düzene baş kaldıran köylülüğün mücadelelerini anlatır. Köylülüğün, anti-feodal devrimin büyük gücü olduğunu belirtir. Ama, gerek Orta çağ sonlarında, gerekse anti feodal görevlerin gündemde olduğu yerlerde günümüzde, anti feodal mücadelenin bu önemli, temel gücü devrimin öncüsü olarak başarıya ulaşabilmiş ve tek başına iktidar kurabilmiş midir? Bu sorunun cevabı, birkaç büyük özellik gösteren istisna bir yana, «hayır»dır. Almanya'da köylü savaşları köylülerin yenilgiyle ve ezilmesiyle sona erer. Batı Avrupa'da Orta Çağ sonundaki bütün köylü ayaklanmaları için aynı şeyi söylemek mümkündür. 1789 Fransız burjuva devriminde köylüler devrime burjuvazinin yedeği olarak katılmışlar, burjuvazi feodal aristokrasiyi ve feodal düzeni bütün kalıntılarıyla, köylülerin desteğiyle yıkmıştır. Böylece köylüler toprağa kavuşmuşlar, ancak anti feodal görevleri yerine getirmiş klasik bir devrim olan Fransız devriminde öncülük yine burjuvazide olmuş; devrimden sonra da, köylü kitleleri, bu defa kapitalist sömürünün boyunduruğundan kurtulamamışlardır. 1848 Avrupa devrimleri için aynı şey söylenebilir. 1917 devrimi köylülüğün gücünün en fazla hissedildiği devrimlerden biridir ve Rus köylüsü bu devrimle boyunduruklarından kurtulmuş, toprak köleliğine son

verilmiştir. Ama bu devrimde de, bütün devrim süreci boyunca, hatta Lenin'in toprak devriminden söz ettiği sıralarda bile, köylüler bu defa da işçi sınıfının müttetikleri ve devrime işçi sınıfının müttetifi olarak, onun öncülüğünde katılırlar. Asıl hedefleri olan toprak ve özgürlüğü köylülere burjuva demokratik devrimler çağında burjuvazi; emperyalizm çağında da işçi sınıfı kazanmıştır.

Aksi örnek olarak gösterilmek istenen Asya, Afrika ve Latin Amerika'da da köylülerin toprak ve özgürlük mücadelesi ancak işçi sınıfı veya kısmen millî burjuva öncülüğünde başarılı olabilmıştır. Köylüler, Çin, Kore ve Vietnam'da işçi sınıfının önderliğinde toprak kazanabilmişler, Hindistan'da ulusal burjuvazinin yaptığı toprak reformu onlara toprak kazandırmıştır. Doğu Avrupa'da ve Küba örneğinde, işçi sınıfının ve partilerinin öncülüğü esas olmuştur. Örnekler çoğaltılabilir. Ama bütün örneklerin gösterdiği, köylülüğün devrimci atılımının mutlaka bir başka sınıf öncülüğünde hedefine vardığı veya yaklaştığıdır. Yine geçerken söylemek gerekir ki, çağımızda köylülüğün toprak ve özgürlük taleplerini ve bu yolda gelişen devrimci mücadelesini, sadece işçi sınıfı öncülüğü hedefine vardırabilmektedir. Yoksa, Hindistan, Mısır, Venezuela gibi sayısız örnekler gösterebileceği gibi, burjuvazinin zorlandığı (kendi gelişmesi, kapitalizmin gelişmesi için de zorunlu olan) toprak reformları, hep yarım kalın ve köylülüğe toprak ve özgürlüğü getirmeyerek, onu bu defa da ücretli köle haline getirmiş veya kapitalist sömürü mekanizmasına şu veya bu ucundan bağlamıştır.

Bütün bunlardan ortaya çıkan, köylülüğün ataleti, önemsizliği değildir. Aksine, örnekler köylülüğün mücadelecisi bir güç olabileceğini ve çağdaş demokratik, millî devrimci hareketlerin temel gücü olabileceğini göstermektedir. Köylü ayaklanmaları tarihte sık rastlanan olaylardır. Bazı bölgelerde, meselâ Çin'de, meselâ Kuzey Afrika'da bu ayaklanmaların «geleneğinden» bile söz edilebilmektedir. Sadece Orta Çağ boyunca Avrupa'da değil, Çin, Hindistan, İran, Arap ülkelerinde de köylü savaşları zaman zaman önemli boyutları ulaşmıştır. «Fakat köylülüğün özgül bir sosyal özelliği nedeniy-

le —toprağa bağılık— devrimci köylü hareketleri ancak çok özel durumlarda bütün halkın çıkarlarının genel bir ifadesi olmayı başarabilmiştir. Genel çizgide, bütün bu hareketler, belli bölgelerde, köylülerin sefaletinin ve yoksulluğunun sebebi olan şahıslara, özellikle feodal beylere, devlet memurlarına yerli tefecilere karşı kişisel olarak yöneltmiştir. Ne zaman köylüler, mücadelelerinde tamamen mahallî bir başarı elde etmişlerse, o zaman hareketin soluğu kesilmiş ve ayaklanmalar asıl amacına ulaşmamıştır. Bu da, devlet aracını ve askerî güçleri ellerinde bulunduran ve çok daha iyi örgütlenmiş olan egemen unsurlara yeniden ve köylü hareketine güçlü bir darbe indirme olanağı sağlamıştır.» (Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya, E. Jukov, A. İskenderov, sf: 46-47)

Ender durumlarda, köylü savaşları sonucunda yeni bir devlet tipi doğduğu da görülmüştür. 19. yüzyıl ortasında Çin'de Tai-Ping köylü devleti bunların örneklerindedir. Ama bu süre sonra, devletin liderleri, bir süre önce savaşıkları sosyal ilişkileri, feodal yapıları yeniden yaratmışlardır.

Köylü devrimlerine ve mahallî olarak kurulan kısa ömürlü köylü iktidarlarına Latin Amerika'dan da örnek verilebilir. Ama bunların hepsi kısa zamanda dağılmıştır. Öte yandan çok farklı bir örnek de Bulgaristan'da 1920 Mayıs'ında serbest seçimlerden sonra iktidara gelen Stamboliiski'nin «Tarımcı hükümeti»dir. Köylü kitlelere dayanan bu hükümet, büyük burjuvaziyle ittifaka girmemiş, ancak işçi sınıfıyla da ittifak kuramadığından, yani temel ittifak olan işçi-köylü ittifakı gerektiği zamanda oluşturulmadığından faşist bir darbe ile 1923'te yıkılmıştır.

Görüldüğü gibi, bu şartlar altında köylü mücadelesinin bağımsız ve kalıcı bir iktidara yol açmasının örneği yoktur. Ama sosyalist sistemle çok sıkı bir ittifak içinde geçici köylü iktidarları kurulamaz mı?

Bu sorunun cevabı, daha önce ele almaya çalıştığımız kapitalist aşamayı atlatma, kapitalist olmayan yol vs. sorunlarıyla ilgilidir. Bu konuda, bugün Sovyet Cumhuriyetlerine dahil olan Özbekistan, Kırgızistan, bağımsız Moğolistan örnekleri yanında Har-

zem ve Buhara Cumhuriyetleri tipik örnek olarak gösterilir:

Buralarda 1919-1920'lerde, Ekim devriminin etkisiyle köylüler feodalizme karşı yaygın bir mücadeleye girmişlerdi. Partileri çok güçsüzdü ve köylü temeline oturuyordu. Buralarda, III. Enternasyonalin II. Kongresinin kararlarının öngördüğü şekilde feodal iktidar devrilince yerine köylü sovyetleri kuruldu. Bu ülkelerin deneyini çözümleyen K. Mukhammedberdiyev, bunları köylü cumhuriyetleri olarak niteliyor. Bunlar Sosyalist Cumhuriyetler olmadığı için başta, Sovyetler Birliği'ne katılmamışlardı. Bu bir geçiş aşamasıydı. 1923-1924'te her iki Cumhuriyet de Sovyetler Birliği'ne katıldı. Buradaki geçiş ve köylü iktidarının imkân dahilinde girmesi sosyalist devletin, sosyalist iktidarın varlığına ve onunla sıkı ittifaka dayanıyordu. Böylece de Bakü Kongresinin ve III. Enternasyonalin görüş ve kararları bir kere daha doğrulanmış oluyordu.

Günümüzde uluslararası durum, devrimci hareketin perspektifleri çok daha girift, çok daha çeşitli. Yine de bugün dünya sosyalist sisteminin varlığı Asya'da ve Afrika'da, özellikle bunun en iyi örneklerini veren bazı Afrika ülkelerinde uluslararası işçi sınıfı hareketinin ve dünya sosyalist sisteminin desteğine sahip partilerin ve nicel bakımdan güçsüz de olsa proletaryanın öncülüğünde köylü temel gücü ve çoğunluğuyla sosyalizme giden yola girme imkânı veriyor.

Ama bütün dünya pratiğinin gösterdiği, geçmişte olduğu gibi çağımızda da köylülüğün kendi bağımsız iktidarını kurabilecek, devrime önderlik edip zafere ulaştıracak öncü güç olmadığıdır. Öte yandan yine sosyal pratiğin her defasında yeniden doğruladığı, gerçek, pek çok ülkede halâ emekçi nüfusun çoğunluğunu oluşturan köylülükle ittifak olmadan, yani işçi-köylü ittifakı gerçekleşmeden devrimin başarılamayacağı, hele hele nihai hedefine, yani sömürüye son verme hedefine, sosyalizmin kuruluşu aşamasına geçilemeyeceğidir.

«Köylülük, işçi sınıfının felsefesi olan marksizmi, örgütlü bir marksist güç tarafından getirildiğinde benimseme yeteneği olsa da, ulusun geri kalan bölümünü yönetecek ideolojiyi sağlayabilecek, açıkça belirlenmiş,

örgütlenmiş, örgütlü bir sınıf değildir. Köylü nüfusun çoğunlukta olduğu ülkelerde, köylülerin, devrimin belirleyici güçlerinden birini oluşturacakları doğrudur. Burjuva demokratik devrimin, feodal toprak düzeninin ve ona eşlik eden siyasal ve sosyal üstyapıyı yıkmaya yönelik bir anti feodal devrimin temel ekseninin tarım devrimi olduğu iyi bilinen bir marksist kavramdır. Ama burada da, köylülüğün rolünü değerlendirirken, gereğinden çok genellemeler yapmak tehlikelidir... Ayrıca mücadeleye sayısal olarak geniş yığınlar sağlayan temel güç ile, politikayı oluşturan, ideolojiyi ve örgütsel deney ile yeteneği sağlayan öncü güç yada başlıca devrimci güç arasında ayırım yapmak önemlidir. Belki de bu ayırımı yapmanın başarısızlığıdır sorunu karıştıran en büyük etken.» Jack Woddis, Yeni Devrim Teorilerinin Eleştirisi, Fanon ve Afrika'da sınıflar, sf: 67)

Gerçekten de o tür ülkelerin iç dinamiğinde temel güç'le, öncü güç'ün karıştırılması döner dolaşır sosyalist sistem, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketinde, hareketin bu üçlü bütünlüğünü reddedip ulusal kurtuluş savaşlarının tek güç haline getirilmesine, diğerlerinden ayrılmasına, bağışsızlaştırılmasına yani burjuva veya küçük burjuva milliyetçiliğine varır.

Köylülüğün Daha Fazla Sömürüldüğü Teorisinin Yanlışlığı

Ulusal kurtuluş hareketinin çağımızın tek devrimci hareketi olduğunu, devrim sürecinin ve merkezinin böylece yer değiştirdiğini ileri sürenler, işçi sınıfına güvensizlik içinde çağımızda tek devrimci gücün de köylülük olduğunu iddia ederken bazı temel teorilerden kaynaklanırlar. Bunların başlıcaları arasında çağdaş toplumda, gelişmiş Batı'da, işçi sınıfının aristokratlaşmış, kurtuluş mücadelesi veren ülkelerde ise işçi sınıfının nisbi olarak iyi durumda bulunduğu, köylülüğünse en çok sömürülen toplum kesimi olduğunu ileri süren «tez» vardır.

Bu görüşe, sadece sosyalizmin biliminden sapan çağdaş akımlarda değil, parlamentarizmi temel alan bütün burjuva sosyalizmlerinde ve küçük burjuva çizgilerinde de rastlanır. (Türkiye'de Aybarçılığı ve Aybar'ın köylü öncülüğünü öneren görüşlerini,

«en çok siz sömürülüyorsunuz, işçiden de çok sömürülüyorsunuz» biçimindeki seçim konuşmalarını hatırlayalım; öte yandan Türkiye'de büyük ölçüde kitle desteğini köylülerden, küçük üreticiden, yoksul köylüden alan sosyal demokrat çizginin görüşleri de aynı noktada düğümlenmektedir.)

Bu görüşün teorisyenliği bir yandan yeni-Troçkistlere öte yandan Frantz Fanon'a ait sayılabilir. O, köylülüğü, toplumun en çok sömürülen, bu yüzden en devrimci kesimi olarak işçi sınıfının karşısına koymanın teorisyenliği yapar.

Fanon'u, yazış biçiminden, üslubundan, tezlerine kadar, daha önce değindiğimiz «mistik sanatçılar» kategorisine sokmak daha doğru olurdu. Ancak kendisinden esinlenen siyasal çizgilerin bulunması bizi bundan alıkoymuyor.

Son derece ateşli bir üslupla yazdığı eserinin adı «Dünyanın lanetlileri» dir. Dünyanın lanetlileri sömürgeciliğin kurbanlarıdır. Ve bunlar asıl köylüler ve lumpenproletaryadır. Tek silâh, tek güç ise şiddettir Fanon'a göre. Sömürgecilik şiddete dayandığına göre, mücadele de şiddet yoluyla olacaktır. Fanon şöyle der: «Köylülük, sistematik olarak, uluscu partilerce yapılan propaganda sonucunda bir yana itilmiştir. Sömürge ülkelerde yalnızca köylülerin devrimci oldukları açıktır; yitirecek hiç birşeyleri yoktur çünkü, kazanacakları ise her şeydir. Sınıf sistemi dışındaki aç köylü, sömürülenler arasında, yalnızca şiddetin karşılığı verdiğini görenlerin ilkidir.» (Fanon'ndan alıntı, Jack Woddis Yeni Devrim teorilerinin eleştirisi, sf: 42)

Fanon böylece Marx'ın işçi sınıfı için söylediği «zincirlerinden başka kaybedecek birşeyi olmama» olgusunu köylülüğe çevirir. Ve bu arada işin üretim temelini, mülkiyet ilişkileri temelini bir yana atmanın, marksizm dışına çıkmanın tipik bir örneğini de verir.

Fanon işçi sınıfının siyasal uyumkılığa sahip olduğunu kabul eder. Ama Fanon'a göre, o sömürge ülkelerde ayrıcalıklı bir tabakadır; aristokratlaşmıştır; köylüye göre iyi ücret almaktadır; daha az sömürülmektedir. Bu yüzden de şiddete başvurmada, silâhlı mücadeleye atılmada güvenilemez. Fanon, proletaryayı, «şımartılmış» olarak ni-

telemekten de çekinmez. «Sömürge ülkelerde işçi sınıfının yitirilecek herşeyi vardır» der. İşçi sınıfı ülkenin «burjuva» kesimidir. Buna karşılık köylülük öylesine sömürülmektedir ki, devrimin öncüsü ancak o olabilir.

Bir kere Fanon'un bu görüşlerimiz hem teorik hem pratik açıdan yanlışları apaçık ortadadır. Yoksulluğun militanlık veya devrimci bilinç yaratacağı yolundaki görüşler ustalar tarafından ve sosyal pratik tarafından mahkûm edilmiştir. Hatta aksine, (genellemeye gidilmese bile) ilk sendikalar ve ilk mücadele birlikleri nisbi olarak daha iyi ücret alan, kalifiye işçiler tarafından kurulmuştur. Lenin'in 1905 yılında daha yüksek ücret alan işçilerin mücadeleye daha hazırlıklı oldukları yolundaki gözlemleri bu doğrunun ifadesidir. Öte yandan, işçi sınıfının devrimciliğinin temeli onun içinde bulunduğu üretim ve mülkiyet ilişkilerinde ve bundan kaynaklanan doğasında, özel mülkiyete bağlı olmamakta, yüksek kolektif, demokrasi ve disiplininde. Kaybedecek hiçbir şey sahip olmaması demek sefil olması demek değil, üretimdeki yeri gereği mülkiyeti ve mülkiyet duygusu bulunmaması demektir. En çok sömürülen, en yoksul olan, en sefil olan en devrimcidir teorisi, her zaman işçi sınıfına güvensizliğin, proleter öncülüğünü kabul etmemenin, hatta lumpenlere bağlanmanın teorisi olmuştur.

Öte yandan emperyalizmin sömürsü altındaki ülkelerde, sömürge ülkelerde işçi sınıfının daha az sömürüldüğü, daha iyi yaşama koşulları içinde bulunduğu ispatlanmış değildir. Kentlerde işçi sınıfı üzerindeki sömürü ve baskının henüz pazar ekonomisine açılmamış bölgelerdeki köylülüğün üzerindeki sömürü ve baskıdan daha az olduğu söylenemez. Olsa olsa baskının ve sömürünün biçiminin farklılığından söz edilebilir. Ve sömürü oranının bilimsel hesaplanması da yaratılan değere ve artı-değere göre olacağından, yani sömürü oranı hesabına göre olacaktır daha az daha çok sömürülme gibi kavramlar sübjektif olmaktan öteye geçmemektedir.

«Bazıları, haksız olarak Asya ve Afrika ülkelerinde işçilerin ekonomik durumlarının köylülerinkine oranla çok daha iyi olduğunu öne sürüyorlar. Buradan hareket ederek,

köylülüğün, çok çetin yaşama koşulları nedeniyle, işçi sınıfına oranla çok daha devrimci bir gücü temsil ettiği sonucuna varıyorlar. Bu teori saçmadır.

«Yanlış bir varsayımdan yola çıkılmaktadır: işçi sınıfının maddi koşununun sözde üstünlüğü. Halbuki en yoksul köylü bile, üstünde çalıştığı küçük bir toprak parçasına sahiptir. İşçiye gelince, o her türlü mülkten ve üretim aracından yoksundur. Varlığını sürdürmek için açlıktan ölmek için, tek sahip olduğu şeyi, işgücünü satmak zorundadır. Öte yandan işçi, kendisinin değiştiremeyeceği çeşitli şartların yardımına sığınmış durumdadır. Bir iş elde etmesi için, emek arzının olması, iş gücünü satın alacak birinin olması gerekir. Demek ki, ücretlerinin ve içinde buldukları koşulların düzeyi, işçilerin kendilerine değil, işverene bağlıdır. Kuşkusuz, ara sıra işçinin gerçek geliri bazı ülkelerde köylünün gelirini aşar. Bunu, ya kuvvetli bir yerli emek arzıyla, ki bu tamamen geçici bir karakter taşır, yada işçilerin işverenin köylünün sefil gelirinden daha fazla bir ücret ödemeye zorlayan yüksek örgütlenme düzeyleriyle açıklayabiliriz. Bu son durumda çıkarılacak sonuç, işçilerin köylülere oranla daha etkin bir sosyal gücü temsil ettikleridir.» (Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya, sf: 57-58)

Sosyal Pratik de Bu Tezi Doğruluyor

Özünde köylülüğü işçi sınıfının karşısına koymaya dayanan bu teori, ne sosyal pratik tarafından ne de ulusal kurtuluş savaşlarının önde gelen savaşçıları, liderleri tarafından doğrulanmış değildir. Bu da, köylülüğün en devrimci toplum kesimi olduğu tezinin, bilimsel verilerden ve somut gerçeklerden değil de; işçi sınıfına inançsızlıktan, işçi sınıfı öncülüğü dışında bir başka öncülük ve daha da önemlisi işçi sınıfının devrimci metodları ve taktikleri dışında fokocuğa kadar uzanan çeşitli sol sapma çizgilerini haklı gösterme endişesinden kaynaklandığını göstermektedir.

Ulusal kurtuluş savaşlarına işçiler katılmamışlar mıdır? Katılmak bir yana pek çoğunda, özellikle zafere ulaşan ve kapitalizme de darbe indirenlerin tümünde işçi sı-

nı devrimin öncüsü olmuştur. Devrimi partisi ile yönetmiş ve işçi-köylü ittifakını kurmuştur. Köylülük, işçi sınıfının bayrağı altında mücadele etmiştir. Vietnam, Kuzey Kore, Kamboçya, Laos işçi sınıfının partisinin öncülüğündeki mücadelenin en son örnekleridir.

Afrika'da kata'nın yapısı gereği durumun daha farklı olduğu Fanon'un teorilerinin de daha çok Afrika'ya özgü olduğu ileri sürülebilir. Ancak durum, Afrika'da da Fanon'un gösterdiği gibi değildir. Afrika'da işçi sınıfının nitel nicel bakımdan güçsüz olduğu, bağımsızlık mücadelesi veren ve bağımsızlığını kazanmış olan birçok Afrika ülkesinde sanayi proletaryasının devrime fiili öncülük edebilecek güçte olmadığı bir gerçektir. Ama öte yandan, var olduğu kadarıyla en örgütlü sınıfın yine işçi sınıfı olduğu ve ulusal kurtuluş mücadelesini yöneten Partilerin, cephelerin büyük çoğunluğunun işçi sınıfı öncülüğü adına hareket ettikleri de bir başka gerçektir. İşçi sınıfının ulusal kurtuluş mücadelesinin dışında ve ona düşman bir güç olarak kaldığının örneğine hiç rastlanmaz. Öte yandan, ulusal bağımsızlığın elde edilmesinden sonra, yeni düzenin kuruluş sürecinde köylülerin pasif tutumları, hele bağımsızlık mücadelesine milli burjuvazinin veya onun adına mücadeleyi fiilen yürüten bürokrat küçük burjuvazinin, klasik orduya dayanarak öncülük ettiği durumlarda bir gerçek olarak ortadadır. Böyle durumlarda, eğer işçi sınıfı örgütlü ve güçlü değilse, küçük burjuva destekli milli burjuva iktidarı dünya sosyalist sistemiyle yakın bağlar kurmasa onun desteği olmadan bağımsız bir güç olarak ayakta kalamaz ve emperyalizme teslim olur. Yani gene tayin edici güç iç ve dış işçi sınıfı ağırlığıdır köylülük değildir.

«Fanon'un sayılarının geçerliliğini tanımlamak için, çeşitli sosyal sınıfların Afrika kurtuluş mücadelesindeki rollerini ayrıntılarıyla incelemek gerekmiştir. İşçi sınıfının ulusal mücadeleye fiilen katılmasına ilişkin örnekler Nijerya, Gana, Gine, Mali, Nijer, Dahomey, Kamerun, Sierra Leone, Gambiya, Uganda, Tanzanya Kenya, Zambiya, Malavi, Güney Rodezya, Svaziland, Malagasy, Sudan, Tunus, Fas, Cezayir, Kongo (Kıngasa), Güney Afrika, Angola, Mozambik, Gine

Bissau olmak üzere 26 Afrika ülkesinde görüldüğü gibi, işçilerin mücadeleleri ulusal kurtuluş mücadelesinin bütünüyle sıkı sıkıya bağlanmıştı. Bağımsızlıktan sonraki dönem için de Senegal, Nijerya, Kongo (Brazzaville) Dahomey, Sudan ve Cezayir'i kapsayan örnekler verilmiştir. (Yeni Devrim teorilerinin eleştirisi, sf: 178)

Fanon'un teorilerine kaynak yaptığı Cezayir'de bile işçi sınıfının ulusal kurtuluş devrimindeki rolü Fanon'un göstermek istediğinden çok farklı olmuştur.

1954 yılında silâhlı mücadelenin başlatılmasına kadar giden dönemde Cezayir işçi sınıfı ve sendikaları bilinçli bir mücadeleyi kan ve can bahasına sürdürmüştür. 1947'de 100 bin işçinin grevi, 1948 grevleri, 1949'da kararlı bir mücadeleyle sömürge yetkililerinin bazı sosyal güvenlik hakları vermeye mecbur bırakılmaları, 1951 grevleri aynı mücadelenin parçalarıdır. Üstelik de 1950 yılında toplanan Cezayir İşçileri Sendikaları Dördüncü Konferansı, tarım reform meselesine eğilmiş, toprakta çalışanların sorunlarını ve taleplerini ortaya koymuş ve tarım kesimi için bu talepler gerçek bir uyarıcı çağrı niteliği kazanmıştır. Yine aynı konferansta, Cezayir işçi sınıfı bütün sendikaları ve işçileri ulusal kurtuluş mücadelesine katılmaya çağırmış ve sonra da eylemsel olarak bu mücadelenin içinde yer almıştır. 1 Mayıs 1952 gösterileri ve 23 Mayıs 1952'de Büyük ulusal mücadele günü, yüzbinlerce işçinin katıldığı ve devrimci bilinçlerini ulusal kurtuluşçu bilinçlerini eylemde de gösterdikleri dönüm noktaları olmuştur. Sembolik bir değer taşısa da, işçi sınıfının bilinç düzeyini göstermesi bakımından son derece önemli sayılması gereken bir olay da, Vietnam savaşı sırasında, Fransızların Vietnam'a göndermek üzere Cezayir'den yükledikleri savaş malzemesini yüklemeyi, Cezayirli Dok işçilerinin yıllar boyu reddetmeleri ve bunun karşılığında sömürge yönetiminin her türlü baskısı ile karşı karşıya kalmalarıdır. Bu direniş, beş yıl sürmüştür. 9 Mayıs 1953'te, sömürge yönetimi, Oran'da mahallî seçimleri düzenlemek istediğinde, Oran'ın dok ve inşaat işçileri, bütün polis baskısına rağmen, oy sandıkları önünde onbinlerce kişiyle kitle gösterileri yapmışlardır. 1953 yılında bütün baskı ve kısıtlamalara rağmen, Cezayir

yir'de 270 binden çok işçiyi kapsayan 220'den fazla grev olmuştur. Ve bu grevler, bu direniş ve gösteriler büyük ölçüde siyasal özlü hareketlerdir. 1954'de silâhlı mücadele başladığında, ilk darbeyi yine işçi örgütleri ve işçi liderleri, bilinçli işçiler yemişlerdir. Çoğu öldürülmüştür. Yine de onbinlerce işçi mücadeleye katılmıştır. Cezayir İşçileri Genel sendikası (UGTA) 1958'deki bir raporunda, «önderlerimizin ve üyelerimizin 76 bini tutuklama kampları ve ceza evlerindedir» demektedir. Cezayir'de kırsal nüfus, köylülük, ulusal bağımsızlık savaşında kurtuluş ordusunun temel gücünü sağlamıştır. İşçi sınıfının ve kentsel nüfusun küçük bir azınlık olduğu Cezayir'de, köylülüğün anti kolonyalist anti-feodal mücadelesi, toprak ve özgürlük mücadelesi hesaba katılacak olursa bu doğaldır. Ama bu durum, Cezayir işçi sınıfının devrime fiilen ve kendi gücü oranında en az köylülük düzeyinde katılmış olduğunu gösterir.

Bağımsızlık kazanıldıktan sonra ise, köylülerin yeni toplumun kuruluşuna katılmaları güç ve geç olduğu halde, işçiler yollarını seçmeyi bilmişlerdir. 1964 yılında UGTA, 1 Mayıs münasebetiyle yayınladığı çağrıda, sosyalizmin kurulması sloganını atmıştır. Aynı sıralarda, ulusal kurtuluş mücadelesinin temel gücünü oluşturmuş olan köylülük çok daha geri bir bilinç düzeyinde, edinebildiği kadıyla (toprak devrimini tam gerçekleştirmedi) küçük toprağına sarılmakta, sosyalizm sloganları karşısında karşı devrimci güçlerle birleşebilmekte ve çoğu köylerde cami kuruluşuyla, yani yıllardır Fransızlar tarafından aşağılanmış olma duygusundan dinsel değerlerine dönerek kurtulmaya çabalamaktaydı.

Cezayir örneğinde, sonraki (olumsuz) gelişmeler ne olursa olsun, işçi sınıfının devrime ve kuruluş katılmamasından değil, olsa olsa, devrimde öncü olamamasından, öncü olabilecek nitel nicel güce sahip olamamasından, işçi-köylü ittifakını kuramamasından köylülüğün devrimci potansiyelini sosyalizme geçiş için yedek güç olarak kullanamamasından söz edilebilir.

Sadece Cezayir'de değil, anti emperyalist mücadele içinde olan, bağımsızlık mücadelesi veren bütün Afrika ülkelerinde işçi sınıfının ve işçi sınıfı örgütlerinin mücadele-

nin ön saflarında yer aldıkları (öncü olamamasalar, öncülük millî burjuvazide olsa bile) bir gerçektir. İşçi sendikaları ve işçi örgütleri ve işçi hareketleri her zaman sanayi elerinde tutan emperyalist güçlerin büyük bas kısıyla karşılaşmıştır. Afrika işçi sınıfı, aynı Asya'da ve Latin Amerika'da olduğu gibi emperyalizmin baskı ve sömürü ağına doğrudan doğruya kemiğinde hissetmiştir. Ekonomik mücadelelerinin karşılaştığı güçlükler, onlara mücadelelerini herseyden önce iktidara, siyasal güce yönelmelerini gerektirdiğini göstermiştir. Yabancı teşebbüslerin millîleştirilmesi talepleri büyük çoğunlukla işçi örgütlerinden, işçi sendikalarından gelmiştir. Nijerya, Gana, Zambiya, Sudan, Cezayir ve daha başka ülkeler bunun somut örnekleridir. Örnekleri uzatmadan (Bu konuda fazla bilgi için bak: Yeni Devrim teorilerinin eleştirisi) bir de ulusal kurtuluş devrimlerinin önde gelen kişilerinin ağzından işçi sınıfı ve köylülükte ilgili gerçekleri kısaca dinleyelim:

Eski Mali başkanı **Modibo Keita**, şunları söylüyordu: «Sendikalar Mali'de devrimin motorunu oluştururlar. Parti'nin ve halkın sosyalizmi seçmesinin en güvenilir güvencesidirler.» (Aynı, sf: 133) Yine Keita Mali bağımsızlık mücadelesinde işçilerin ve köylülerin rolünü açıklarken şöyle diyordu: «Önde gelen destekleyicilerimiz doğal olarak köylüler ve işçilerdi. İşçi sınıfının rolünü nasıl değerlendirdiğimi soruyorsunuz. Kanımca, sömürge sisteminde sömürüldüğünün açıkça farkındadır işçi sınıfı. En çok sömürülenlerin onlar olmadığını biliyoruz. Ama sorun bu değil, bir siyasal kavrayış sorunu.»

Gine bağımsızlık savaşının lideri **Amilcar Cabral** da aynı noktayı şöyle belirtir: «Pek çok kişi sömürünün yükünü en çok çekenlerin köylüler olduğunu söylüyor. Bu doğru olabilir, ama mücadelenin söz konusu olduğu yerde çekilen acının yada işin ağırlığının önemli olmadığı kavranmalıdır. En aşırı bir acı bile ulusal kurtuluş mücadelesi için gerekli olan bilinçlenmeyi oluşturmayabilir. Gine'de köylüler, köleliğe eşit düzeyde bir sömürü altındadırlar, ama onlara sömürüldüklerinin soyulduklarını anlatmaya çabalamaz bile, teknik ve ekonomik açıdan denenmiş olan bir açıklamayla onları en çok sömürülen kişiler olduklarına inan-

dırmak zordur. Oysa, bir Avrupalı'nın günde 30-50 eskudo aldığı bir işte, diyelim ki 10 eskudo alan işçileri, kentlerde çalışanları, yoğun bir sömürü ve adaletsizlik altında olduklarına inandırmak daha kolaydır, çünkü görebilmektedirler.»

Aynı konuda **Ledda** da, Fanon'un görüşlerine, Afrika devriminin bağrından gelmiş bir kişi olarak katılmaz. «Burada, kara Afrika'da, köylülerin devrimci rollerinin belirleyiciliğini küçümsemek, —sadece sayıları bakımından değil; nüfusun yüzde 70-80'ini oluştururlar— ya da mücadelenin onlar olmadan hızlı ve tamamen geliştirilebileceğini söylemek gibi bir niyetimiz yok. Sorun kendiliklerinden devrimci bir güç olup olmayacakları ve yeni sömürgecilğe karşı mücadelelerinde öncü rolü oynayıp oynamayacaklarıdır. Yanıt olumsuz gibidir. Niteliklerinden ötürü proletaryaya yakın olan ücretli tarım işçilerini bir yana bırakırsak, alanlardaki bugünkü durum, köylü yığınlarını harekete geçirme ve örgütlendirme gibi zor, ama mutlaka önemi olan bir işin sadece dışardan gelen bir güçle sağlanabileceğidir.»

Vietnam liderlerinden **Truong Chinh** de bu konuda şunları söylüyor.

«Emperyalizmi ve feodalizmi devirmek için devrime kim öncülük edecek? Halk oluşturan dört sınıf: işçi sınıfı, çalışan köylüler, küçük burjuvazi ve ulusal burjuvazidir. Bunlar devrimin güçlerini oluştururlar.

Devrimin süreleyici güçleri, işçi sınıfı, köylülük ve küçük burjuvazidir.

Öncü rolü işçi sınıfı üstlenir.

Çalışan köylüler devrimin temel ordusunu oluştururlar...»

Köylü nüfusun büyük çoğunlukta olduğu ve ulusal kurtuluş savaşını bu ortamda veren Gine Bissau'da da Cabral bu konuyla ilgili şöyle diyor:

«... Burada bizim için büyük önem taşıyan bir temel soruna değinmek isterim. Bu da, biz bir köylü ülkesi olduğumuza göre, köylülüğün temel devrimci güç olup olmadığı sorunudur. Bir zamanlar, köylülüğün devrimci bir güç olmadığına söylendiği kendi ülkemle, Gine ile sınırlıyorum kendimi. Özellikle silahlı mücadelemizin, tümünü köylülük üzerine dayadığımızdan garip görülebilir bu. Fiziksel bir güç ile devrimci bir

güç arasında ayırım yapılması gerekir. Köylülük Gine'de fiziksel olarak büyük bir güçtür. Hemen hemen nüfusun tamamını oluşturur... Ama deneyden biliyoruz ki, köylülüğü savaşmaya inandırana kadar neler çektik» (aynı yer sf: 70)

Bu, daha önce de önemli değinilmiş olan sayısal olarak temel güç ile, öderlik görevini yürütecek devrimci güç arasında ayırım yapma gereğinin önemsenmesine götürür yeniden.

Konuyu enine boyuna incelemiş olan Jack Woddis de, Afrika'da, bağımsızlığın silahlı mücadele sonucunda kazanıldığı pek çok ülkede köylülerin son derece etken bir rol oynadıklarını, «Ama bu durumlarda bile, köylülerin, kentlerde ortaya çıkan siyasal hareketler ve büyük ölçüde de aydınlar, teknisyenler, eski sendika önderleri ve işçiler tarafından yönetildiklerini» söyler (Aynı yer, sf: 71) «Köylülerin katıldıkları açıktır, ama yönetmedikleri de aynı biçimde açık seçiktir» der.

Görülen odur ki köylülük kendi çıkarları doğrultusunda, bir kere ikna edilince ve inandırılınca, helki kırsal yaşamın ona kazandırmış olduğu alışkanlıklarla da, silaha sarılabilmektedir. Ama, bütün Asya, Afrika ve Latin Amerika devrimci pratiğinin gösterdiği gibi, her silaha sarılışında önderlere ve yöneticilere muhtaç olmaktadır. Hatta, denebilir ki 1920'lerde sosyalist ülkenin desteğiyle mümkün olan köylü sovyetleri yoluyla köylü iktidarının kurulması ve giderek sosyalizmin kuruluşuna geçişin örneklerine de artık rastlanmamaktadır. İşçi sınıfının dünyanın dört bir yanında çok daha gelişkin olduğu günümüzde, öncülüğü ya yerli işçi sınıfı ve onun partisi yada ulusal burjuvazi veya onun adına davranan bürokrasi yapmaktadır.

Köylülük Neden Devrimde Öncü Olamaz?

Köylülüğün devrimde temel güç olduğu yerlerde bile öncü olamadığını, bir köylü iktidarının mümkün olamadığını, mutlaka öncülüğe ve temsil edilmeye ihtiyacı olduğunu kısaca anlatmaya çalıştık. Neden böyle olduğu sorusunu sormak gerekecektir.

Marx ve Engels aynı gerçeği defalarca

tekrarlamışlardı. Bu durumun temel nedenlerini açıklamışlardı.

Şüphesiz ki köylülüğün bu durumu, aynı işçi sınıfının devrimciliği gibi, üretim ve mülkiyet düzeni içindeki yerinden gelir herşeyden önce. Sübjektif, isteğe bağlı, arizi oir durum değildir. Tarım işçileri bir yana (ki onlar bile toprak özlemini büyük ölçüde taşır) köylülük küçük mülküne en bağlı, mülkiyet duygularını içinde en fazla barındıran ve küçük mülk sahibi olma duygusu, yüzyılların üretim süreci içinde en fazla gelişmiş bir toplum kesimidir. Hatırlayalım ki, tüm köylü devrimlerinde köylülüğün talebi toprak ve özgürlüktür. Yani mülkiyet ve feodal (veya diğer kapitalizm öncesi) bağımlılıklardan baskılardan kurtulmak. Ustaların köylülüğü burjuva demokratik bir güç olarak tanımlamaları bundandır. Köylü devriminin özünde burjuva demokratik devrim olması bundandır. İşçi-köylü iktidarının devrimin demokratik aşamasını ifade etmesi bundandır. Köylülük mülkiyete ve özel-kapitalist mülkiyet temeli üzerinde yükselen sömürüye karşı değildir. Bu bilinci kazanabilecek bir üretim sürecinden geçmesi uzun zaman işidir. Bugün köylü kitleleri, kurtuluş mücadelelerinde ve genel olarak feodal bağımlılıkların, kalıntılarının yaşadığı, anti feodal görevlerin devrimin önünde durduğu yerlerde mücadeleye aktif olarak katılıyorsa, bu mücadelenin sonunda «toprak ve özgürlük» beklediğindendir. Bunun ötesine geçmek için, köylülüğün demokratik devrimden sosyalist kuruluşa geçerken proletaryanın karşısı değil müttefiki olabilmesi için, işçi-köylü ittifakının sağlamca kurulması ve emekçi köylü kitlelerinin devrime, proletaryanın davasına, hem de soyut propaganda ile değil somut işlerle kazanılmış olması gerekir. Nerede bu yapılmamışsa orada devrim başarısızlığa mahkûm olmuştur. Hiç değilse geçici bir süre için... (Çin devrimi sırasında bu konuda zaman zaman yeni taktikler benimsenmiş, taktik değiştirilmiş, ittifakların yapısı yeniden gözden geçirilmiş, deraltılmış veya genişletilmiştir. Macaristan'daki Horthy faşizmi öncesindeki Sovyet iktidarının çöküşünün başlıca neden olarak işçi-köylü ittifakının kurulamaması ve köylülüğün beklediği köklü dönüşümlerin sağlanamaması, anti feodal görevlerin ve da-

ha sonra yeni toprak düzeninin gerektirdiği düzenlemelerin ve yardımların yapılamaması gösterilir. Örnekler çoğaltılabilir.)

İşte, tek başına bırakıldığında toprağa bağlı ve özlemi toprakta küçük mülkiyet olan köylülüğün bu temel niteliği onun proletarya devrimleri çağında öncü olmasına başlı başına engeldir.

Yalnız, köylülüğün anti feodal devrimde de öncü olamayacağını söyledik. Bu da açıklanmaya muhtaçtır.

Marx'ın patates çuvalı ve bir çuval içinde yanyana duran patatesler örneği bu konuda oldukça açıklayıcıdır. Gerçekten de köylülük tarım üretiminin yapısı gereği dağınıktır. Kollektif eylem gücü, disiplini azdır. Özel mülkiyete bağlılık ve küçük toprak parçası üzerinde çalışma onu bireysel davranışa, «gemisini kurtaran kaptan» mantığına götürür. Bunun aksine, aşiret, kabile, Mir, geleneksel köy komünü gibi topluluk içinde bulunduğu zamanlar da bu toplulukların gelenekler ağı ve geleneksel bağımlılıklar ağı içindedir; bunlar kapalı ve kendine yeten birimlerdir; dış dünya ile ilgileri azdır ve kapalı birimlerin bütün geriliği buralarda toplum üyelerine yansır.

Geri teknoloji, mahkûm olduğu geri üretim yapısı, köylülüğü dar ufuklu ve olayları kendi mahallî çıkarları açısından yorumlayan bir niteliğe mahkûm eder. Ayrıca geri teknolojiye tarım üretiminin değerlerin çok etkilenmesi ve prekapitalist üstyapı köylülüğü dine ve mistizme bağlı tutar. Özellikle geri denilen ülkelerde, köylülerin genel bilinç ve kültür düzeylerinin şehir halkına oranla son derece geri olduğu reddedilmez bir gerçektir...

Yine bağlı bulunduğu mülkiyet düzeni, toprak tutkusu, onu toplumdaki en milliyetçi ve şoven kesimlerden biri olmaya iter.

Bütün bunlara ek olarak, günümüzde köylülük, en geri sayılan toplumlarda bile kapitalizme bağlı olarak büyük ölçüde farklılaşma, sınıflaşma göstermektedir. Böyle olunca da köylülük içindeki sınıfsal farklılaşma onun devrimci mücadelede bir bütün olarak yer almasını engellemektedir.

Bu yüzden genel olarak köylülükten, köylülüğün devrimci niteliğinden söz ederken bunu hep emekçi köylüler, özellikle yoksul köylüler olarak anlamak gerekir.

Çağdaş Sapmaların Dügüm Noktası : İşçi Sınıfına ve Enternasyonalizme İnançsızlık

Çağımızda köylülük sorunu konusuna bu genel yaklaşımdan sonra, şimdi devrim ve köylülüğün devrimdeki yeri konusunda çağdaş sapmaların en önemlisi olan 1) Dünya Sosyalist Sistemi, uluslararası işçi sınıfı hareketi, ulusal kurtuluş hareketi bütünlüğünü reddeden, ulusal kurtuluş hareketini bunlardan bağımsızlaştırarak çağımızın tek veya öncü devrimci olgusu gibi ortaya koyan, 2) ulusal kurtuluş mücadelelerinde tek devrimci güç olarak köylülüğü gören çizgiyi yakından incelemeye çalışalım.

Aslında Çin devrimi modelinin evrenselleştirilmesinden, yeni Troçkizmden, sol sapma ve fokoculuktan, «dünyanın kırları-dünyanın şehirleri» burjuva teorisine kadar giden sapma, yukarıda bütün anlatılanların ışığında çeşitli kollara ayrılan, tüm sapmaların kendisinden kaynaklanabildiği bir bütün olarak görülebilir.

Almanya'da, Avrupa'da bile köylü devrimi yapmaya niyetlenen Maocu grupçuklardan, işin sonunda küçük bir savaşçılar grubunun köylülüğü arkasına alarak kırsal bölgelerde silâhlı mücadeleyi başlatıp sürdürmesine varan, Yeni Troçkizmden kaynaklanıp fokoculukta biten görüşlere, kırlardan şehirlerin kuşatılması teorisinden sosyalist sistemin ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin reddine kadar bütün bu sapmaların temelinde bir yandan işçi sınıfına, ve uluslararası işçi sınıfı hareketine inançsızlık, dünya sosyalist sistemine güvensizlik öte yandan da köylülüğün rolünün ve durumunun abartılması vardır.

İlk bakışta birbirine uzak gibi görünen çeşitli görüşlerin nasıl gelip birbirini tamamladıklarını ve işin sonunda, çağımızda işçi sınıfını en devrimci, sonuna kadar devrimci tek güç sayan ve bunun neden böyle olduğunu bilimsel şekilde temellendiren işçi sınıfının biliminin, sosyalizmin biliminin reddedilmesine nasıl vardıklarının görmek ilgi çekici ve uyarıcıdır.

Oldukça dağınık olan ve her sapma çizgisinin bir ucundan tuttuğu konuyu şöyle çözümleyebiliriz; daha doğrusu bütünleyebiliriz. Gosist-popülist çizgi şöyle düşünür :

«Kapitalist ülkelerin işçi sınıfları aristokratlaşmıştır, hantallaşmıştır devrimciliğini yitirmiştir. Buna karşılık ulusal kurtuluş hareketleri gelişmektedir. Ama sömürge ülkelerin işçi sınıfları da ülkedeki en iyi hayat düzeyindeki emekçi kesimlerden olarak burjuvalaşmışlardır. Onlar da artık devrimci değillerdir. Kalakala ne kalıyor? Köylüler. Devrimci hareketin merkezi şimdilik sömürge ülkelere kaydığına göre, bu ülkelerin tek devrimci unsuru köylüler çağımızda devrimin tek gücüdürler. Ama nasıl harekete geçirileceklerdir? Kimler tarafından yönetilecekler? «Uyuşmuş» işçi sınıfları tarafından değil şüphesiz» Dünya sosyalist sistemini ve uluslararası işçi sınıfı hareketini reddeden veya «revizyonist» sayan bu görüşe göre kala kala, kendilerini devrime, silâhlı mücadeleye adanmış seçkin militanlar, yani bir avuç savaşçı kalıyor. «Bunlar kentlerin, işçi sınıfının ve eğer varsa işçi sınıfının «revizyonist» (!) partilerinin eylem alanını daralttığı, öte yandan emperyalizmin tuzaklarıyla dolu şehirlerden, devrimci kitlelerin bulunduğu köylere giderler. Orada bir avuç savaşçı, dar savaş örgütleriyle köylüleri silâhlandırır mücadeleye katarlar. Böylece köylerden şehirlere doğru gelişir devrim. Sonunda da kırlardan gelinerek şehirler kuşatılır ve kurtarılır.»

Yukarıda çizdiğimiz «devrim» tablosu, daha doğrusu «devrim süreci» abartılmış değildir. Bazı ayrıntularla, işin şu veya bu yanına ağırlık vererek siyasal mücadeleyi reddeden, Parti'yi reddeden, Parti'yi bir avuç silâhlı militanın, seçkin savaşçıların savaş örgütü olarak gören, siyasal çalışmanın devrimci mücadelenin tayin edici unsuru olduğunu diğer mücadele görevlerinin ancak bu bütünlük içinde ve işçi sınıfının merkezi siyasal otoritesi içinde yer alacağını kabul etmeyen, bireyci teröre varan «sol sapma» çizgisinden; Çin modelini evrenselleştirerek, taktiği devrim modeli haline getirerek, kırlardan şehirlere teorisini lafazanlığıyla oyalanan Mao'culuğa kadar ve hepsinin birleştiği yeni Troçkizm çizgisinin ulusal kurtuluş hareketini devrimci sürecin üçlü bütünlüğünden ayıran görüşüne kadar hepsi için, bir ölçüde geçerli bir tablo sayılabilir bu.

Fanon'un çizdiği tablo şöyleydi: «Ulu-

sal partiden sürülen militanlar yeniden güçlenmek ve devrimin temel dayanağını bulmak üzere kırsal alana dağılırlar. Kentlerden gelen bu «devrimci ögeler» kırsal halk kitlesinin, şiddet, toprağın yabancılardan geri alınması, ulusal mücadele ve silâhlı isyan dışında kurtuluş sorununu düşünmekten hiç vazgeçmediklerini keşfederler. Militanlar bunları «içgüdüleriyle isyan eden ateşli halk kitleleri diye el üstünde tutarlar, bunlara siyasal eğitim, askerî eğitim verirler, Silâhlar ortaya çıkar : «silâhlı mücadele başlamıştır». Çok geçmeden, «her tepede bir küçük hükümet kurulur ve iktidar alınır». Her yerde, vâdilerde, ormanlarda cangıllarda ve köylerde bir ulusal otorite buluruz.» (Fanon'dan nakleden Woddis, sf: 45).

Böylece bütün marksizm, işçi sınıfının bütün bilimi, leninist tecrübe ve teori bir kalemde yıkılır, işçi sınıfı öğretisi yerle bir edilir. Ve işin asıl üzerinde düşünülmesi gereken tarafı, köylülüğe de inanç yoktur aslında. İşin özüne inecek olursak, çeşitli versiyonlarıyla bu görüşün taraftarları, köylü kitlelerini kolay güdülebilecek, çabuk hareketlendirilecek ve silâha sarılabilecek bir bilinçsiz kitle olarak görürler, o kadar.

Süpheşiz ki sosyalizmin biliminin ve pratiğinin bize öğrettiği en büyük gerçek, her devrimin kendi yolunu izlediği ve izleyeceği. Bu konuda doğmalar olmayacağı, somut durumun kendine özgü tüm orjinal biçimlenişlerinin göz önünde bulundurulması gereğidir. Ama bir gerçek daha vardır ki, o da, sosyalizmin biliminin temelleri yıkıldığı, durumlara ve toplumlara göre değişmeyen evrensel, temel ilkeler ve gerçekler «özgül yollar adına» yok sayıldığı zaman içine düşülen batağın ve sonu ihanete varan çizginin inceliğidir. Eninde sonunda eldeki silâh dışında herşeyi «revizyonizmle» nitelleyen bu sapma çizgilerini mahkûm etmek için yumuşak terimler kullanmak gereği yoktur. Kökleri işçi sınıfına ve enternasyonalizme inançsızlıkta, milliyetçilikte olan bu çizgiler, her zaman keskinlikler arkasında gizlenseler taşıdıkları sapmayı serüvenciliği tutarsızlık ve kararsızlığı sergilemek, Fanon, Débray, Marcuse vb. gibi anti marksist «ideologların» etkisinden pek çok yığıt devrimciyi kurtarmak görevimizdir.

Çağımızda Débray ve Fanon'da sadece

«romantik aydın» teorisyenlerini bulan, sosyal pratikte ise çeşitli şekillerde yansıyan bu çizgiler kesinlikle dünya devrimci hareketi ne ve kadrolarına zarar vermekte, hareketi kısmî ve yerel de olsa geciktirmekte ve zaafa uğratmaktadır. Sosyalizmin işçi sınıfı tabanına oturduğu, sosyalist hareketle işçi sınıfı hareketinin birleştiği, bütünlüştüğü, işçi sınıfının merkezî otoritesinin, öncü partisinin güçlüce kurulmuş ve kitle bağları kurmuş olduğu yerlerde önemsiz kalsalar da, bu konuda daha gidilecek yol olan ülkelerde, işçi sınıfına güvensizlikten ve inançsızlıktan kaynaklanan bu çizgilerin geçici yaygınlık kazanmaları ihtimali ve gerçeği hiçbir zaman akıldan çıkarılmamalıdır.

Kırlardan Şehirlerin Kuşatılması Teorisi

Ünlü «Kırlardan-şehirlere» teorisi, tam bu noktada, gelir, sol sapma çizgisine, yeni troçkizme, Fanon'a, Débray'a bağlanır.

Çin devrimi her devrim gibi kendine özgü koşullar içinde gelişti. Çin, bir köylü ülkesiydi, feodal yapı bütün ağırlığını koruyordu. Devrimci hareketin başladığı yıllarda Parti henüz çok genç ve güçsüzdü. Harekete hakim değildi. 1927'de güçlü bir karşı devrim hareketi Çin proletaryasının bulunduğu büyük kentlerde korkunç bir kıyama girişti. Onbinlerce bilinçli işçi ve sosyalist öldürüldü. Parti büsbütün güçsüzleşti. Kentlerde tutunamaz, yeni güç kazanamaz oldu. Öte yandan Çin koskoca bir ülkeydi. Bir yanında olup bitenlerin haberinin bile öte yana ulaşması zaman işiydi. Çin'in özel yapısı ve özel devrimci ortamında, şehirlere milli gücü çekip kırlarda güçlenmek hem zorunluluk hem de yeni bir imkân haline geliyordu. Parti bu şartları değerlendirdi ve köylülüğün anti-feodal devrimci potansiyelinden yararlanarak, anti feodal görevlerini kırsal bölgelerde yerine getirerek kırlardan şehirlere doğru mücadeleye yöneldi. İşçi sınıfının ideolojik ve örgütsel öncülüğünü bir an bile reddetmeden süpheşiz...

Çin devrimi başarıya ulaştı. Çin şartlarının zorladığı kırsal alanlarda güçlenip oradan kentleri ele geçirmek orjinal bir deney olarak devrim pratiğinde yerini aldı.

Fakat bu evrensel bir model olarak ge-

nelleştirilebilir miydi? Hayır. Genelleştirilemeyeceği de görüldü zaten. Ama genelleştirme çabalarından, evrenselleştirme çabalarından vaz geçilmedi, halâ de geçilmiyor.

Çin'in evrenselleştirmeye çalıştığı bu model, Fanon'un ve benzerlerinin öğretileri üzerine oturunca, yeni-troçkizmle de birleşti; sol sapmanın temel görüş ve taktiklerinden birine temel oldu. Fanon, kentlerdeki hareketlerin sömürgecilik kalesindeki küçük mücadele adalarından başka birşey olmadığını ileri sürüyordu. Yani kentler sömürgecilüğün kaleleriydi. İşçiler halktan kopuk, nüfusun en rahat kesimlerini meydana getiriyordu. Militanlar ne yapın? Kırsal alanlara döneceklerdi şüphesiz. Kentlerdeki siyasal faaliyetin kurtuluş savaşında güçsüz kalacağını iyice anlayacaklardı. Kentlerdeki yetersiz faaliyetten kaçarak kırsal alanlara yerleşeceklerdi. Buralarda silâhli mücadeleyi başlatacaklardı. Ama kentler hiç kurtarılmayacak mı? Fanon bunun da çaresini bulur. Kırsal alanlarda başlayan ayaklanma kentlerin varoşlarında lumpenproletaryayı destek olarak kentlere sızar. İşçi sınıfını «karşı devrimci» bir güç olarak gören Fanon böylece kentlerde devrimi, kendi deyimleriyle «pezevenklere, serserilere, işsizlere, adı suçlulara orospulara vs.'e yaptırır.» ve sınıf öncülüğünü bir kere daha inkâr eder.

Aynı temel üzerinde, yeni troçkizmle, Çin çizgisinin ve sol sapma çizgilerinin nerede birleştiklerine de kısaca bakalım.

Birleşme noktası yine köylülük sorununa, köylülüğün devrimci hareketteki yeri sorununa gelip dayanan ulusal kurtuluş hareketinin rolüdür.

Ulusal kurtuluş hareketini dünya devrimci hareket bütünlüğünden ayırma görüşü, yani Çin yöneticileriyle yeni Troçkistlerin ve goşistlerin birleştikleri görüş, bütün keskin lafazanlığa rağmen «milliyetçilik» noktasında karar kılar. IV. Troçkist Enternasyonal'in belgelerinde (1963) marksistlerin görüşlerine aykırı olarak ileri sanayileşmiş ülkelerin ekonomilerinde bunalmı yerine ileri atılım gözlemlendiği, kapitalizmin yeniden düzenlediği böylece Batı işçi sınıfının devrimci atılımı kavuşamadığı bildirilmektedir. Bunun sonucunda Devrimci hareketinin ana merkezi şimdilik sömürge ülkelere kaymıştır. (Çağımızda ulusal kurtuluş savaşları'

ndan aktarılarak, sf: 30) Başka bir şekilde söylersek, uluslararası işçi sınıfı hareketi yok sayılmakta ve bu harekete —özünde işçi sınıfına— güvensizlik, açıkça belirtilmektedir. Bunun sonucu, ulusal kurtuluş hareketinin soyutlanarak abartılmasıdır. Bazı yeni troçkistler ulusal kurtuluş hareketinin öncü gücü olarak (Fanon'a çok yakın bir şekilde) işçi sınıfının reddederler. Böylece ulusal kurtuluş hareketinin bağımsızlığından ve abartılmasından, tek devrimci hareket haline getirilmesinden hareket ederek, Fanon'da tipik örneğini gördüğümüz teoriye varırlar: Savaşçı seçkinler teorisi ve sol sapma çizgisi.

Öte yandan günümüz Çin, yöneticileri de aynı görüşleri şiddetle savunmaktadır. «... Bir anlamda uluslararası proletaryanın devriminin başarısı tamamen kesin olarak bu bölgelerde oturan ve dünya nüfusunun ezici çoğunluğunu temsil eden bu halkların devrimci mücadelelerine bağlıdır.» (Halk Gazetesi, 22.10.1963, Çağımızda ulusal kurtuluş savaşları'dan).

«Dünya kırları kavramına da buradan varılır. Ulusal kurtuluş hareketi «dünya kentlerini», yani «kapitalist dünyayı» saracak ve yıkacaktır. Halk savaş teorisinin savunucusularından Lin Piao eserinde şöyle diyor, «dünya ölçüsünde bir sıralamada, K. Amerika'ya ve Batı Avrupa'ya dünya kentleri dersek Asya, Afrika ve Latin Amerika «dünyanın kırsal bölgelerini» temsil ederler. İkinci Dünya Savaşından sonra, Batı Avrupa'nın ve Kuzey Amerika'nın kapitalist ülkelerindeki devrimci proleter hareket, değişik nedenler yüzünden geçici olarak sona ermiştir. Kapitalist ülkelerde durum böyleyken, Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki devrimci halk hareketi coşkun bir şekilde gelişmesini sürdürmektedir. Bu açıdan, günümüzde dünya devrimi tabii ki büyük kentlerin kırsal bölgeler tarafından kuşatılması sonucunda gerçekleşecektir.» (Aynı kitap sf: 31)

Böylece bir yandan yeni troçkistler, öte yandan Çin yöneticileri 1963'lerde Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki ulusal kurtuluş hareketlerini emperyalizme kesin darbeyi indirecek güç olarak ilân etmişlerdir. Ortak olan yan, emperyalizmin yıkılışının işçi sınıfı mücadelesi ve işçi sınıfı öncülüğü

olmadan mümkün olabileceği, işçi sınıfı çizgisi dışında gerçekleşebileceği ve sonunda işçi sınıfına inançsızlıktır. Çin yöneticileri açısından bakıldığı zaman asıl mesele dünya sosyalist sistemini, Ekim devriminin etkisini yok saymak olmaktadır.

Oysa asıl dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketi ulusal kurtuluş hareketinin başarılarını ve bu başarıların devamını sağlayabilmektedir. Bunu unuttuğumuz zaman, «dünyanın kırları» «dünyanın kentleri» ayrımlarına gitmemiz kolaylaşır.

Öte yandan ulusal kurtuluş hareketi dünya devrimci hareketinden soyutlanır ve tek yanlı olarak abartılırsa, bu hareketlerin ulusal yanına da ağırlık tanınmış olunur. Böylece günümüzün temel sorunu olan sosyal devrim sorunu ulusal kurtuluşu aşarak işçi sınıfı öncülüğünde, dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketi des teğinde sosyalizme varma, kapitalist düzeni değiştirme sorunu arka plana itilir.

Köylülüğün rolünün işçi sınıfına karşı abartılması da gelir aynı noktaya varır. İşçi sınıfının öncülüğü olmadan kapitalizmin yıkılamayacağı, sömürünün ortadan kalkamayacağı unutulur. Sosyalizme geçiş sorunu kulak ardı edilir. Ve düzeni değiştirmeye değil düzeni korumaya varılır.

Bir Başka Yanlış Çizgi, Bir Başka Sapma

Köylülük konusundan kaynaklanan çağdaş yanılılardan bir kısmına değindik, başka bir yanılıyı veya sapmayı yok saymak da aynı derecede tehlikeli olabilir: Köylülük sorunu küçümseme, önemsiz sayma...

Günümüzde, işçi-köylü temel ittifakının unutulması olarak da özetleyebiliriz bu çizgiyi. Oysa, daha önce de söylediğimiz gibi işçi-köylü temel ittifakının gerçekleştirilemediği, işçi sınıfının köylülüğün soyutlandığı yerlerde, devrimin başarısızlığı açıktır. İş yine dönüp dolaşıp öncü güç, temel güç, belirleyici güç meselelerine gelir. Köylülüğün öncü güç olmadığını söylerken devrimin

onsuz olamayacağını, işçi sınıfının temel müttefiki olarak devrimci süreçteki yerini almazsa hareketin tökezleyeceğini de mutlaka söylemeliyiz. İşçi sınıfı partisinin, işçi sınıfı sosyalistlerinin köylü sorunu karşısındaki doğru tavırları devrimde belirleyicidir. Köylü kuyrukçuluğu ve köylü düşmanlığı, (sol sektarizm) her ikisi de aynı noktaya, devrim niyetsizliğine ve devrimin başarısızlığına varır.

Kapitalist Toplumda Köylü Sorunu

Konu gereği, köylü sorununu daha çok ulusal kurtuluş mücadelesi veren ülkelerde, tarımda kapitalizmin gelişmemiş olduğu ülkelerde ele aldık. Oysa sanayileşme sonucunda pek çok kapitalist ülkede sayıca azalmış olmakla birlikte, gelişmiş kapitalist ülkelerde de bir köylü sorunu halâ vardır.

Örneğin Fransa gibi küçük üreticilerin yaygın olduğu bir ülkede tekelci gelişmenin tüm küçük üreticileri, küçük mülk sahiplerini etkilemesi ve ezmesi oranında, köylü sorunu yeniden gündeme gelmektedir. Tekelci fiyat dayatmaları, küçük üreticiyi iflasa sürüklediği ölçüde, kapitalist ülkelerin emekçi köylü kitleleri de yeni bir hareketlenme kazanmaktadırlar.

Son olarak 24 Avrupa İşçi Sınıfı Partisi'nin köylülük konusuyla ilgili sempozyumunda köylü sorunları enine boyuna tartışılmış ve tekeli kapitalizmin artan ekonomik siyasal baskıları karşısında köylü kitlelerin mutlaka korunması, tarımda verimin ve tarım teknolojisinin geliştirilmesi ve en önemlisi de İşçi Sınıfıyla köylülük arasında yeni bağların kurulması, ittifakın onarılması yolunda kararlar alınmıştır.

Köylü meselesi, görüldüğü gibi, günümüzde de bütün önemini korumaktadır. Dünya devrimci pratiği için olduğu kadar Türkiye için de...

Gelecek yazımızda, Türkiye'de köylülük sorununu ve Türkiye'de köylülük konusunda çeşitli çizgileri ele alacağız.

Devrimin zaferinin sağlamlaştırılması

Konstantin Zaradov

Devrimin hayati sorunu olan iktidar sorunu, bu ağır mücadelelerle geçen siyasi savaşlarda çözülmeye önce bile, işçi sınıfı sosyalistlerinin teorik düşüncelerini daima cezbetmiştir. Onların çıkış noktası Lenin'in bilimsel temele dayanan ve zaman içinde ispat edilen sosyalist devrim teorisi, özellikle devrimin olgunlaşmasının genel koşulları, devrimci durumun doğması ve bu durumun proletarya tarafından devlet iktidarının kazanılması için kullanılması hakkındaki görüşleridir. Ancak, kanımca sosyal bilim literatürümüz, Lenin'in, zaferin sağlamlaştırılması, devrimin «ikinci günü»nün sorunları teorisine yaptığı katkılara her zaman gerekli dikkati göstermemektedir. Fakat bu, sosyalist devrim teorisinin hayati, nisbeten bağımsız bir bileşkenidir. Çünkü bu devrede işçi sınıfı partisi yeni bir niteliğe, diğer devrimci ve demokratik güçlerle yakın işbirliği halindeki toplum işlerinden sorumlu bir iktidar partisi niteliğine bürünür. Yığınlar için

bu, Parti'nin sosyalist iktidarın özü ve mekanizması ile ilgili teorisinin ve tabii aynı zamanda, Parti'nin iktidara gelmeden önce yaptığı vaatler ve getirdiği önerilerin en etkili biçimde sınanmasıdır.

Sorunun bütün yönlerinin bir dergi makalesinde incelenmesinin mümkün olmadığıni söylemeye bile gerek yoktur. Bu yüzden sadece iktidarın alınmasından sonraki ilk günler ve aylarda (hatta yıllarda) zaferin sağlamlaştırılması ile ilgili başlıca birkaç soruna değineceğiz. Ve bunu, 105 inci doğum yıldönümü tüm ilerici insanlık tarafından kutlanmakta olan Lenin'in Partisinin, tecrübeleri açısından incelemeyi planlıyoruz. Bu yaklaşım mantıktır, çünkü Lenin'in Partisi, şimdi bir çok ülkede partilerin karşılaştığı burjuva demokratik devrimden sosyalist devrime geçiş sorununu tarihte ilk kez başaran Partidir. Bolşevikler sadece işçi sınıfını iktidara getirmede değil (bu konuda Ekim devriminden önce Paris Komünü gelir) ikti-

darı sağlamca elde tutmada da ilktiler. Bu durum, diğer birçok şeyin yanında, açık bir çözüm getirilmediği takdirde devrimin «ikinci günü» umutlarının, en iyi durumda bile, muğlak kalmasına yol açacak üç soruyu ortaya çıkarıyor.

Birinci soru : Devrimin zafere ulaşması ve devlet iktidarının elde tutulması için proletaryanın halkın çoğunluğunun desteğine ihtiyacı varsa, bu çoğunluk nasıl meydana gelir ve bu çoğunluğun meydana gelip gelmediği ne zaman söylenebilir?

İkinci soru : Proleter devrim, diğer ülkelerdeki sosyalist devrimlerin desteği olmadan kazançlarını koruyup genişletebilir mi?

Üçüncü soru : Bir yandan sömürücülerin, sosyalist devrimden sonra bile daha uzun süre proletaryaya oranla çok sayıda önemli pratik avantajı zorunlu olarak ellerinde tutacağı (Lenin, *Toplu Eserler*, cilt 28, s. 253), diğer yandan Lenin'in dediği gibi her saat, her dakika kapitalizmi üreten küçük meta üretiminin devrimden çok sonra bile kendini her ülkede hissettireceği (hatta bazılarında egemen olacağı) göz önünde tutulursa, eski kapitalist düzenin tekrar kurulması nasıl önlenir?

Devrimci Çoğunluk — Bir Siyasi Kavram

Petrograd'daki seçimler (Ağustos 1917) Parti'nin oyunu yüzde 20'den 33'e, Moskova bölge Duma'sındaki seçimler ise (Eylül) yüzde 11'den hemen hemen yüzde 50'ye yükselince, Lenin, Parti'nin halkın desteğini sadece devrim için değil, devlet iktidarının elde tutulması için de kazandığına kuvvetle inanmıştı. Lenin, 1917 sonbaharına doğru biçimlenen durumu incelerken bu verileri, yığınların siyasi görüşlerinde Bolşevikler lehine bir değişimin göstergesi olarak hesaba kattı.

Ancak bu rakamlar devrimi desteklemeye ve devrimin kazançlarını sağlamlaştırma ya hazırlıklı olan bir çoğunluğun bulunduğu sonucuna varılmasının tek temeli değildi. Cep heden gelen raporlar Bolşevik fikirlerinin bir likler arasında gittikçe artan sayıda taraftar kazandığını göstermekteydi. Rusya çapında köylü Sovyetlerinin çoğu, burjuva partileri tarafından Sosyalist Devrimciler ve Menşeviklerin baskısıyla kurulan hükümet koalisyonuna karşı olduklarını bildirmişlerdi, ve bu

da köylülerin bu konuda Bolşeviklerle aynı tavırda oldukları anlamına geliyordu. Orta Rusya'da bir köylü ayaklanması gelişmişti, yani devrim sadece bildiriler ve oylarla değil, eylemle de desteklenmekteydi. Bütün bunlar Lenin'in durum muhasebesindeki, matematikselden daha çok siyasi bir kavram olan halkın devrimci çoğunluğu kavramının içine giriyordu.

Lenin, «devrimin gerçek durumunu hiç hesaba katmadan» devrimci çoğunluğun ortaya çıkışını «tüm ülke çapında Bolşevik Partisinin, oyların tam olarak yarından bir fazlasını kazanması gibi bir ön garanti» olmadan tanımayı reddedenlerin görüşlerini eleştirmişti. Lenin'in cevabı şöyleydi, «tarih hiçbir zaman böyle bir garanti vermemiştir, ve herhangi bir devrimde de mutlak olarak vermek olanağına sahip değildir» (cilt 26, s. 196). Ve genel olarak, sermayenin yönettiği bir toplumda işlerin nasıl yürüdüğü göz önüne alınırsa, çoğunluğun gerçek iradesinin belli olması için en iyi ve en güvenilir araç oy sandığı mıdır? Ve, İkinci Enternasyonalin reformist liderlerinin ümit ettiği gibi, burjuvazinin kendi amaçlarına hizmet etmediği zaman kendi koyduğu demokratik yöntemlerin kullanılmasına izin vereceğine inanabilir mi?

Gerektiğinde, Lenin'in Partisi seçim kampanyalarına en aktif biçimde katılmayı reddetmiyor, daima bunların sonuçlarını ve yol açtığı durumları dikkatle inceliyordu. Ama en aktif seçim kampanyasının bile işçi sınıfının iktidarın ele geçirilmesi ve elde tutulması mücadelesinde başlattığı aktif eylemde ortaya çıkan güvenilir, sağlam devrimci çoğunluğu sağlayamayacağını da tamamen farkındaydı. Bu, 1917'de olayların gelişimi ile doğrulandı. Devrimci güçler Altıncı Parti Kongresinden sonra, (1917 Temmuz sonu ve Ağustos başları), Bolşeviklerin proletaryaya, köylülüğe, orduya, bütün ezilenlere, kapitalizme karşı koymak için birleşmeleri yolunda çağrı yaptığı sırada, özellikle hızlı bir şekilde artmaya başladılar. Enerjik örgütsel ve siyasi çalışmalarla desteklenen Kongre kararları, devrimci ajitasyonun yarattığı tepkiyi iyice büyüttü ve halkın içindeki Bolşevik taraftarlarıyla Parti üyelerinin sayısını birden artırdı (1).

Ekim Devriminin arifesinde bile Lenin ve

Bolşevikleri «voluntarizm» (iradecilik) ile suçlayan ve onların halkın çoğunluğunun iradesine aykırı olarak hareket ettiklerini iddia eden çok kişi vardı. Hatta işler öyle bir noktaya ulaştı ki, işçi - köylü hükümetinin bir kere dümene geçtiği zaman yeterli halk desteğini sağlayamayacağını ve çabucak çökeceğini umüdeden gericiler ve uzlaşmacılar, «Bolşevikleri iktidarı almaya davet ediyorlardı.» Bu, basit anlamda statüko'nun tekrar kurulması değil, gericiliğin en aşırı görünümüyle zaferi demekti (2). (Şunu da belirtelim ki, bu oyun o zamandan bu yana diğer ülkelerin burjuvazisi tarafından da kullanılmıştır.)

Bolşevikler silahlı harekete ancak çoğunluğun (siyasi anlamda) kendi yanlarında olduğunu açıkça belirledikleri zaman karar verdiler. Ve, o ilk kritik aylarda Rus ve uluslararası gerici güçlerin saldırısına uğradığı sırada, Ekim devriminin başarısının ve Sovyet iktidarının korunmasını sağlayan, bu devrimci çoğunluktu.

1919'un sonlarına doğru, Bolşevik zaferini nelerin meydana getirdiği sorununa dönen Lenin, işçilerin muazzam çoğunluğunun, ordunun hemen hemen yarısının, büyük kentlerdeki ve onların çevresindeki ordu birliklerindeki olağanüstü desteğin bir kez daha üzerinde durdu. Ancak, yalnızca bunun, «ancak çok kısa süreli istikrarsız bir zaferi sağlayacağını» da ekledi (cilt 30, s. 262). Neden? Bu soruyu cevaplayabilmek için Lenin'in, burjuva egemenliğinin tekrar kurulmasına karşı garantiler, kavramının temellerine dönmemiz gerekmektedir.

1906'da devrimde kazanılanları elde tutabilmek için gereken koşullar hakkındaki düşüncelerini genişletirken, Lenin eski düzenin yeniden kurulmasına karşı izafi ve mutlak garantilerden söz etmişti. İzafi garantiler eski düzenin tekrar kurulması ihtimalini ortadan kaldırmayan ama azaltan ve buna sekte vuran siyasi koşullardı (cilt 10, s. 333). Lenin ilk Rus devrimi sırasında Menşeviklerle polemiklerinde böyle bir garantinin gericilerle anlaşarak değil, sürekli şekilde devrimi nihayete götürerek doğacağını söylemişti.

Ne var ki, sosyalist devrime dönüşecek bir halk devriminin bundan daha fazlasına ihtiyacı vardı. Siyasi zaferine mutlak bir ga-

ranti bulmak ihtiyacındaydı. Bu sorunun çözümlerini Lenin, toplumun sosyal ve iktisadi yapısına ve başlıca, toplumdaki küçük meta üreticisinin durumu ve davranışına yakından bağlıyordu. İlk Rus devrimi sırasında şöyle yazmıştı: «Demokratik devrimin kesin zaferinden sonra küçük mülk sahibi kaçınılmaz şekilde proletaryanın aleyhine dönecektir; ve kapitalistler, toprak sahipleri, finans burjuvazisi ve diğerleri gibi proletaryanın ve küçük mülk sahibinin ortak düşmanları ne kadar kısa zamanda alaşağı edilirse, bu durum o kadar çabuklaşacaktır.» (cilt 10, s. 280). Şu halde, Rus burjuva - demokratik devrimi sosyalist devrime doğru gelişirken küçük burjuva yığınlarının sağlam ve sürekli desteğinin dolayısıyla da eskiye dönüşe karşı tam bir garantinin otomatik olarak oluşacağını beklemek hata olacaktı. Böylece, Lenin küçük üreticileri kazanmak, ya da en azından tarafsızlaştırmak ihtiyacını vurgularken aynı zamanda devrimin sonuçları ve kazançlarını geri döndürülemeyecek hale getirecek faktörler hakkında şu sonuca vardı: «Geriye dönüşü engellemek için Rus devriminin Rus olmayan kaynaklara (rezerv) ihtiyacı olacak, dışarıdan yardıma ihtiyacı olacaktır» (cilt 10, s. 335).

Dolayısıyla Lenin, demokratik devrimin kazançlarını korumak ve geliştirmek ve sosyalist devrime doğru dönüşmesini sağlamak için uluslararası işçi sınıfının desteğini, ya da daha geniş bir anlamda, devrimin gelişmesi lehindeki uluslararası koşulları başlıca bir unsur olarak ele almıştı.

Böylece, Lenin daha ilk baştan, sorunun, iki yönünü, yani iç şartları ve şimdi daha ayrıntılı incelemekten istediğimiz uluslararası yönünü diğerlerinden ayırmıştı. Doğal olarak, Rusya'da yeni bir durumun gelişmesi ve devrimci hareketin büyümesiyle, Lenin garantiler kavramını daha kesinlikle formüle etmişti. Ekim devriminden önce gelen yıllarda ikinci yön öne çıkarılmıştı. Neden?

«BAD» mi Tek Ülkede Sosyalizm mi?

«BAD» kısaltması belki de okuru şaşırtacaktır. Bu, hiçbir zaman gerçekleşmeyen bir fikre, Birleşik Avrupa Devletleri'ne aittir. Lenin, kapitalizm altında bu fikrin ya ütöpik ya da gerici olduğunu söylemişti. Günümüzde bu fikir bir anlamda hem ütöpik (AET ortaklarının arasındaki içinden çıkil-

maz ve gittikçe artan çelişkiler göz önüne alınrsa) hem de tehlikeli şekilde gericidir (çünkü çelişkilere rağmen Batı Avrupa burjuvazisi sınıf çıkarlarını savunmak, iktisadî, askerî ve siyasî birliği inşa etmek için çok çaba sarfetmektedir).

BAD fikri dikkatimize, sadece, tarihin karmaşık bir devresinde, Avrupa'daki 1914 savaş krizinde sosyalist devrimin teori ve pratiği için asli önemi olan bir sorunun sosyalizmi tek bir ülkede zafere ulaşabilir miydi (3) sorusunun olumlu cevabı ile yakından ilişkili olduğu için çarpmamaktadır. Ayrıca günümüzdeki (Ortak Pazarı temel alan) «birleşik», «birleşmiş», «demokratik» Batı Avrupa hakkındaki burjuva ve küçük burjuva teorileri yüzünden de dikkatimizi çekmektedir. Son olarak, bugün bile kapitalist sistemde bundan sonraki gediğin ne zaman ve nerede açılacağı, bunun bir ülkede mi olacağı (örneğin 1917'de Rusya'da, 1950'lerin sonunda Küba'da olduğu gibi) yoksa bir grup ülkenin aşağı yukarı sosyalist yolu aynı zamanda mı seçecekleri (2. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında olduğu gibi) işçi sınıfının teori ve pratiğinde, önemli bir yer işgal etmektedir.

En genel biçiminde, «BAD» sloganı Avrupa kamu oyunun o zamanki demokratik çabalarının doğrudan bir ifadesiydi. Ve bu slogan ilerici ve savaş aleyhtarı unsurlara çok cazip geldiği için kısa bir süre için Bolşevikler tarafından da kabul edilmişti. 1914 sonbaharında Lenin tarafından hazırlanan Savaş ve Rus Sosyal Demokrasisi isimli RSDİP (MK) manifestosu, sloganın, «Avrupa sosyal demokratlarının acil siyasî sloganı» olması gerektiğini söylemekteydi (cilt 21, s. 33). Dolayısıyla bu fikir, burjuva - demokratik devrimin bazı talepleri (monarşik rejimlerin alaşağı edilmesi) ile bağdaşan acil bir amaçtı.

Ama çok geçmeden ortaya çıktı ki, genel demokratik karakterdeki bu kısıtlı talep bile, eğer birleşik uluslararası eyleme başarılacağı şartına bağlanmazsa, her ulusal devrimin, tamamen diğer ülkelerdeki devrime dayanması gerektiği yolundaki bir yanlış anlamaya yol açabilir. İşte bu yüzden, Lenin, bu soruna devamlı olarak dönmek zorunda kalmıştı. Bu, Lenin'in büyük eserlerinden ikisinde, «Birleşik Avrupa Devletleri

Sloganı Üzerine» ve «Proleter Devrimin Askerî Programı»nda geniş olarak tartışılmıştır.

Sosyalist devrim sloganını belirsizleştirdiği temeline dayanarak «BAD» fikrini eleştirenlere cevap veren Lenin, monarşilerin devrimle alaşağı edilmesiyle bir arada olursa, Birleşik bir Avrupa Devletleri için çağrının, tam bu anlamda oldukça sarsılmaz olduğu üzerinde durmuştu. «Gerçek demokratik tabiattaki siyasî değişimler ve özellikle siyasî devrimler, hiç bir şekilde, sosyalist devrim sloganını ne belirsizleştirebilir ne de zayıflatırlar» (cilt 21, s. 339). Yine de Lenin «BAD» fikrine kesinlikle karşıydı. Neden? Çünkü, katıksız siyasî mülâhazalar bir yana, iktisadî yön ortadaydı: Demokratikleşmiş bir Avrupa «Birleşik Devletleri»nin kapitalist bir temeli olacaktı. Ve bu temelin yerinde tutulması —siyasî demokrasinin başarılı ne olursa olsun— «BAD»'nin bir gericilik kalesi olmasının, Avrupa kapitalistlerinin «Avrupa'daki sosyalizmi beraberce etmek amacıyla» anlaşmalarının bir garantisi olacaktı (cilt 21, s. 342). «BAD» fikrinin ilk temel yanlışlığı işte buydu.

Diğeri de, değil sadece «BAD» fikrinin, genel olarak, hür ulusların uluslararası birliği hakkındaki sosyalist ideale daha yakın olan Birleşik Dünya Devletleri fikrinin bile, «tek ülkede sosyalizminin zaferinin imkânsız olduğu şeklinde yanlış yorumlanabilir» olmasıydı (cilt 21, s. 342).

Lenin'in sosyalizmin önce tek bir ülkede zafere ulaşması ihtimali hakkında vardığı sonuç, emperyalizm altında yoğun ve eşit olmayan siyasî ve ekonomik gelişmedeki artan eşitsizlik hakkında keşfettiği kanundan kaynaklanmıştı. Lenin'in soruna getirdiği çözüm, emperyalizm çağında emekçi halkın devrimci potansiyelleri hakkındaki görüşler de gerçek bir devrimdi. Bu çözüm tüm ülkelerin proletaryasına «kendi» burjuvazilerine karşı mücadelelerinin zaferle taçlanabileceği ve işçilerin zaferlerini sağlamlaştırmak için yeter derecede güçlü oldukları hakkında bilimsel olarak ispat edilmiş bir güven verdi. Bu, devrimcilerin enerji ve inisiyatiflerini harekete geçirdi, onları, tek yönlü, diyalektik olmayan ve dolayısıyla yanlış anlaşılan bir enternasyonalizmin zincirlerinden kurtardı.

Enternasyonalistlerin en istikrarlısı olan Bolşevikler için bu görüş, bütün çabaların devrimci hareketin Rusya içinde gelişmesi yolunda yoğunlaştırılması yönünde bilimsel bir girişti. Lenin'in Ekim ayaklanmasının zamanlamasını tayin etmesini belirleyen unsurların arasında, 1917 sonbaharındaki somut uluslararası durum kuşkusuz önemli yer işgal ediyordu. Dünya çapında devrimci bir kabarma vardı ve bu da ayaklanmanın lehineydi. Ancak burjuvazinin tüm güçlerini bağlayabilecek, kitleler tarafından yürütülen gerçek ve güçlü bir devrim ne Almanya'da ne de diğer emperyalist devletlerde vardı. Üstelik Rus proleterleri bu ülkelerden silâhlı müdahale bekleyebilirdi. Bu tehlike, Parti Merkez Komitesi'ndeki «bekle gör» taktiğinin destekçileri, ya da daha basit deyimle devrimin grev kırıncıları tarafından sömürülüyordu. Korkaklıklarını gerçekte oportünist sahte enternasyonalizm olan tartışmalarla gizliyorlardı. Oportünistler şöyle diyorlardı: «Eğer biz ezilerek Batıdaki sosyalist devrim amacını tehlikeye atabiliriz.» (cilt 26, s. 204). Diğer ülkelerde proleteryanın ayaklanmasını bekler ve o başlayınca, onu destekleyebiliriz, o zaman dünya devrimi davasını daha iyi yükseltebiliriz ve Rusya'da da zafer kazanabiliriz. Kısaca, oportünistler Rus proleteryası iktidarı ele geçirse bile, bunun ancak Batıda muzaffer bir devrim olduğu takdirde tutunabileceğini iddia ediyorlardı.

Bu görüşleri reddeden Lenin, bitmez tükenmez bir bekleme taktiğinin proleter enternasyonalizmi ile bir ilgisi olmadığını gösterdi. Lenin'in 1917 Ekim'inden sonra bile Avrupa'da genel bir devrimci patlama ümit ettiği doğrudur, ama bundan Lenin'in Rusya'daki devrimi ve Sovyet iktidarının son kaderini Avrupa'daki sosyal devrime dayandırdığını çıkartmak, tarihi ve Lenin'in apaçık sözlerini tahrif etmek demektir (cilt 28, s. 288'e bakınız). Ulusal bir devrimin başarıyla gelişmesi için şart olan ve önceden gereken şeyin dünya devrimi olmadığı, tersine, bir ülkedeki devrimin getirdiği kazançları sağlamlaştırma ve onları yeni bir düzeye getirme yeteneğinin herşeyden önce dünya devrimi için gerçek bir ilerleme olduğu görülmelidir. Çünkü, Lenin'in Ekim 1917'den çok önce vurguladığı gibi, «kapitalistleri mülksüzleştirdikten ve kendi ülkesindeki sos-

yalist üretimi organize ettikten sonra muzaffer proleterya...dünyanın geri kalan kısmına —kapitalist dünyaya— karşı çıkacak, diğer ülkelerin ezilen sınıflarını davasına çekecek tir» (cilt 21, s. 342). Bu tez, aynı zamanda işçi sınıfının, bir süre için bir kapitalist çember içinde olsa bile, zaferini sağlamlaştırabileceği görüşünün geliştirilebilmesi için gerekli kaynakları da kapsar.

Söylemek bile gereksizdir ki, devrimin zaferini sağlamlaştırmak için ulusal ve uluslararası koşullar arasındaki ilişki sorunu, Sovyetler Birliği'nin güçlenmesi ve sosyalist dünya sisteminin kurulması ile yeni bir içerik kazanmıştır. Sosyalist topluluğun birleşik gücü bugün, ulusal devrim süreçlerine, yabancı ve emperyalist unsurların burunlarını sokmalarını büyük ölçüde kısıtlayan büyük bir faktördür; yumuşamaya doğru yönelen uluslararası durum üzerinde sağhğa kavuşturucu bir etkiye sahiptir.

Yüzyılımızdaki hem muzaffer hem de yenilen bütün devrimlerin tecrübesi ışığında, kurulduğu andan itibaren hiçbir devrimci iktidarın, kendi yenilgisini göze almadan, genel olarak uluslararası işçi sınıfı ile ve özel olarak onun devlet biçiminde örgütlenmiş bölümleriyle devamlı ve yakın bir işbirliğini sağlayan bir dış politikadan başka bir şey seçemeyeceği şimdi özellikle açık ve seçiktir. Bunun önemi her zamankinden daha da fazladır, çünkü günümüzde bile emperyalizm hiçbir şekilde saldırgan tabiatından vazgeçmiştir ve çünkü birçok ülkede faşizm ve neofaşizm tehlikesi sürmektedir. Gerici ve karşı devrimci güçler halâ şu ya da bu devrimci imkânlarla etkili darbeler tertiplemektedirler. Bu koşullarda, uluslararası işçi sınıfının artan dayanışması ve devrimci hareketin daha yakın birliği, işçi sınıfının her ulusal bölümünün ve her kardeş partinin devrimci mücadelesini çok daha etkili kılmaktadır.

Ne var ki, dünyada meydana gelen önem .. değişiklikler, devrimin zaferinin sağlamlaştırılması yolundaki başlıca rolü, şimdi artık iç faktörlerin değil de dış faktörlerin oynadığı anlamına gelmemektedir. Böyle bir sonuca varmak ulusal devrimci güçleri hareketsizleştirmeye yöneltebilir. Bu, hem Lenin'in bir burjuva geri dönüşü tehlikesini ortadan kaldırmakta kesin rolü son tahlilde Par-

ti'nin iç politikasının oynadığı şeklindeki doktrinine, hem de özellikle Rusya devrimci işçi sınıfının zaman içinde ispatlanmış tecrübesine ters düşer; Rusya işçi sınıfı düşman kapitalist dünya ile sarıldığı halde, emekçi köylülük ve halkın demokratik çoğunluğu ile sağlam bir ittifak ile ve onların sosyalist değişimler için aktif destekleri ile, zaferi için güvenilir bir garanti bulmuştur.

Restorasyona Karşı İç Garantiler

Daha henüz Ekim ayaklanması için hazırlanırken Parti ile Lenin'in en önemli düşünceleri, işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesi halinde zaferi sağlamlaştırmak için belli bir program geliştirmektir. İktidar için kesin savaşın zamanı, devrimci koşulların bütün objektif ve sübjektif unsurları ve Parti'nin devrime öncülük etmek ve devrimci bir hükümetin başına geçmek için ne kadar hazırlıklı olduğuyla belirlenmişti. Ayrıca, şu da var ki, Parti, o somut anda temel yön ve sayısız ayrıntılarda zaferi dışardan yardım almadan kendi gücüyle sağlamlaştırmanın koşullarını o sıralarda belirlemiş ve bir eylem planı hazırlamıştı (4).

Yeni toplumun siyasi ve anayasal temelleri Sovyet iktidarı tarafından hemen ortaya konmuştu, ve Sovyet iktidarı bildiğimiz gibi Rusya'daki emekçi halkın yarattığı bir proletarya diktatörlüğü biçimiydi. Bizzat kuruluş ve varlığı, Lenin'in dediği gibi eski düzenin yeniden kurulmasını engelleyen, bu ihtimali azaltan ve devrimin zaferini nisbeten garantileyen siyasi koşulları yaratmaktaydı. Ve proletarya diktatörlüğünün devrimci kazançları sağlamlaştırma devresindeki çok yönlü faaliyetleri, burjuva düzeninin yeniden gelmesine karşı tam ve mutlak garantileri biçimlendirmek için düzenlenmişti.

Proletarya diktatörlüğü burjuva devlet cihazının dağıtılması sürecinde sağlamlaşmıştı. Burjuva devlet mekanizması yıkılırken proletarya diktatörlüğü kontrolüne almıştı. Sistemin birçok bölümleri ortadan kaldırılmıştı, ama birçok idari kurumlar muhafaza edilmiş, tekrar organize edilmiş ve yeni bir sınıf içeriği kazandırılmıştı. Bunu vurguluyoruz, çünkü bugün bile Lenin'in ve Bolşeviklerin herşeyi yitdiğini ve sonra da herşeyi yoktan varetmeye çalıştıklarını iddia e-

denler vardır. Bu çok safça bir fikirdir. Lenin devrimlerin böyle başarılamayacağını pek iyi biliyordu. Ekim 1917 den önce şöyle yazmıştı: «...İşin teşkilât yönünü biz yaratmayacağız, kapitalizmden hazır alacağız, bankaları, sendikaları, en iyi fabrikaları, de ney laboratuvarlarını, akademileri ve bunun gibilerini devralacağız...» (cilt 26, s. 110). 1917 ekiminden sonra Lenin, «sosyalizmi tröst örgütçülerinden öğrenmek» yolundaki öğütlerini reddeden «sol komünistler»e karşı yaman bir savaş verdi ve bunu kazandı. (cilt 27, s. 350). Sadece bankalar değil, devlet kapitalizminin ağlarının («tröstler») mekanizması da mümkün olduğu kadar muhafaza edildi, ama demokratik şekilde tekrar düzenlendi ve çalışan halkın hizmetine verildi. Yıkılanlar, başlıca olarak polis, mahkemeler ve eski devletin diğer baskı araçlarıydı.

Sömürüye dayanan devlet mekanizması yıkılırken yeni Sovyet hükümeti işleri devralmakta hiç vakit kaybetmedi. İktidarın, yasama ve yürütme fonksiyonlarını birleştiren işçi, köylü ve asker Sovyetleri tarafından alınması, kaçınılmaz olarak devrimci hükümet ile eski devlet mekanizması arasında meydana gelen ve hükümet kararlarının yürütülmesini suni engeller yaratarak önleyen ve devrimci hükümeti sabote eden boşluğun kapatılması için her fırsatı sağlıyordu.

Hemen devrimden sonra, karşı devrimci tahripler, sabotaj, silahlı direniş ve terörle karşılaşan Sovyet devleti emekçi halkın siyasi kazançlarını korumak için enerjik adımlar attı. Kızıl Muhafızları takviye etti, halk yönetiminin düşmanlarına karşı devrimci gücün bir organı olan Tüm-Rusya Olağan üstü Komisyonu'nu kurdu, ve yeni sosyalist bir ordu kurmak için ilk tedbirleri aldı. Lenin, halk devriminin emekçi halkı destekleyen bir ordu olmadan zafere ulaşamayacağını ve bu zaferi sağlamlaştıramayacağını belirtiyordu. Bu tedbirler gericielerin ilk silahlı saldırılarının püskürtülmesine yardım etti ve böylece işçi sınıfının 1917 Ekim'indeki zaferi, geçici bir «Petrograd Komünü» olmadı, aksine Sovyet iktidarının muzaffer ilerleyişinin başlangıç noktası oldu.

Aynı kısa dönemde, ekonomiyi düzeltmek için ilk, ama hayati önemdeki adımlar

atıldı. Lenin bunu yeni devletin başlıca görevi olarak görüyordu (5). Bu tedbirleri yürütürken Parti üretimin sosyalist ilkelere göre yeniden tamamen düzenlenmesinden önce geçici bir tedbir olarak işçi sınıfı tarafından denetlenmesinin özellikle önemli olduğunu düşünmüştü. Aynı zamanda, ülke çapında iktisadi yönetim araçları kurulmuştu (Yüksek Ulusal İktisat Konseyi ve bölgesel iktisadi konseyler). Devlet Bankasının devralınması, özel bankaların ve kilit endüstrilerin başlıca işletmelerinin, demiryollarının, ticari filonun millileştirilmesi, ve gıda ikmalinin yeniden düzenlenmesi, Sovyet devletinin ekonomi üzerindeki denetimi ele geçirmesini sağladı.

Hiç vakit kaybedilmeden yürütülseler bile, büyük sosyal ve iktisadi değişiklikler uzun bir süre geçmeden dışı dokunur sonuçlar doğurmazlar. Ancak Ekim Devrimi (ve diğer ülkelerde onu izleyen devrimler) sonucu sağlamlaştırabilmek için devrimin derhal ve önemli bir kazanç sağlaması gerektiğini göstermiştir. Lenin sosyalist devrimin «işçiler, tarım emekçileri ve küçük köylülüğün durumlarına somut bir gelişim» getirmesi gerektiğine işaret etmişti (cilt. 29, s. 326). Bu geçici bir manevra değildir, aksine yeni bir toplumun gelecekteki gelişimini çizecek objektif sosyal ve iktisadi kanunların ilk, bilinçli ve örgütlü göstergesidir. Ama konunun başka önemli bir yanı daha vardır —bu da özellikle ilk devrelerde devrimci gücün potansiyelinin objektif olarak kısıtlı olduğunu kavramanın gereğidir.

Dolayısıyla, devrimden hemen sonraki dönemde, bir bütün olarak işçi sınıfı ile halkın taleplerini elle tutulur şekilde karşılamak sorununa yaklaşırken, devrimin getirdiği iki eğilimin birliği ile öte yanda diyalektik zıtlığın hesaba katmak gerekmektedir; halkın taleplerini, isteklerini ve umutlarını mümkün olduğu kadar çabuk karşılamaya doğru eğilim, ve örgütlenme ve yürütmeye yolundaki bütün maddi kaynakların harekete geçirilmesini öngören ve bu yüzden de belli şartlar altında (bu arada karşı devrimci güçlerin etkisiyle de) tüketimde bazı kısıtlamalara ve fedakarlıklara yol açan yaratıcı faaliyetin örgütlenmesi ve mümkün olan en yüksek düzeyde gelişmesi eğilimi.

Devletin Ekim devrimini acilen sağlam-

laştırmak için gerekli adımları atmasından sonra Lenin'in Partisinin, yeni devleti tamamen kurulmuş olarak görmediğini ve göremeyeceğine dair tartışma götürmeyecek tarihi deliller vardır. Ülke daha «burjuvazinin varolmasının ve yeniden doğmasının mümkün olmadığı» koşulları yaratmak zorundaydı» (cilt 27, s. 245). Hatta 1921'de Yeni İktisadi Politika ortaya atıldığında bile, «kimin kanazacağı» sorusu halâ devrim için en önemli sorundu.

Bu anahtar soruna yeni devlet lehinde getirilecek son çözüm devrimci işçi sınıfının tarafını tutan aradaki küçük burjuva guruplara, «orta tabaka»ya dayanıyordu. Rusya'da bu, başlıca köylülük anlamına geliyordu. Ekim döneminden hemen önce Lenin köylüleri burjuvazinin etkisinden çekip alma gereğini vurgulamıştı. «Bu, devrimin kurtuluşunun tek garantisidir» diyordu (cilt 25, s. 364).

Sovyet devletinin ilk yasama kararları «köylünün bir bütün olarak...proletarya diktatörlüğünden en çok kazançlı çıkan ve derhal kazançlı çıktığı...ve ilk kazanan oldukları...» bir durumu yaratıyordu (cilt 30, s. 112).

Küçük burjuva parlamentarizmi hayalleri de görmezlikten gelinemezdi, bu hayalleri yıkmak için burjuva geçici hükümeti tarafından devamlı olarak ertelenmiş olan Kurucu Meclis seçimleri yapıldı. Sonuç olarak bu organ kendisinin bir karşı devrim kalesi olduğunu gösterdi. Brest - Litovsk barış anlaşması sorunu ile uğraşırken, diğer faktörlerin yanında, «savaşın yorgunluğuyla tükenmiş haldeki köylü ordusunun ilk yenilgilerden sonra ve çok muhtemel olarak, değil bir kaç ay birkaç hafta içinde, sosyalist işçi hükümetini devireceği» ihtimalini hiç gözden kaybetmemek gerekiyordu (cilt 26, s. 448). Yeni İktisadi Politika (NEP) çerçevesinde, devlet kapitalist unsurlara tolerans gösterirken «köylülerin bunlar olmadan varolmaya çağını ve tarım işlerine devam edemeyeceklerini» hatırlatıyordu (cilt 33, s. 313).

Dolayısıyla, kendi politikalarında keskin dönüşler gerektiği zaman bile Bolşevikler, Lenin'in devrimi sağlamlaştırma programının kilit tezlerinden hareket ettiler; bu da, devrimci işçi sınıfı, köylülüğün ve genel olarak «ara» küçük burjuva yığınlarının desteğini kazanmadığı sürece, kapitalist bir geri dö-

nüşe karşı mutlak bir garanti olamayacağıydı. İşte bu yüzden Parti o dönemde Rusya nüfusunun çoğunluğunu meydana getiren köylüleri ve aynı zamanda da şehir orta tabakasını kazanmak için çok aktif bir kampanyaya girişmişti.

Bu kolay bir mücadele değildi, çünkü köylüler ne hemen Bolşeviklerin ardından gittiler, ne de küçük toprak sahipleri köylülerin çıkarlarını dile getiren parti olan SR'lara (Sosyalist Devrimciler ç.n.) hemen yüz çevirdiler. Gerçi sonunda yüz çevirdiler ama SR'lar «Bolşevik şiddetin» kurbanı oldukları için değil, bunlar işçi sınıfının siyasi iktidarını yıkmak için yola çıkarak emekçi halkın çıkarlarına karşı geldikleri için. Aynı şey —aynı nedenler yüzünden— başka bir küçük burjuva, özellikle «şehir» partisi olan Menşeviklerin de başına geldi.

Bununla ilgili olarak, aşağıdaki olaya işaret etmek istiyoruz. Devrim siyasi olarak başarı kazandığı ve Bolşevikler «iktidar yükünü» omuzlayabileceklerini gösterdikleri bir sırada, Rus burjuvazisi uzlaşmacı küçük burjuva partilerini, bunları eski düzeni geri getirmek için son umudu olarak görüp kendisini desteklemeye çağırdı (cilt 32, s. 418'e bakınız). Sosyal ve sınıf düzeyinde bu, küçük meta üreticilerine, yani son tahlilde köylülere ve geniş çapta küçük burjuvalara çağrı anlamına geliyordu. Ancak bundan hiçbir şey çıkmadı. Bolşevik Partisinin ilkeli ve dikkatle planlanmış politikası ve bunun etkilediği geniş kapsamlı sosyal ve iktisadi değişimler, şehir ve köy küçük burjuvazisinin sağlam ve kesin olarak Sovyet iktidarının yanında yer almalarına yol açan güçlü faktörler oldular. Sonuç olarak, burjuvazi, sosyalist devrimden sonra ilk dönemde elde tuttuğu pratik avantajları sürdüremez hale geldi. Bu aynı zamanda işçi sınıfının zaferinin mutlak garantisi için güvenilir şartları yarattı. Bu durum, son tahlilde, özel kapitalist unsurun sosyal mentalite ve siyasi davranışlarıyla yeniden ortaya çıkabilmesini önleyen sosyal ve iktisadi şartların yaratılmasıyla eş anlamlıdır.

Çıkarılabilecek Sonuçlar Nelerdir?

Açıkça, birincisi Bolşevik deneyinin, işçi sınıfının iktidarı almasını hemen izleyen sosyalist devrim döneminin muazzam önemini ispat etmesidir. Rus devrimci hareketini 1870'lerin

Narodizm'inden sonra devrelere ayıran Lenin, 1917-21 devresinin önceki 40 yıla oranla içerik bakımından daha zengin olduğunu vurgulamıştır (cilt 32, s. 431'e bakınız). İşçi sınıfının zaferinin sağlamaştırılması devrimin gelişmesinde vazgeçilemeyecek bir devredir, bu devre, Partinin herşeyden önce ülke burjuva restorasyonunu tehlikesini yatabilecek siyasi, iktisadi ve sosyal koşulları ortadan kaldırmaya yönelik bir dizi özel tedbiri hazırlamasını ve yürütmesini gerektirmektedir.

Başka bir sonuç, devrimin zaferini sağlamaştırmada ulusal ve uluslararası koşullar arasındaki ilişkiler üzerindedir. Rusya'nın deneyi sosyalist devletin kazançlarını ayakta tutmakta uluslararası proletarya dayanışmasının önemini bir kez daha göstermektedir. Ancak, Ekim zaferini sağlamaştırmada kesin faktör ülkenin kendi işçi sınıfının ve emekçi halkının kahramanca mücadelesi ve yeni sistemi korumadaki hayati önemleri oldu. Yüzyılımızın tarihine bakarsak bir çok durumlarda, emekçi halkın devrimci eylemi burjuva egemenliğinin restorasyonu kesildiğinde, bunun sadece dışardan müdahaleler —ki bunlar muhakkak olmuştur— yüzünden değil, aynı zamanda iç ve dış gericiliğe karşı koyacak iç güçlerin eksikliğinden olduğunu görürüz.

Son olarak, üçüncü bir sonuç çıkarmak istersek; emekçi halkın egemenliğini sağlama bağlamak bakımından gereken faaliyetler için devrimci partinin yapması gereken dikkatli ve geniş ön hazırlıkların muazzam önemi, tekrar vurgulanmalıdır. Çünkü, devrimci kazançları burjuvazinin restorasyonuna karşı korumanın yolları ve yöntemleri sorunu her devrimin geleceğini, daha da geniş ele alırsak, dünyanın sosyalist dönüşümünün geleceği sorunudur. Şu halde söz konusu olan şey, devrimci hareketin kaderinin sorumluluğudur ve bu sorumluluk, bu hareketi yönlendiren partinin, tam mücadele amacına ulaşmış gibi görüldüğü bir zamanda üstüne düşer. Proletaryanın sosyal devrimi iktidarın alınmasıyla başlar, ama bununla bitmez. Bolşevikler bunun tamamen bilincindeydiler ve devrimci kazançları sağlamaştırma, pekiştirme programlarını gerçekleştirtilmeyi başardılar. Böylece Büyük Ekim Devrimi tarihteki kendini savunmayı başaran ve SSCB'de

sosyalizmin kuruluşunun yolunu açan ilk proleter devrim oldu.

Bu yazı World Marxist Review dergisinin Nisan 1975 sayısından çevrilmiştir.

- 1) Ekim devrimi sırasında varolan 350.000 üyenin 10.000'i Partiya Altıncı Kongreden sonra katılmıştı.
- 2) Örneğin başlıca burjuva partisi olan Kadet'lerin gazetesinde şöyle deniyordu: «Uzun yıllar için Bolşevizmden kurtulmanın, onu mahvedeninin yolu, ülkenin kaderini onun liderlerinin eline vermektir.» (Rech, Eylül 16, 1917).
- 3) Varılan bu sonucun lehine olan tartışmaların bazıları Lenin tarafından ilk Rus devrimi sırasında ortaya atılan burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime doğru dönüşeceği teorisinde başlatılmıştı.
- 4) Bu konuda özellikle Lenin'in Ekim öncesi yazıları önemlidir: **Devlet ve Devrim, Görünen Felâket ve Nasıl Savaşılacağı, Devrimin Görevleri, Bolşevikler İktidarı Ellerinde Tutabilirler mi? ve Parti Programının Yeniden Gözden Geçirilmesi.** Bunlar, Bolşeviklerin, devrimin zafer kazanmasından sonra pratik faaliyetler için «hazırlıksız» oldukları ve devrimin onları «şaşkına çevirdiği»ni iddia eden eski ve yeni düşmanlarının, savunulması imkânsız olan iddialarının yanlışlığını ortaya koymaktadırlar.
- 5) Günümüzde de, istikrarlı olarak yürütülürse bir devrim, sınıf mücadelesinin mantığı çerçevesinde, geniş kapsamlı

sosyal ve iktisadî değişimlerin, siyasî kazançları korumada öncelikle gerekli olduğu bir noktaya ulaşmaktadır. İktidarın işçi sınıfı ve ilerici güçler tarafından elde edilmesi, siyasî rejim ile gericiğin dayanağı olan büyük burjuvazinin iktisadî gücü arasında objektif bir çelişki yaratmaktadır. Tecrübe bunun hem sosyalist hem de demokratik, anti - tekellci devrimlerde olageldiğini ortaya çıkarmıştır. Böyle bir durum örneğin Şili'de vardır. Son örnek de, 1974 Nisanından sonra Portekiz'de demokratikleşme sürecinin başlamasıyla iç güçlerin karşılıklı gruplaşmalarıdır. Burada siyasî iktidar demokratik güçlere geçmiştir ama iktisadî güç halâ tekellerin ve büyük toprak sahiplerinin elindedir.

- 6) Bu arada belirtelim ki, işte bu yüzden, hem devrimin siyasî zaferini sağlamlaştırmanın özel tedbirleriyle gerçek sosyalist kuruluşun görevlerini özdeşleştirmek, onları metafizik bir şekilde ayırmak kadar temelden yanlış olur.

İLKE'nin Notu :

Bu makalenin yayınladığı derginin son redaksiyon tarihi 6 Mart 1975'dir. Portekiz'de 11 Mart 1975 karşı - devrimci darbe girişiminin saf dışı edilmesinden sonra, devrimci demokratik hükümet, bir dizi tedbirle, tekellerin ekonomik iktidarına büyük darbeler indirmiştir, millileştirmeler yapılmış, toprak reformuna başlanmıştır. Henüz tamamlanmamış olan bu süreç, ülkedeki güçler ilişkisini emekçi halkın lehine önemli ölçüde değiştirmiştir.

TÜSTAV

Sendikal örgütlenme ve mücadelede yeni bir dönem başlarken

Engin Dikmenođlu

Türkiye'de 100 küsur yıllık işçi sınıfı hareketi ile 50 küsur yıllık sosyalist hareket arasındaki kopukluk, bugün solun en yakıcı sorunu. Sosyalist düşüncenin ve hareketin bilimsel güdümünden büyük ölçüde bağımsız kalarak gelişen işçi sınıfı hareketinin bugün yaşadığı ideolojik, politik ve örgütsel çalkantı, bu sorunu daha da yakıcı hale getiriyor.

Türkiye soluna musallat olmuş bütün sapmaların ve hastalıkların, küçük burjuva—hatta burjuva— ideoloji ve politikalarının etkilerine açık kalmış bulunmasının temel sebebi de bu. Sosyalist hareketin işçi sınıfı hareketi ile birleşip, aynı mecradan akması süreci tamamlanmadan, hiç olmazsa yeterli doygunluğa erişmeden, sosyalist harekete musallat olan hastalıkların da ciddi bir tedavisi mümkün olmayacak.

Sosyalist hareketin işçi sınıfına malolması demek, üretim birimlerinde (fabrikalarda, büyük işletmelerde, kapitalist çiftliklerde) sosyalist ve Parti'li işçilerin oluşturulması demek. Bulunduğu üretim birimindeki işçiler üzerinde etken, yol gösterici, örgütleyici, onların sınıf bilincine ulaşmasını sağlayacak işçi sınıfı sosyalistlerinin varedilmesi, çoğaltılması demek. İşçi sınıfının, Parti dışında kalan diğer örgütlerinde, özellikle sendikalar da, bu sosyalist unsurların etkinlik kazanması demek. Ekonomik mücadele ile siyasal mücadele arasındaki koparılmaz bütünlüğün kurulması ve pekiştirilmesi demek.

Yukarıda sıraladığımız tesbit ve teşhisler çoktan yapıldı. Ancak bu genel ilkelerin hayata geçirilmesi için, başka şartlar yanında, daha fazla gözlem, bilgi ve tahlil gerek.

Bu tamamlayıcı bilgilerin başında kuşkusuz sendikal örgütlenme ve sendikal mücadelenin bugünkü durumunun ciddi bir tahlili geliyor. Çünkü 1975 ortasında Türkiye'de sendikal hareket tarihsel bir dönemeçtedir. İdeolojik, politik ve örgütsel farklılaşmalar yaşamaktadır. Çeyrek yüzyıllık bir oluşum «nitel bir değişikliği» yaşamakta, bu anlamda büyük bir değişimin sancılarını çekmektedir.

Sendikalarda, konfederasyonlarda, sendikacılarda, sendika içi mücadelelerde ve özellikle taban'da gözlenen derin çalkantının sebebi de bu değişikliktir.

Bir çalkantı yaşandığından sözettik. Son yılın, sendikalardaki, konfederasyonlardaki, sendikacılardaki ve tabandaki olaylarına yöneltilecek dikkatli bir gözlem bu çalkantıyı farketmek için yeterli.

DİSK'e bağlı sendikaların üye sayısında belirgin bir yükselme var. DİSK'e bağlı sendikaların sayısı iki yılda iki misli arttı. Daha bir çok sendika DİSK'e katılmak üzere sıraya girmiş durumda. Türk İş sürekli üye kaybediyor. En büyük Türk İş Sendikalarından Genel İş, bu satırlar yazıldığı sırada, Türk İş yönetimini suçlayarak ve DİSK'e katılmak üzere, Türk İş'ten ayrılmaya karar verdi. DİSK içinde petro-kimya işkolunda faaliyet gösteren üç sendika (Kimya İş, Petkim, Petro - Kimya İş) birleşmeye hazırlanıyorlar. Metal İş Federasyonu parçalandı. Çağdaş Metal-İş ile Türk Metal-İş arasında kıyasıya bir çekişme var. Bunlar konfederasyonlar içindeki çalkantıların belirtileri.

Siyasal çalkantılar da var. Hem daha da belirgin. Türk İş'in yönetici kadrosunun gelişmelerin ve tabanın etkisiyle «siyaset değiştirdiği» gün gibi ortada. 15-16 Haziran Büyük işçi direnişinin yıldönümünde İzmir'de genel uyarı grevi örgütlemenin başka türlü açıklanması mümkün mü?

Bugüne kadar Türk İş'in siyasi çizgisini yönlendiren ve tesbit eden Teksif, Metal İş, Tek Gıda İş sendikalarının bu ağırlıkları oldukça azaldı. Üstelik Teksif ve Tek Gıda İş sendikaları içinde başgösteren muhalefet hareketi «ezilmeyecek» kadar güç ve yaygınlık kazandı.

Çalkantıdan DİSK de nasibini alıyor. Hem de fazlasıyla. Sosyal demokrasi DİSK içinde iddialı bir saldırıya geçti. DİSK'e bağlı sen-

dikalardaki «Sosyalist» unsurlara karşı tezgâhlanan bu saldırı, sendika tabanlarında canlı fakat sert bir çatışmaya kaynaklık ediyor.

İdeolojik bir çalkantıdan da söz edilebilir. 1965'e kadar sosyal demokrat bir ideolojiye dahi yatkınlık göstermeyen Türk İş sendikaları, bugün önemli tercihler arifesinde. DİSK Sendikaları, 1967'de üstü örtük ve «muhtevassız» da olsa «sosyalizm» şeklinde tanımladıkları ideolojik çizgilerini bugün yeniden gözden geçiriyorlar. Türk İş içinde «partilerüstü siyaset» tezini, ortaya atanlar bile, artık bu görüşü savunmuyor, hatta mahkûm ediyor. 4'ler, sonra 12'ler, sonra 24'ler hareketi olarak anılan Türk İş içindeki sosyal demokrat hareket de yeni oluşumlar içinde. Ya Türk İş'ten kopuyor (Genel İş), ya kopabileceğini ima ediyor (Oleyis), ya da Türk İş yönetici kadroları içindeki değişime uygun olarak —ve bu nedenle— susup geri çekiliyor ve beklemeyi tercih ediyor (DYF İş, Deniz Ulaş İş, Yol İş, Petrol İş).

Çalkantı sermayedar sınıf içinde de yankısını buluyor. Sermayenin sözcüleri işçi hakları ve ücretleri üzerine bu kadar cüretkâr, bu kadar açıkça saldırgan ama öte yandan da kuşku olmaları hiç, denilebilir. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkan Vekili, Ankara'daki bir toplantıda, gerçekleri hiç hesaba katmadan, hatta gizleyerek, «işçi ücretleri bu hızla arttığı takdirde önümüzdeki on yılın sonunda ekonomi duracak, hür teşebbüs yok olacaktır» diyor (Milliyet. 5 Haziran 1975). Türkiye'nin en güçlü işveren örgütlenmesini temsil eden MESS (Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası) yüksek tirajlı basında yayınlattığı istatistiklerle, işçi ücretlerinin, fiyat artışlarının çok üstünde gittiğini (!) iddia edebiliyor. Ücretlerin artış hızının «önüne mutlak geçilmesi gereken bir felâket habercisi» olduğu özellikle tekeli sermayenin resmî ücret politikası haline getirilmek isteniyor.

Çalkantı, diye tanımladığımız tablo kabaca bu. Görülüyor, çok hareketli, çok yoğun bir değişimin sancılarında sendikal örgütlenme ve sendikal mücadele.

Nedir bu çalkantı? Değişen nedir sendikal örgütlenme ve mücadelede? Yok olan nedir? Oluşmakta olan ne?

Amerikan Tipi Sendikacılık Sona Eriyor

Sanırız değişimin temeli şu : Türkiye sendikal mücadele tarihine 28 yıldır (1947 - 1975) damgasını vuran Amerikan Tipi Sendikacılık'ın defterinin «filen» dürüldüğü gün leri yaşıyoruz. 1967'de DİSK'in kuruluşu ile filizlenen, 1971 Ocak'ında Türk İş Yönetim kuruluna verilen 4'ler raporu ile yeni bir aşaya ulaşan gelişmeler doyma noktasına varmıştır. Bütün belirtiler ve tesbitler 1975 yılında Amerikan Tipi Sendikacılığın tayin edici ağırlık ve etkisini tamamen kaybederek, yerini bir «başka» sendikal mücadele ve örgütlenme modeline terkettiğini gösteriyor. Bu kendi alanında «nitel» bir değişimin göstergesidir. Defteri dürülen Amerikan Tipi Sendikacılığın yerini alacak olan «bir başka» modelin «ne olduğu» nu daha ilerdeki paragraflarda tartışmak üzere, ilkin Amerikan tipi sendikacılık konusu üzerinde duralım.

Amerika'da, «Amerikan Tipi Sendikacılık»

Ülkemizde bir süre ABD Büyükelçiliği Çalışma Ataşesi olarak bulunan ve Türk İş'in —daha doğrusu yöneticilerinin— «biçimlendirilmesi» operasyonunda etkin görevler almış olan Bruce H. Millen 1968'de şöyle yazıyordu :

«...diğer gelişmekte olan ülkelere nazaran Türkiye'de Amerikan sendikacılık modeline daha yakın bir benzerlik görmekteyim. Bunun, ABD modelinin şuurlu taklidi sonucunda doğduğunu sanmıyorum. Bana öyle görünüyor ki bu benzerlik belirli tarihi faktörlerden ileri gelmiştir...» (1)

Millen'in sözünü ettiği «belirli tarihi faktörler» in neler olduğunu kestirmek pek mümkün değil. Tam tersine yazısında işaret ettiği ve «...ABD modelinin şuurlu bir taklidi» nin söz konusu olduğunu gösterir ciddi kanıtlar var. 1950'lere kadar Amerikan modeli ile hiç bir yakınlık ve benzeşim göstermeyen sendikal hareketin, bu günlerden sonra birkaçla kesilmişcesine farklılaşıp «Amerikanlaşırvermesi», ABD'nin Truman ve Marshall planları çerçevesinde giriştiği çok yönlü «ihracatın» bir sonucu. Gerçekten de o yıllarda (ve daha sonraki yıllarda) ABD yalnızca ser

maye ihraç etmedi. Az gelişmiş ülkeler aynı yoğunlukta bir ideoloji, kültür ihracatı ile karşı karşıya kaldılar. Bu ihracatın en önemli kalemlerinden biri de «sendikal mücadele modeli» oldu.

Bu model, anavatanında çeşitli adlarla anılıyor : Gompersizm, New Deal Unionizm, «pür» sendikacılık, vb.

Elbette Amerikan işçilerinin sendikal mücadelesini salt bu modelle tanımlamak doğru değil. Ancak baskın olanın, damgasını vuranın bu model olduğunu tesbit etmek de gerek.

Gompersizm pek kullanılan bir deyim değil. Kelime, Amerikan sendikal hareketine çok uzun süre, her anlamda hakim olmuş bir sendikacının adından geliyor. Samuel Gompers, ABD'nin ana sendikal örgütü olan AFL'nin, (American Federation of Labor / Amerikan İş Federasyonu) kurulduğu 1886 yılından 1924'e kadar başkanlığını yapan bir sendika lideri. New Deal Unionizm ise, ABD'nin ünlü cumhurbaşkanlarından Roosevelt tarafından geliştirilen bir politikanın adı. Roosevelt'in bu «sosyal endişeler gözetken ve bu kadarıyla da işçiler içinde yankılanan» (2) siyasetinin en büyük destekçisi Amerikan sendikaları olduğu için, Amerikan tipi sendikacılık, «New Deal Unionizm» adıyla da anılıyor.

Bu modelin en belirgin özelliği, sözde «partilerüstü» ve becerebildiğince siyaset dışı kalınmasına özel bir itina gösterilmesidir. Bugün ABD'nin ana sendikal örgütü olan AFL - CIO'nun temel ilkesidir bu. Gerçi genel olarak Amerikan sendikaları, ABD'de Demokrat Parti'yi desteklemektedirler. Ancak bu, Partinin program ve ilkeleriyle ilgili bir tutumu değil, liderlerin tercihleri ile Amerikan sendikacılığının ilkelerin çakışmasını yansıtmaktadır. Nitekim daha geçtiğimiz ay AFL - CIO'nun başkanı George Meany, önümüzdeki başkanlık seçimlerinde, «şartlar da olağanüstü bir değişim olmadığı takdirde federasyonumuz Gerald Ford'u destekleyecektir. Ford gerçekçi politikası ile bunu hak etmiştir» demiştir (3). Bu seçimlerde «Cumhuriyetçi» Ford'u destekleyeceğini açıklayan AFL - CIO, geçtiğimiz seçimlerde ise Nixon'u değil, Demokrat Parti'nin adayını desteklemişti.

Gerçekten de bugün Amerika'da etkili,

yaygın bir işçi sınıfı partisinden sözedemediğimiz gibi, sözgelimi İngiltere'de ve Alman ya'da olduğu gibi «işçi oyları ve desteği» ile ayakta duran ya da varolan bir partiye de rastlamamaktayız. Sendikalar herhangi bir siyasi partiye «angaje» olmamakta ısrar etmektedir ve ABD sendikalarında «...işçi sınıfına yakınlık bakımından aralarında önemli farklar bulunmayan mevcut siyasi partilerle belirli bir ayırım yapmadan, sınırlı bir işbirliği kurarak ve onlar üzerinde baskı icra ederek sendikal kitlenin çıkarlarının sağlanabileceği inancı hakim olmuştur» (4).

Sendikaların böylesine bir siyaset izleyebilmesi için kuşkusuz «taban»ın da buna uygun olması ve bırakalım bilimsel sosyalist ideolojiden esinlenmeyi, işçi sınıfının günü birlik (ekonomik) çıkarlarını dahi korumayan bu politikaya karşı tepki göstermemesi gerekir. Daba kestirme bir deyimle, sendikaların bu resmi siyasetinin hayat bulabilmesi için, dayandığı geniş sınıf tabanında «sınıf bilinci»nin yokluğu ya da çok zayıf olması önşarttır.

Tarihsel gelişimi içinde bakıldığında, Amerikan işçi sınıfı hareketinin yukarıda işaret ettiğimiz «önşartı» taşıdığı gözleniyor. Çok geniş işçi hareketlerine rastlanmasına rağmen, kitlevi gösteriler, protesto eylemleri, işgaller, boykotlar gibi demokratik eylemler kaydedilmesine rağmen, —bugün de— Amerikan işçi sınıfında «sınıf bilincinin» olağanüstü denecek bir oranda düşük olduğu kuşku götürmez.

Özetle söyleyelim: Amerikan sendikacılığının temel özelliği sınıf bilincinin zayıflığıdır (5). Bir sınıf çatışmasından, hatta yaygın ve etkili bir sınıf çatışmasından sözedilse bile bunun çok zayıf bir sınıf bilinci ile yürütüldüğü görülüyor (6).

İşte tam bu noktada Amerikan sendikal örgütlerinin bir başka temel politikasına işaret etme gereği var: Sınıf çatışmasını reddetmek ve bu «resmi» politika uyarınca, işçi kitlelerine sınıfsal bilinç verecek «her türlü etkilemeyi amında tesirsiz hale getirmek bizim için misyondur...» diyebilecek kadar da açık yürekli olmak (7).

Sınıf bilincinin eksikliği. Amerikan işçilerinin sendikal örgütlenmesine de olanca netliğiyle yansımaktadır. 1960 yılı rakamlarına göre ABD'de 82,5 milyonluk faal nüfusun

(14-64 yaş arası çalışabilen nüfus) yüzde 71,5'u ücretli ve maaşlı olarak çalışmaktadır. Yani işçi ya da emekçidir. Üstelik tarım da çalışanlar, toplam faal nüfusun sadece yüzde 6,5'ünü oluşturmaktadırlar. Bu derece gelişmiş bir sanayi ve «kapitalizm» sözkonusudur ve faal nüfusun ücret ve maaşla geçinen yüzde 76'sı sanayi ve hizmet sektörlerinde yer almaktadır. Buna karşılık ABD'de sendikal işçi sayısı, toplam faal nüfusun yüzde 22'si kadardır (17 milyon). Oysa aynı oran Avrupada yüzde 50, İsveç'te ise yüzde 75'i aşmaktadır (8).

İşyeri esasına dayalı toplu sözleşme düzeni, olağanüstü bir parçalanmaya uğramış sendikal örgütlenme, beyaz ve mavi yakalı işçiler arasındaki kapatılamayacak kadar büyütülmüş uçurum, meslek grupları ve etnik gruplar arasındaki ayrımlar, bu ayrımları körükleyen ayrımcı politikalar, Mc Carthyizm döneminde «sadece su yüzüne çıkmış, görünür olmuş» (9) azgın terör bu durumun başlıca etkeni. Kuşkusuz yağma edilen az gelişmiş ülkelerden anavatana aktarılan servetlerle, nisbi bir refaha kavuşturulmuş «işçi elitleri», Amerika'da sınıf bilincinin gelişmesini önleyen diğer etkenler ve bu etkenliklerini halen de sürdürüyorlar.

Amerikan sendikacılığının aydınlarla olan ilişkisi de, sözünü ettiğimiz sınıf bilincinin oluşmasına engel olacak bir işleyiş içinde. Amerika'da sendikalarda yer almış uzman / aydınların durumu şöyle açıklanıyor:

«...Amerikan sendikalarının sahip oldukları mali imkânlar dolayısıyla, genellikle geniş bir uzman kadrosunu istihdam ettikleri bilinir. Bunları da işçi hareketine hakim olan düşüncelerin meydana gelmesinde rol sahibi olarak görmek mümkün değildir. Düşünen kafaların, iktidarı elinde tutanlar tarafından kabul edilmiş bulunan politikaya uygulanabilecek formüller bulmaları gerektiğine inanırlar. Aydınlar sadece sendikaların basit ücretlileri kabul edilirler.» (10)

Amerikan sendikacılığının «model» olarak belirgin karakterini ve siyasetini, AFL'nin eski başkanlarından Green 1942'de resmen şöyle açıkladı:

«AFL, özel mülkiyeti, özel işletmeciliği ve özel teşebbüsü hükümetimizin demokratik yapısının temel taşları olarak görmektedir. Bunlar harp dolayısıyla tehlikeye düşecek

olursa korunmaları için mücadele edeceklerin başında biz (işçiler) geleceğiz. İşçilerin toplu pazarlık için hür demokratik sendikalar halinde örgütlenmelerini ve mülkiyet sahiplerinin, sanayi kuruluşlarının işletmelerini ve idare etmelerini temel haklar olarak tanımaktayız..» (11).

Amerikan modeli sendikacılık işte genel hatlarıyla budur. Özellik ve hedeflerini (il-kelerini) özetlemek gerekirse :

- Herhangi bir partiye bağımlı olmamak,
- Sınıf mücadelesini reddetmek,
- Anti -komünizm (12),
- Sınıf çıkarı yerine meslek çıkarı ilkesini savunmak,
- Siyasî mücadeleyi reddetmek ve ekonomik mücadelenin yeterliliğini savunmak,
- Aydınlarla ve özellikle sosyalistlerle işbirliğinden titizlikle kaçınmak, şeklinde sıralayabiliriz.

Türkiye'de Amerikan Tipi Sendikacılık

Türkiye'de sendikal mücadelenin 1925 - 1946 yılları arasında kalan 21 yılı koyu bir karanlıkla örtülüdür. Tek Partinin 12 Mart 1925'de çıkardığı Takrir-i Sükûn kanunu ile her türlü muhalefetin yanı sıra sendikal mücadele de fiilen yasaklanmıştır.

Bu uzun suskunluk ve baskı dönemi bilindiği gibi 1946'da kısmen sona erdi. Alman faşizmi yenilmiş, II. Dünya Savaşı sona ermiş ve «devlet fideliğinde yeterince palazlanıp, biti kanlanmış olan burjuvazi» daha farklı bir ittifakla, iktidarda yer almaya hazırlanmaktadır. Bu bir anlamda burjuva demokrasisinin daha gelişmiş bir modelini uygulamak demektir. Nitekim 5 Haziran 1946'da Cemiyetler Kanunu değiştirildi ve «sınıf esasına dayalı cemiyet kurma yasağı» kaldırıldı.

Sadece altı ay süren ve 31 Aralık 1946'da Sıkıyönetim ilânı ile sona eren bu nisbi özgürlük ortamında Türkiye'de birden ve çok sayıda sendika kurulmaya başladı. Üstelik o günlerde kurulmuş Türkiye Emekçi ve Köylü Partisi ve Türkiye Sosyalist Partisi ile «organik» bağlar kuran sendikalardır bunlar. Özellikle dokuma, tekel ve demiryolu işçileri arasında taraftar bulan sendikal örgüt

lenme bu altı aylık dönemdeki nitelikleriyle, Amerikan Modeli ile uzaktan yakından bir benzeşim göstermemektedir.

31 Aralık 1946'da bu kısa fakat hareketli dönem sona erdi. Yerine ağır bir baskı ve hatta terör dönemi geldi.

Sendikal mücadele ise daha sonraki yıllarda «1947 Sendikacılığı» diye adlandırılacak olan ve büyük ölçüde devletin istihbarat örgütü tarafından kurdurulup yönlendirilen sendikalar tarafından yürütülmeye başlandı. Sendikalar Kanunu işinin ehli uzmanlar tarafından hazırlanmıştı. Siyasî faaliyette bulunmak yeterli kapatma sebebiydi. Grev hakkının sözü bile edilmiyordu.

O günlerin iktidar partisi CHP'nin resmi organı Ulus, sendikalar kanununu hazırlayan iki İngiliz uzman hakkında aynen şöyle yazıyordu :

«...aramızdaki samimi dostluğun sevgiyle, bir cemile olsun diye bu iki zatı memleketimize yolladılar. Onlar, incelemeler yaptılar, yurdumuzu dolaştılar. İşçinin toplu olarak çalıştığı bölgeleri gördüler. Raporlarını hazırlayıp bakanlığa sundular. Şimdi bu uzmanların tavsiyeleri yerine getirilmektedir.» (13)

Tavsiyeler şöyle yerine getirilmiştir : CHP'nin parti müfettişi olarak görevlendirilen Sabahattin Selek (şimdi gene CHP milletvekili) ve Rebi Barkın, işçiler içinden sendika lideri olarak yetiştirilecek uygun (!) adayları seçmişler ve bunlara sendikalar kurdurmuşlardır. Sendikalaşma hareketinin böylece büyük ölçüde devletin güdüm ve denetiminde oluşması sağlanmıştır. Oyunun kurallarını bozmaya kalkanlar, soğuk savaşın ve Mc Carthyzm'in etkisiyle Türkiye'de esen «anti -komünist» dalga sayesinde bertaraf edilmiştir. Aynı yıllarda ise Truman Doktrini ve Marshall Planı uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye'ye yardım adı altında sermaye ve mal akın ederken, uzman adı altında emperyalist ajanlar da akmaya başlamıştı.

DP'nin 1950 seçimlerini kazanmasıyla oluşan yeni iktidar ittifakı ABD emperyalizmine bütün kapıları ardına kadar açmıştır. Aynı yıllar kuşkusuz kapitalizmin de gelişmesinde bir aşamanın yaşandığı yıllardır.

Nitekim Amerika'nın üst sendikal örgütü AFL - CIO (Amerikan Federation of Labor - Congress of Industrial Organizations) da Truman doktrininin sendikal düzeydeki uygulama

yticısı olarak uluslararası sahneye çıkmıştır. Yunanistan, Türkiye, Brezilya, İngiltere, Almanya ve Fransa'da sendikal örgütler ya yeniden oluşturuluyor, ya da oluşmuş ve büyük ölçüde sosyalistlerin denetiminde gelişmiş olanları «temizleniyor» du. İngiltere'de TUC (Trade Unions Congress), Fransa'da CGT - FO, İtalya'da FIL (Federazione Italiana Lavoratori) temizleme operasyonunun hedefleri oldular.

Türkiye'de ise bir temizleme değil bir «oluşturma» sözkonusuydu. 1952'de Türk İş kuruldu. Türk İş'in kuruluşunda en etkin rolü AFL - CIO'nun temsilcisi İrving Brown oynadı. Nitekim daha sonraki yıllarda yayınlanan bir Türk İş Çalışma raporunda İrving Brown'dan, «Türk İş'in kuruluş tohumlarını eken gerçek dost» diye sözedilecektir.

Diğer ülkelerdeki AFL - CIO taarruzunun sonuçları bir başka yazının konusu. Ancak AFL - CIO Dışişlikler Bölümü Başkanı Jay Lovestone ve yardımcısı İrving Brown'ın Türkiye'deki çabaları için «hedefine ulaşmıştır» diyebiliriz.

1952 yılında kurulan Türk İş'e hakim olan sendikal anlayış bunun kamıdır. Brown, Amerikan Modeli Sendikacılığın bütün verilerini, daha önceleri Sabahattin Selek - Rebi Barkın tarafından seçilip yetiştirilmiş işçi liderlerine (!) ustaca aşılarmıştır. Öyle ki 1952 den taa 1967'ye kadar (DİSK'in kuruluşudur) Türkiye'de sendikal hareket genel olarak bu modele uygun olarak varlığını ve eylemini sürdürmektedir. Amerika'ya döndükten sonra CIA'daki resmi yerini alan İrving Brown'ın attığı tohumlara, Amerikalılar o kadar güvenmektedirler ki Bruce H. Millen, DİSK'in kuruluşuna karşı görüşlerini açıklarken pervasızca şöyle diyebilmektedir :

«Bu işçi liderleri de ilhamlarını Amerikan modeli sendikal çalışmadan almışlardır. Binaenaleyh zararlı olabileceklerini düşünmek abestir...» (14).

Türk İş'in gerek 24 ilkesi, gerekse liderlerinin demec ve bildirileri Amerikan Modeli nin bütün özelliklerini yansıtmaktadır :

● Türk İş herhangi bir siyasi partiye bağımlı olmaktan dikkatle kaçınmıştır.

Gerçekten bir iki küçük ve yine de o бүтүнлүгүн parçası olan zigzag dışında, Türk İş «partiler üstü politika» teranesine ısrarla sahip çıkmıştır. Tıpkı ABD'de AFL'nin yap-

tığı gibi bazı sendikacıların milletvekili olması ve bazı politikacıların seçilmemesi için faaliyet göstermeyi tercih etmiştir. Burada ilginç bir benzeşime işaret edelim :

Türk İş 1965 seçimlerinde 4'ü CHP'li, 3'ü AP'li, 1'i YTP'li, 1'i de MP'li «9 milletvekilini yeniden seçtirmeme kampanyası» açmış ancak bu kampanya başlar başlamaz Türk İş Genel merkezi polis tarafından basılmış, kampanya ile ilgili broşür ve yayınlarla el konmuştur.

Aynı şekilde AFL, 1936'da «7 senatörü seçtirmeme kampanyası» açmış, ancak hükümet bu konuda AFL'nin kapatılabileceğini belirtip soruşturma açınca kampanyadan vaz geçmiştir.

● Sınıf mücadelesini reddetmek de Türk İş'in resmî politikasıdır. Bu konuda özellikle Seyfi Demirsoy tarafından çeşitli demecler yayınlanmıştır. En önemlisi bu görüş Türk İş'in ünlü 24 ilke'sinde de yer almıştır:

«Türk İş sınıf ayrılıklarının derinleşmesine ve sınıf çatışmalarına yolaçabilecek sebepleri ortadan kaldırmayı amaç alan ve sınıflar arasında denge, barış ve kaynaşma sağlayıcı bir politika izleyecektir.» (15)

● Türk İş kuruluşundan bu yana anti - komünizm silâhını kullanmanın ve anti - komünist politikanın şampiyonluğunu üstlenmiştir. Denebilir ki işçi kesimi içinde «Komünizmle Mücadele Derneklerinin» işlevini Türk İş yüklenmiştir.

● Sınıf çıkarı yerine meslek çıkarını savunmak :

Kurucu Meclis'e Türk İş Kontenjanından giren bir sendikacı, Kurucu Meclis tutanaklarında da yer aldığı üzere aynen şöyle konuşmuştur :

«Hiç şüphe yoktur ki sendikalar esas itibariyle kendi meslek erbabının iktisadî ve sosyal menfaatleri için mücadele edeceklerdir.» (16)

● Siyasî mücadeleyi reddetmek ve ekonomik mücadeleyi savunmak :

Amerikan modeli sendikacılığın en belirgin niteliği olan bu görüş de Türk İş tarafından hararetle benimsenmiştir. Türk İş'in 24 İlkesinde bu konuda şöyle deniyor :

«Anayasanın sosyal ve iktisadî haklar ve ödevler bölümünde yer alan hükümlerin mümkün mertebe kısa zamanda tam olarak uy-

gulanması...için Türk İş bütün gücüyle çalışmayı, iktidar ve muhalefet partilerini bu yolda çalışmaya yöneltmek için etki gücünü kullanmayı ödev bilir.»

● Aydınlar ve özellikle sosyalistlerle işbirliğinden titizlikle kaçınmak :

Türk İş sendikalarında gözden kaçmış ya da etkisiz kalmış birkaç «sol» aydını saymazsak, gerek konfederasyonda, gerekse bağlı sendikalarında sosyalistlere, hatta ilericileri aydınlara dahi hayat hakkı tanınmadığı, uzman adı altında çalıştırılmak zorunda kalan aydınların ise etkisizleştirilmesine büyük özen gösterildiği ortadadır.

Türk İş'in aslında hat'una uyan «nadir» zikzaklarından biri olan Çalışanlar Partisi girişiminde dahi, Seyfi Demirsoy ve kısmen Halil Tunç çeşitli vesilelerle aydınlara olan güvensizliklerini dile getirmişler ve «Türk işçi hareketini jöntürk tasallutundan korumak vazifemizdir» şeklinde demeçler vermişlerdir.

Görülüyor : Amerikan modeli sendikacılığın belli başlı bütün özellikleri önemsiz nüanslarla Türk İş tarafından da benimsenmiştir. 1947'lerde tohumları atılan 1952'de resmîleşen ve 1975'e kadar etkisini yavaş yavaş kaybederek gelen bu model, yaklaşık 23 yıl Türkiye İşçi sınıfı hareketi ile Türkiye sosyalist hareketi arasındaki kopukluğun başlıca dinamiklerinden biri olmuş ve özellikle kamu sektöründe çalışan işçilerin sınıf bilincinden mahrum, siyaset dışı ve kör bir ekonomik mücadele içinde cebelleşmelerine yol açmıştır. Türk İş'e emperyalizm tarafından verilen misyon da zaten budur.

Amerikan Tipi Sendikacılığın Sonu

Bu model ilk yarayı 1967'de DİSK'in kuruluşu ile aldı. DİSK'in kuruluş bildirisi, tümüyle bu modelden ayrılıyordu.

Nitekim, DİSK, —Sendikalar Kanununun elverdiği ölçüde— bir siyasî parti ile (TİP) bağ kurmuş ve onu desteklemiştir.

DİSK, sınıf mücadelesini reddetmemiş, tam tersine bu mücadeleyi veri kabul etmiş ve sınıflararası işbirliğini açık bir dille reddetmiştir.

Keza, siyasî mücadelenin gereği de DİSK tarafından —iyi kötü— vurgulanmıştır.

Ancak DİSK ile başlayan hareket uzun

süre Türk İş yönetici kadrolarınca ciddi bir tehlike olarak görülmemiş ve genellikle bu yönetim kadroları, DİSK'i küçümseyen demeç ve tavırlarla dikkati çekmişlerdir.

Ancak aynı şey «taban» için söylenememektedir. Etkili bir ekonomik mücadele DİSK'in geniş işçi yığınları içinde ağır hak kazanmasını sağlamıştır. Giderek Türk İş ile «sarı sendika» kavramı özdeşleşmiştir.

1970'de dört sendika tarafından (Genel İş, Deniz Ulaş İş, Yol İş ve Petrol İş) Türk İş Yönetim Kurulu'nun Kızılcahamam toplanmasına sunulan 4'ler raporu, Amerikan Modeli sendikacılığın aldığı ikinci öldürücü darbedir. Nitekim 4'ler kısa zamanda 12'ler, sonra 24'ler olmuş ve sonunda Sapanca Gölü kıyısında yapılan toplantı ile Sosyal Demokrat Sendikacılar Konseyi adı altında yarı resmî bir örgütlenmeye kavuşmuşlardır.

Bütün bu yaralara rağmen Seyfi Demirsoy - Halil Tunç ekibi partilerüstü sendikacılık diye tanımlanan Türk İş'in politikasını değiştirmemekte ısrar etmişlerdir. 1960'dan sonra hızlanan «sendikacıların Amerika'da eğitilmesi» programı çerçevesinde «eğitilmiş» sendikacıların etkisi ile Türk İş bütün gerilemesine, taban kaybetmesine rağmen Amerikan Modelinde ısrar etmiştir. Üstelik AID, OECD ve ICFTU kanalıyla gerçekleştirilen ve 1960'dan sonra doğrudan Türk İş'e verilen Amerikan yardımları da bu konuda büyük etken olmuştur. 1960 - 1970 yılları arasında da Türk İş'in 13.544.926,65 TL tutan aidat gelirlerine karşı AID'den 13.447.614,03 TL, OECD den 382.076,16 TL, ICFTU'dan 733.005 TL yardım alınmıştır. Yani Türk İş'in Amerika'dan doğrudan aldığı (AID) ve dolaylı aldığı (OECD, ICFTU) yardımların tutarı aidat gelirlerinden fazla olmuştur (17).

Amerikan Tipi Sendikacılığın Sonu

Bütün bunlara rağmen, bütün belirtilerle görülüyor ki, Türk İş'de de Amerikan tipi sendikacılığın sonu görünmüştür. Seyfi Demirsoy'un ölümünden sonra kısa bir süre için, Türk İş yönetiminde, çoğunluğunu AP'li sendikacıların oluşturduğu, eski iktidar koalisyonunu sürdüren Halil Tunç, şimdi dikkatli ve sistemli bir siyaset kayması yapmakta ve Amerikan modelini terkedip, muhtemelen

len Almanya modeline geçmeye hazırlanmak tadır.

Türk İş'deki gelişmeler bunun yeterli kanıtlarıdır. Tek Gıda İş gibi Amerikan Modeli'nin en etkili savunucularından ve Türk İş'in, 160 bine varan işçi üye sayısı ile bu en büyük sendikasında, tabandan gelen bir hareket, yönetici kadroya rağmen gelişmiştir. Büyük ölçüde sosyal demokrat unsurların örgütlediği anlaşılan bu gelişim, Tek Gıda İş'i parçalayabilecek ciddiyette görünmektedir. Keza gene en büyük sendikalardan Teksif'in bir çok şubesinde sosyal demokrat unsurlar yönetime gelmektedirler. Teksif eskisi kadar kolayca AP'yi destekleme önerisi getirememektedir. Metal İş bölünmüştür. Sözü kısası, Türk İş'in Amerikan Modelini izlemesini sağlayan belli başlı sendikaların tabanları kaymaktadır. Öte yandan DYF İş gibi, Zonguldak Maden İş gibi güçlü, TGS gibi etkili sendikalar, Sosyal Demokrat Konsey içinde yer almalarına rağmen Tunç'a karşı eski sert muhalefetlerini kısmen terketmişler ve Türk İş'in «yeni siyasetinin» yaslandığı güçler haline gelmeye başlamışlardır.

Buraya kadar yaptığımız tespitleri özetlersek : Türkiye'de 30 yıla yakın bir döneme damgasını vuran «Amerikan Tipi Sendikacılık» modelinin sonu gelmiştir.

Sebepleri de kısaca şöyle özetlenebilir : İşçi sınıfının ve tüm emekçi sınıfların uyanması, ulaştığı ekonomik örgütlenme ve hızlı bilinçlenme nicel ve nitel anlamda Amerikan Tipi Sendikacılığın şartlarını aşmıştır. Keza, Amerikan emperyalizminin, dünya halklarını haraca keserek sağladığı yüksek tekelci kârlarıyla, Amerikan işçilerine sağladığı nisbî refah, Türkiye gibi az gelişmiş ülke tekelci sermayesi için mümkün değildir. O yüzden sarı sendikacılığın bu en azgın modelinin ömrü 30 yılı bulamamıştır. Bu kadar sürmesi bile ağır bir baskı, son derece yaygın bir demokrasi düşmanlığı ile mümkün olmuştur. O kadar ki 1950-1960 yılları arasında, Amerikan modelini aşan herhangi bir sendikacılık hareketi, karşısında 141. Maddeyi bulmuştur.

Sendikal Mücadelede Yeni Dönem'de Ne Olacak?

Şimdi ülkemizde, sendikal örgütlenme ve mücadelede yeni bir dönem başlamaktadır.

Yeni bir dönemin başladığını söylerken, aslında eski dönemin sona erdiğini söylüyoruz. Yoksa, «yeni dönem» diye adlandırdığımız aşamanın karakteristiği henüz ete kemiğe bürünmemiştir. Denebilir ki Türkiye'de sendikal örgütlenme ve mücadele bir dönemeçtedir. Bıçağın sırtındadır.

Uç vermiş yönelimlerden hangisinin ağır basacağı ve tayin edici model olacağı üstüne bugünden bir şey söylemek pek mümkün ve pek doğru olmaz.

Kahçı olamayacağı şimdiden belli anarcho - sendikalist yönelimleri bir yana bırakırsak (bir başka yazıya bırakırsak); bugün iki ana yönelim gözleniyor : Sosyal Demokrat sendikacılık ve sosyalist sendikacılık. Tabii bu iki yönelimin (modelin) farklı örgütlenme ve mücadele biçimleri var. Siyasî tercihleri ve özellikle eylem biçimleri çok farklı.

Kısaca değinelim.

Sosyal demokrat sendikacılığı, yukarıda sözünü ettiğimiz siyaset kaydırması ile Türk İş'in üstleneceği sanılabilir. Böyle düşünülürse, sosyalist sendikacılık da doğallıkla DİSK'in payına düşecektir.

Bu doğru bir yaklaşım değil. Yeni dönemin, eski örgütlenme ile tekrarlanması şart değil çünkü. Hatta yeni dönem, yeni sendikal örgütlerini sendikalardan, federasyonlara, konfederasyonlara kadar yaratacaktır.

Sözgelimi adlarının başına «sosyal demokrat» etiketini yapıştırmış bazı Türk İş Sendikalarının, «sosyal demokrat» sendikal mücadelenin ve örgütlenmenin gereklerini yerine getirmelerini beklemek olanaksızdır. Tarihteki ve günümüzdeki örnekleriyle ele alındığında sosyal demokrat sendikacılığın taban üzerinde etkin olduğunu görüyoruz. Bu etkinlik sıkı partizan bağlardan, köklü bir sosyalist eğitimden ve sınıf bilincinden kaynaklanmayabilir. Sözgelimi başarılı bir ücret mücadelesi bu etkinlik için bazen yeterli olabilir. Oysa Türk İş Sendikalarının yönetim kadrolarında bu güç ve yetenek yok. Onlar «almak» yerine «verilmesini» beklemektedirler. Keza yıllar boyu ustaca yıkanmış beyinleri (bir çok Türk İş Sendikacısı ABD'de eğitilmişlerdir!) sendikal eylemle siyasal eylemi bütünleştirememektedir. Onlar işçiler siyasete karışmalılar! ilkesini savunurlarken, «siyasete karışmak» deyimini sığlaştırmakta ve dört yılda bir «sosyal demokrat

partie» oy verme derekesine indirgemektelerdir. Keza çağdaş batı sosyal demokrat partilerinin, siyasal mücadele aracı olarak kullandıkları genel grevi, onlar, sadece sendikal haklar için kullanmakta, bir hükümeti desteklemek, ya da devirmek amacıyla kullanmayı kesinlikle reddetmektedirler. Örnekler uzatılabilir.

Gelecekte sosyal demokrat sendikacılık hareketini yürütme misyonunu üstlenecek kadrolar, daha farklı bir örgütlenme, daha farklı bir oluşumdan çıkacaklardır. Bu yapıda kuşkusuz bir takım Türk İş Sendikaları yeralacaktır. Ama burjuvaziye uzlaşma ve sınıf mücadelesini yumuşatma, geriletme olarak tanımlayabileceğimiz sosyal - demokrat misyona halen DİSK yönetiminde olan sendikacılar da adaylıklarını koymuşlardır. Üstelik bunlar 1967 - 1975 arasında edinilmiş mücadele pratikleri ile bu misyonu daha «başarılı» üstleneceğe benzemektedirler.

Buraya kadar saydıklarımız, ülkemizde bu güne kadar sendikal harekette varlık gösterememiş sosyal demokrat sendikacılığın gelişmesi doğrultusunda, avantaj hanesine yazılanlar; yani böyle bir gelişme imkânı yönündeki artılardır.

Bir de dezavantajlar, yani eksiler var. Bunlar, sosyal demokrat sendikacılık akımının yaygınlığını sınırlayacak, ömürlülüğünü kısıltacak ağırlıktadır.

Bilmiyor : sosyal demokrasinin savunduğu sınıf çıkarları, tekeller ile tekel dışı sermayenin yelpazesinde yer alır. Dayandığı sınıf desteği ise, kent ve kır küçük burjuvazisi (özellikle kent), ve işçi aristokrasisidir, elit işçilerdir; çeşitli uzmanlıklarla ayrıcalıklar elde etmiş, sınıf bilinci körelmiş, küçük burjuva özelemleri kabarmış imtiyazlı işçi gruplarıdır (18). Türkiye için bu yapı ne kadar geçerli? Güdük ve dışa bağımlı Türkiye tekelci sermayesinin yaratabileceği aristokrat işçi kitlesinin nicel gücü, onlara ayırabileceği pay ne olabilir?

Bir de Türkiye'de keskinleşen sınıf mücadelesinin bu konudaki belirleyici etkenliği var. Emperyalist sömürü yoluyla, sosyal demokrasinin temel amacı olan «sosyal devlet» i oluşturma gücü ve şansı uzun vadeli olmayan Türkiye tekelci sermayesi ile işçi sınıfı arasındaki mücadele keskinleşmekte ve

sosyal demokrat yutturmaca ve demagojilerle «tatmin edilemeyecek» bir derinliğe ulaşmaktadır. Nitekim bugün Türkiye sosyalist hareketi içinde yer almış en bilinçli işçiler Türkiye ölçülerine göre «aristokrat işçi yuvası» olabilecek fabrikalardan çıkmaktadır. İşte Erdemir (ortalama günlük ücret 112,14 lira), Petro - Kimya işyerleri (ortalama günlük ücret 112,72 lira), ilâç sanayii (ortalama günlük ücret 93,65 lira) (19).

Gelecek dönemdeki sendikal akımlar için de sosyal demokrasinin durumunu tartışırken bir noktaya daha işaret etmenin gereği var. Bugün Ecevit'in emekçi kitleler ve işçi kitlesi içinde elde ettiği destekten yola çıkarak, sosyal demokrat ideolojinin sloganlarının aynı kitleler tarafından benimsendiğine bakarak, sosyal demokrat sendikacılığın Türkiye'de şimdiden kökleştiğini, hiç olmazsa yerleştiğini sanmak yanlıdır. Özellikle işçi sınıfının, sınıfsal ideolojisinin dışında bir ideolojiye (sosyal demokrasiye) yatkınlık duyması ve bunu göstermesi bir «ara şekillenme dir». Keskinleşen sınıf mücadelesi içinde, işçilerin bilinç basamaklarını tırmanırken basamaklardan birinde bir mola vermeleridir. Almanya, İngiltere gibi sanayileşmiş (ve emperyalizm aşamasına ulaşmış) ülkelerde sosyal demokrat sendikacılığın kazandığı inkâr edilmez güce bakarak, aynı oluşumun Türkiye gibi bir ülke için de geçerli olabileceğini savunmak mümkün değildir. Nitekim Dünya pratiğinde bunun bir örneği de gösterilemez.

«Ecevit olgusuna karşı» sadece bir yürek soğutma olarak değerlendirilemez bu yargılar. Sosyal demokrasinin ve onun doğal uzantısı sosyal demokrat sendikacılığın işçi kitleleri içinde kabul görmesi, yaygınlığın yanı sıra «kahçılık» kazanması belli objektif şartları zorunlu kılar. Sosyal demokrasinin böyle bir kahçılık (bu da belli bir süreyi içerir tabii) kazanabilmesi için o ülkenin emperyalizm aşamasına ulaşmış olması, işçi sınıfı içinde de, işçi kitlesi üzerinde etkinleşmiş bir işçi elitinin ve aristokrasisinin oluşması gerekir. Türkiye gibi uluslararası sermayenin, emperyalizmin sömürü ağı içinde kalmış, ekonomisi güdük ve dışa bağımlı bir az gelişmiş ülkede bu olanak var mıdır?

Dolayısıyla, bugünkü «Ecevit etkinliği» ile sosyal demokrat sendikacılığın kahçılığını özleştirmek mümkün değildir.

Sosyalist Sendikacılık

Defteri dürülmekte olan Amerikan tipi sendikacılığın yerine ağırlık kazanacak ikinci model : Sosyalist sendikacılıktır.

Türkiye'de sosyalist sendikacılığın tarihçesi, bugünü ve yarını ayrı bir yazının konusu.

Ancak sosyalist sendikacılığın —ilkesi ge reği— Türkiye'de sosyalist hareketin siyasal örgütlenmesi ile kopmaz bağı var. Karşılıklı bir etkileşim ve siyasal örgütlenmenin tayin edici, belirleyici bir ağırlığı var. İşçi sınıfının merkezi örgütünün güçlenmesi, sosyalist hareket içindeki dağınıklığın çözümlenmesi, sosyalist sendikacılığın da kaderini çizecektir. Sorun bazı sendikaların yönetiminde sosyalist unsurların bulunması değildir. Hatta sendikaların yönetiminin tümünün sosyalist bir kadro olması da değildir. Önemli olan bu sosyalist sendika yönetim kadrolarının arasındaki siyasal bağ, aynı parti, aynı merkezi siyasal örgüt çatısı ve disiplin altında kenetlenilebilme gücüdür.

Bu son nokta ülkemizde yeterince tartışılmamış ve aydınlanmamıştır. Bir çok çevrede, sendikaların yönetiminde sosyalistlerin bulunması yeterli sayılmaktadır. Oysa sosyalistler —ve sadece sosyalistler— ekonomik mücadele ile siyasal mücadele arasındaki diyalektik bütünlüğü bilir ve ilke kabul ederler. Kuşkusuz, sendika yönetimlerinde sosyalistlerin giderek daha çok sayıda yer alması önemlidir, sosyalist hareket adına kazançtır. Ancak Türkiye'de sendikal mücadele ve örgütlenme modelinin ağırlığını «sosyalist sendikacılığın» taşıması için bunlar yeterli olamaz. Nasıl işçi sınıfının örgütlenme ağı içinde sendikaların bir yeri varsa ve sendikalar bu ağ içinde yer verilerek anlam ve içerik kazanıyorlarsa, tıpkı onun gibi sendikal mücadele de, işçi sınıfının iktidar mücadelesi bütünlüğünde olduğu sürece anlam taşır. Dolayısıyla, burjuvaziye vurulacak dar belerin yönünü, dozunu, zamanını ve taktiğini sendikal mücadele planında da tesbit ve tayin edecek olan, işçi sınıfı örgütlenmesinin en gelişmiş, en üst düzeyi : Parti'sidir.

Toplu sözleşmelerde ücret zammı isteklerinin oranından, siyasal amaçlı genel grev uygulamalarına kadar uzanan sendikal mücadele yelpazesinin her dilimi, her anı ancak merkezi olarak çizilen genel mücadele planı bütünlüğünde yeralabildiği takdirde, «sosyalist sendikacılık» modelinin ağırlık kazandığı söylenebilir.

Soruna böyle yaklaşırsa, sendikalar planında sosyalistlerin verdiği mücadelenin çap raşıklığı, zorluğu ortaya çıkar. Sosyalist sendikacılık'tan söz edebilmemiz için, sendika yönetimlerinin, parti'nin güdüm ve ağı içinde yeralması, sendikal mücadelenin de işçi sınıfının iktidar mücadelesinin —bu uzun ve karmaşık yolun— bütünlüğünde ele alınması şarttır. Yaptığımız bu tesbit, aynı zamanda üstlenmemiz gereken ödevlerin de sınırını apaçık çizmiyor mu?

- (1) Sendikacılık ve Siyaset. Alpaslan Işıklı. SBF Yayınları. sf : 307.
- (2) Amerika Meydan Okuyor. J. S. Shreiber. Sander Yayınevi. sf : 103.
- (3) Cumhuriyet. 17 Haziran 1975.
- (4) Sendikacılık ve Siyaset. Alpaslan Işıklı. SBF Yayını. sf : 94.
- (5) a.g.e. sf : 89 dipnot.
- (6) a.g.e. sf : 89
- (7) Büyük İhanet. Albert Kahn. sf : 100.
- (8) Sendikacılık ve Siyaset. Alpaslan Işıklı. SBF Yayını. sf : 94 dipnot.
- (9) Büyük İhanet. Albert Kahn. Hür Yayınevi.
- (10) Sendikacılık ve Siyaset. Alpaslan Işıklı. SBF Yayınları. sf : 108.
- (11) a.g.e. sf : 117
- (12) a.g.e. sf : 112 dipnot ve sf : 117.
- (13) a.g.e. sf : 299.
- (14) a.g.e. sf : 308.
- (15) Türk İş'in 24 İlkesinin 5.si.
- (16) Kurucu Meclis Tutanakları. 17 Nisan 1961. 46. Birleşim.
- (17) Alpaslan Işıklı. Sendikacılık ve Siyaset. sf : 308.
- (18) Bilimsel Sosyalizm ve Sosyal Demok-rasi. Bilim Yayınevi. sf : 14.
- (19) SSK 1974 İstatistik Yıllığı.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Ankara ili davası

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin birinci yılını doldurduğu şu aylarda Parti örgütlerine ve üyelerine baskılar, ciddi şekilde yoğunlaşmış bulunuyor. Baskılar, bir yandan faşist komando çetelerinden, öte yandan kolluk kuvvetlerinden ve Anayasa teminatı altındaki bir partinin siyasal eylem özgürlüğünü baltalamaktan çekinmeyen Devlet Güvenlik, Sıkıyönetim veya normal mahkemelerden geliyor. Bir yanda sosyal demokrasiye bile tahammülü olmayan faşist saldırganlar, faşizm özelemleri içindeki sömürücü mihraklar; öte yandan burjuva demokrasisinin sınırını sosyal demokraside bitiren ve bütün anti demokratik Kanun maddelerini, daha da zorlayarak işçi sınıfı sosyalizmi üzerinde her tür-

lû baskıyı uygulamaktan çekinmeyen sermaye güçleri, araçları; ve burjuva devletin her türlü baskı aracı saldırılarını, işçi sınıfı sosyalistleri, özellikle TSİP üzerine yoğunlaştırıyorlar. Gün geçmiyor ki, bir örgüt binasına zorla girilmesin; bir partili tutuklanmasın, İskenderun ve Maraş'ta TSİP üzerindeki baskılar sürdürülürken son olarak Sakarya İl binasına gece kapısı kırılarak girildi ve soyuldu. Bütün bunların oldukça sessiz sedasız yapıldığını; «ilerici» ve «demokrat» geçinen ve öyle sayılan basının bile, demokrasinin sınırını CHP'nin demokrasi anlayışı sınırında çekerek, demokratik mücadele meselesinin özünü hasır altı ederek, sosyalistlere yönelen anti demokratik baskılar ve saldırılar karşısında çoğunlukla susmayı tercih ettiklerini hatırlatmakta yarar var.

Ama, sosyalistler, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi üyeleri, Türkiye'nin dört bir yanında, bağımsızlık-demokrasi-sosyalizm mücadelesini bütün baskılara rağmen bir adım bile geri atmadan, azimle, sabırla, kararlılık, inançla ve yığıtçe sürdürüyorlar.

1975 yılının Temmuz ayında, çeşitli dönemlerde gözaltına alınmış tutuklanmış, hüküm giydirilmiş TSİP'liler bir yana, halen cezaevlerinde bulunanlar şöyle TSİP İskenderun İlçe Başkanı Reşit Suna, TSİP Kartal İlçesi Eski Yönetim Kurulu Başkanı ve üyeleri Mehmet Kırılı, Hüseyin Bal, Abidin Çelik, TSİP üyesi, KİTLE gazetesi eski yazarları müdürü İlhan Eryılmaz, TSİP İstanbul İl Başkanı İbrahim Seven'dir.

Pek çok TSİP üyesinin veya yöneticisinin de, 311-312, 159, 141-142, maddelerden davaları sürmektedir.

Bu davalar arasında en ilgi çekici olanı, MC'nin hükümet olma arifesinde, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin göze batır bir şekilde harekete geçtikleri ve «ülkede komünizm tehlikesi» demagojisinin yaygınlaştırılmaya çalışıldığı; bu bahane edilerek ve anti-komünizm silâhının arına sığınarak, ilericiler; sosyalistler üzerinde baskıların artırıldığı günlerde, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesinin, Ankara TSİP il yöneticileri ve Ankara'da 3 Ocak günü yapılmış bir anti-faşist toplantının konuşmacıları hakkında açmış olduğu ve halen sürmekte olan davadır. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısı, davayı TSİP Ankara İl Örgütünün «gizli» örgüt olduğu iddiasıyla açmıştır. Bu «gizli» için delilleri, Kissinger Türkiye'ye geldiği sırada dağıtılan bir anti-emperyalist bildiri ve Ankara'da yapılmış halka açık, binlerce kişinin izlediği bir toplantının konuşmalarıdır.

Ankara İl Başkanı Ali Kar, İl Yönetim Kurulundan Oral Işıtman, Aykut Başaran, tutuklanmışlar; il sekreteri Veli Gürcan, üye Hasan Sinemilioğlu, toplantıda konuşmacı olarak bulunan Tüm Dokuma İş Sendikası Yöneticisi : Emin Nedim Gülkaç ve İbrahim Seven hakkında da tutuklama kararı çıkarılmıştır.

Bir süre sonra, 3 Haziran 1975'te Ankara İl Başkanı Ali Kar ve İl Yönetim Kurulu üyeleri tahliye edilmiştir, bu defa da Veli Gürcan tutuklanmıştır. 8 Temmuz günkü celsede Veli Gürcan da tahliye edilmiş, ancak, diğer bütün sanıkları tahliye edilmiş bulunan bu davada bu defa da İstanbul İl Başkanı İbrahim Seven tutuklanmıştır.

Aşağıya, bu davanın iddianamesini, «Türkiye 1975» hakkında küçük bir fikir vermek üzere belge olarak aktarıyoruz.

TSİP davasında yargılanan arkadaşlarımızın iddianameye cevapları da özetlenmiş olarak, davanın seyrini belgelemesi bakımından, kısaca eklenmiştir.

İDDİANAME

T.C.
A N K A R A
DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİ
CUMHURİYET SAVCILIĞI

HAZIRLIK NO : 1975/2
ESAS NO : 1975/18
İDDİANAME NO : 1975/15

İ D D İ A N A M E

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİNE

DAVACI : K.H.

- SANIKLAR :
1. **ALİ KAR**, Nuri oğlu, 1941 doğumlu, Erzincan ili, Refahiye ilçesi, Şahverdi köyü nüfusunda kayıtlı, Ankara'da Küçükesat Bağlar caddesi 41/1 numarada oturur.
  2. **ORAL İŞİTMAN**, Mahmut oğlu, 1952 doğumlu, Yozgat ili, Medrese mahallesi 148 hanede nüfusa kayıtlı, Ankara'da Bahçelievler 15. sokak 57/2 de oturur.
  3. **AYKUT BAŞARAN**, Hüseyin oğlu, 1950 doğumlu, Eskişehir ili İnönü Bucağı Yürükyayla köyü nüfusunda kayıtlı, Ankara'da Menekşe Sokak 16/13 te ve İncesu Umut Sokak 52/5 numaralı adreslerde oturur.
  4. **VELİ GÜRCAN**, Halit oğlu 1944 Senirkent doğumlu, Ankara'da Demirtepe Menekşe Sokak 16/13 te oturur.
TSİP. Ankara İl Örgütü sekreteri.
  5. **HASAN SİNEMİLİOĞLU**, Elbistan 1952 doğumlu, TSİP, Ankara İl Örgütü üyesi. ODTÜ. Mimarlık Fakültesinde öğrenci.
  6. **EMİN NEDİM GÜLKAÇ**, Mahmut oğlu, 1946 doğumlu, Kastamonu ili Çatalzeytin ilçesi 41 hanede nüfusa kayıtlı, İstanbul'da Bayrampaşa Yenidoğan mahallesi Marmara sokak No: 12 de oturur.

S U Ç : Komünist örgüt (cemiyet) kurmak, komünizm propagandası yapmak.

SUÇ TARİHİ : 3 OCAK 1975 günü ve sonraki günler.

TUTUKLAMA TARİHİ : 21.3.1975 (Ali KAR, Oral IŞITMAN, Aykut BAŞARAN Hk.)
28.3.1975 (Emin Nedim Gülkaç hk.)

G. TUTUKLAMA TARİHİ: 21.3.1975 (Veli GÜRCAN, Hasan SİNEMİLİOĞLU hk.)

Yukarıda açık kimlikleri yazılı sanıklar haklarında 1773 sayılı yasa, Ceza Yargılama Yasasının Ek Geçici Birinci maddesine bağlantılı olarak 3005 sayılı yasa uyarınca yapılan hazırlık soruşturması sonunda:

— I —

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının başlangıç bölümünde milletimizin; «Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham aldığı» simgelenmiştir.

Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

(Anayasa madde : 1)

Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

(Anayasa Madde : 2)

Türkiye Devleti, ilkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür.

(Anayasa Madde : 3)

Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletinin dir...

Egemenliğin kullanılması hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılmaz.

(Anayasa Madde : 4)

Hiçbir kişiye, aileye zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

(Anayasa Madde : 12)

Okuduğumuz Anayasa Maddelerinden Türkiye Cumhuriyetinin insan hak ve özgürlüklerine büyük değer veren, demokratik parlamenter rejimin ana ilkelerine dayalı bir hukuk devleti olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır. Anayasamız, kişilere geniş hak ve özgürlükler tanımış, kişilerin şeref ve haysiyetlerini korumuş ve güvence altına almıştır.

Kısaca açıkhyalım:

Türkiye Demokratik Parlamenter bir

Cumhuriyettir. Halk iradesine, milletin kendini idare etmesi esasına dayanır.

Türkiye Cumhuriyeti lâiktir. Dinin devlet işlerine karışmasını reddeder.

Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir devlettir. Çalışma ve sosyal adalet ilkelerine önem verir.

Anayasamız belirli sınıf egemenliğine, sınıflar savaşına başka bir deyimle sınıflar kavgasına ve mücadelesine karşıttır. Çünkü sınıflar mücadelesi halinde milli birlik zede-lenecek, toplumsal huzur bozulacak, ezmek ve ezilmemek çabaları kargaşalık ve boğuşma haline bürünebilecektir.

Sınıf mücadelesinin bulunduğu yerde millî egemenliğin var olduğu da söylenemez. Çünkü egemenlik milletin bütününde değil, yalnız hükmeden sınıfta olacaktır.

Sınıf mücadelesinin bulunduğu bir yerde yalnız hukukun üstün ve geçerli olduğu bir hukuk devleti düzeninden de söz edilemez.

Sınıf mücadelesi, demokratik devlet ilkelerine de aykırıdır. Çünkü, demokratik devlet egemenliğin bir kişi veya zümre tarafından belirli sınıflar yararına kullanılmadığı, serbest ve genel seçimin iktidara gelmede veya iktidardan ayrılmada tek yol olarak kabul edildiği ve iktidarın bütün ulus yararına kullanıldığı bir yönetim biçimidir. Sınıflar mücadelesinde ve belirli bir sınıf egemenliğinde bu kurallara uyulması düşünülemez.

— II —

Anayasamız ve Ceza Yasalarımız demokratik düzeni kabul etmeyen bölücü ve millî duyguları çökertici, kökenleri dışarda olan hertürlü doktrinlere; örneğin, Faşizm ve komünizm gibi ideolojik saplantılara kapalıdır.

Sankların eylemlerinin yönünü çizmek ve T.C. yasasının 141 ve 142. maddelerinin öğelerinin oluşup oluşmadığını saptamak bakımından komünizmi çok kısa şekilde özetlemek, komünist liderlerin bir kısım görüş ve sözlerini iletmek zorundayız.

Komünizm, devlet denilen siyasal örgütün yok olduğu, özel mülkiyet, özel girişim, serbest rekabet, miras gibi toplumsal kurumların bulunmadığı, eşitlik temeline dayanan sınıfsız bir toplum yaratmak kurulu düzeni yıkmak yerine toptancı ve ortakçı düzenini koymak amacındadır.

«Komünist Manifesto»dan esinlenerek komünizmin ana ilkelerini şöylece özetleyebiliriz:

1. Toplumlar (cemiyetler) proletarya ve burjuva sınıfları olarak iki düşman kampa ayrılmışlardır. Proletarya işçilerden kurulu- dur. Burjuva sınıfı ise üretim araçlarına sahip olan, işçilere efendilik eden sınıftır. İşçiler ücret olarak üretilenin küçük bir kısmını almakta, artık değer burjuva sınıfına kalmaktadır.

2. Tarihin her safhasında işçi ve burjuva sınıfı aralarında mücadele vardır ve var olacaktır.

3. Bütün üretim araçlarına kişiler değil toplum sahip olmalıdır.

4. Müşterek mülkiyet sonucunda işçi sınıfı dışındaki sınıflar yok olacaktır.

5. Sosyalizme ancak işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesi suretiyle ulaşılabilir. Bu hedefe ve amaca varmak için her yol meşrudur.

6. Komünist ihtilâlden (devrimden) sonra işçi sınıfı egemenliği kurulmalıdır.

Marx'a göre :

Proletaryanın, burjuva diktatoryasını aşağı edebilmesi için devrimci şiddete, zora başvurması gereklidir. Felsefenin Sefaleti adlı kitapta Marx şöyle der: Sosyal bilimin son sözü şu olacaktır: Ya mücadele, ya kanlı savaş, yada yok olma...

Markсист devrim anlayışı kesintisiz bir ihtilâl (devrim) sürecini öngörmektedir. Proletaryanın politik iktidarı ele geçirebilmesi ve sosyalist toplum düzenini kurabilmesi için ya pacağı mücadele iki aşamalı olacaktır.

1. Evrim aşaması

2. Devrim aşaması

Evrım aşamasında, çalışmalar eğitim, bi-

linçlenme, örgütlenme, gizli hazırlıklar şeklindedir.

Devrim aşaması, kurulu sosyal düzenin silahla devrilmesi ve proletaryanın siyasal iktidar oluşu aşamasıdır.

Engels'e göre:

Burjuva devlet egemen (hâkim) sınıf he- sabına işleyen bir işkence aletinden başka birşey değildir. Birgün proletaryanın ihtilâli ile yıkılacaktır.

Lenin'e göre :

Proletarya diktatörlüğü, proletaryanın burjuva üzerindeki diktatörlüğüdür. Bu hakimi yet şiddete dayanır.

Devrim için yığınlarla bağların sağlamlaş- tırılması ve geliştirilmesi amaç olmalıdır. E- ğitim ve örgütlenmenin sağlamlaştırılması için duruma göre legal örgütlerden de istifade edilebileceği gibi, silahlı eylemlerden de isti- fade etmek gerekir. Yığınların bilinci ve ör- gütlenmesi olmadan ve yığınları burjuvazinin tümüne karşı açık sınıf mücadelesi ile ha- zırlanmadan ve eğitmeden sosyalist devrim söz konusu olamaz.

Hoşi Mint'e göre : (*)

Sömürülen bir ülkede anti emperyalist devrimin vazgeçilmez üç koşulu işçi sınıfının öncülüğü, geniş bir anti emperyalist cephe kurulması ve silahlı ayaklanmadır.

Mao Tse Tung'a göre:

Bütün dünyanın devrimci güçleri, birle- şin, emperyalist saldırıya karşı mücadele e- din!

(Seçme Sözler Sah. 1)

Maksist-Leninist teori ile silâhlanmış, öz eleştirisi metodunu kullanan ve halk kitleleri ile kaynaşmış disiplinli bir parti böyle bir partinin önderliğinde bir ordu, böyle bir par- tinin önderliğinde bütün devrimci sınıfların ve grupların birleşik cephesi... Düşmanı işte bu üç esas silahla yendik.

(Seçme Sözler Sah. 2)

Devrim bir ayaklanmadır. Bir sınıfın baş ka bir sınıfı devirdiği bir şiddet hareketidir.

(Seçme Sözler Sah. 8)

Emperyalizm ile birlik olan herkes, sa- vaş ağaları, bürokratlar, kompradorlar, bü- yük toprak ağaları sınıfı ve aydınların onla-

(*) İddianamede böyle geçmektedir, aynen aldık.

ra bağı gerici kesimi düşmanımızdır.

(Seçme Sözlür Sah. 9)

Sınıflı toplumda, devrimler ve devrimci savaşlar kaçınılmazdır. Bunlar olmadan sosyal gelişmede sıçramalar olması mümkün değildir. Gerici hakim sınıfları devirmek ve halkın siyasi iktidar olmasını sağlamak imkansızdır.

(Seçme Sözlür Sah. 42)

Devrimin esas görevi ve en yüksek biçimi, iktidarın silah zoruyla ele geçirilmesi ve meselenin savaş yoluyla halledilmesidir. Bu Marksist-Leninist devrim ilkesi evrenseldir. Hem Çin için hem de diğer bütün ülkeler için geçerlidir.

(Seçme Sözlür Sah. 43)

Dünya Halkları birleşin, Amerikan saldırı-ganlarını ve bütün uşaklarını altedin! Dünya halkları cesur olun, savaşmaya cesaret edin, güçlüklere meydan okuyun, dalga dalga ilerleyin. İşte o zaman bütün dünya halkların olacaktır.

(Seçme Sözlür Sah. 58)

Ezilen halklar ve uluslar, kurtuluş umutlarını emperyalizmin ve uşaklarının aklı selimine bağlamamalıdır. Onlar ancak aralarındaki birliği güçlendirerek ve mücadelelerinde sebat ederek zafere ulaşabilirler.

(Seçme Sözlür Sah. 61)

Binlerce, onbinlerce yoldaşımız halkın çıkarları uğruna kahramanca can verdi. Şehitlerimizin bayrağını yükseltelim, kanları ile çizdikleri kırmızı yolda ilerliyelim.

(Seçme Sözlür Sah. 130)

— III —

Bildiriler ve konuşmalarda yer alan sözcük ve kavramların aşırı sol çevrelerdeki anlamlarına da kısaca değinelim :

Devrim : Devrim, (revolution) ihtilâl demektir.

Devrim, Marksizmin «maddeci tarih teorisinin» temel öğelerinden biridir. Söz konusu teoriye göre toplumlar ilkel toplum düzeninden komünist toplum düzenine kadar değişmesi devrimler yoluyla olacaktır. Aşırı solcular devrim sözcüğü ile kavram karışıklığı yaratırlar, ihtilâlciler çalışmalarını kişilerin kafasındaki demokratik reformlarla eş anlama getirmeye gayret ederler. Böylece masum kitlelerde devrimin her zaman zora ve şiddete dayanan köklü bir düzen değişikliği olduğu i-

nancını yaratırlar.

Millî Demokratik Devrim : Bu kavram Lenin tarafından «İki Taktik» adlı kitabında bir fikir sistemi halinde ortaya atılmıştır. Millî Demokratik devrim, komünist partilerin uyguladıkları bir cephe stratejisidir.

Sosyalist Aydınlık Dergisininin 26 ncı sayısında yayınlanan TİP. kurultayında proleter devrimci delegelerin aldığı bir kararda, sosyalizme giden yolda, stratejimiz millî demokratik devrimdir. Millî demokratik devrim işçi sınıfı önderliğinde işçi-köylü temel ittifakına dayanan, demokratik halk iktidarını siyasi hedef olan emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı bir devrimdir, denilmektedir.

Mihri Belli'ye göre, millî demokratik devrimde devrimci güçler, şehir ve köy proleteryası, şehirlerin ve köylerin yarı proleter unsurları, yoksul köylüler, asker ve sivil aydın zümredir. Karşı devrimci güçler ise, emperyalizm, işbirlikçi sermaye, feodal mütagallibe üçlü ittifaktır. Millî demokratik devrim, devrimci güçleri güç birliği ile gerçekleştirecektir. Millî demokratik devrimde önderliği proleterya ve yoksul köylü yığınları yapacaktır.

Devrimci Güç Birliği : Bu kavram gerek demokratik devrim ve gerekse sosyalist devrim aşamalarında ihtilâl yapacak güçleri ifade eder.

Devrimci Halk Cephesi : Genellikle komünizmin yasak olduğu ülkelerde, faşistlikle suçlanan iktidarlara karşı girişilen mücadelede kitleler bu cephe sloganı etrafında toplanmaya çağırılır.

Halklar : Halklar deyimi ile kendilerini ayrı ırktan sayan grupların özlemi dile getirilir. Onların desteği sağlanarak bölücülük yapılmak, millî duygular zayıflatılmak istenir.

Burjuvâ : Küçültücü bir sıfat olan anti komünist kişiler için söylenir.

Emperyalizm : Kapitalist ülkelere karşı kullanılan yıkıcı bir propoganda sloganıdır.

Faşizm : Günümüzde faşizm sadece beğenilmeyen rejimleri kötülemek için başvurulan bir deyimdir. Komünistler Marksist-Leninist düzenin dışında kalan yönetim şekillerini faşistlikle ve faşist diktatörlükle suçlarlar.

— IV —

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasınının 11 ncı maddesi 3. fıkrasında «Bu anayasada yer a-

lan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi insan hak ve hürriyetlerini veya Türk devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü veya dil, sınıf, din ve meshep ayırımına dayanarak, nitelikleri anayasada belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak kastı ile kullanılamaz.

Bu hükümlere aykırı eylem ve davranışların cezası yasalarda gösterilir» hükmü yer almıştır.

Nitekim, Türk Ceza Yasasının 125 ve onu izleyen maddelerinde ve özellikle 141-142. maddelerinde bu hükme aykırı eylem ve davranışların cezası gösterilmiştir.

Her devlet, doğal olarak devlet varlığını sürdürülmesi ve anayasalar ile kurulu temel düzenlerinin (nizamlarını) korunması için gerekli ve önleyici tetbirler alır. Bu açıdan T.C. Yasasının 141-142. maddelerini anayasamızın temel ilkelerini ve devlet düzenini koruyan, devletin yapısını güvencesi olan maddeler olarak niteliyebiliriz. Bu maddeler ile komünistlik, faşistlik, anarşistlik, şeriatçılık, ırkçılık, milli duyguları yok etmek gibi yıkıcı faaliyetler yasaklanmıştır.

T.C. Yasasının 141-142. maddelerinde belirlenen suçlar nitelikleri yönünden şekli suçlardır. Yasa koyucu, bozguna ve yıkıcı cemiyetlerin kurulmasında veya bu maddelerin içerdiği bozguna ve yıkıcı düşüncelerin propogandası yapılmasını veya övülmesini devletin varlığı için tehlikeli görmüştür.

T.C. Yasasının 141. maddesinin öngördüğü eylem cemiyetin kurulması doğrultusundaki girişimlerdir. Bu eylem, 1) Kurmaya kalkışılmak. (tevessül etmek). 2) Kurmak, 3) Çabalarını düzenlemek, yönetmek ve yol göstermek şeklinde belirtilmiştir.

Bir cemiyet,

1. Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü (baskısını) kurmak.

2. Sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak,

3. Memleket içinde kurulu ekonomik ve sosyal düzenlerden (nizamlardan) herhangi birini devirmek amacıyla ise o cemiyeti komünist bir cemiyet şeklinde niteliyebiliriz. (Fıkra : 1)

Eğer amaç, devletin siyasi ve hukuki kuruluşunu bütün olarak yoketmek ise o cemiyet anarşist bir cemiyettir. (Fıkra : 2)

Eğer amaç, Cumhuriyetçiliğe ve demokrasi ilkelerine aykırı olarak devletin tek fert

veya zümre tarafından yönetilmesini isteme ise o cemiyet fert veya zümre diktatörlüğü amaçlayan bir cemiyettir. (Fıkra : 3)

Eğer amaç, anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk düşüncesi ile az veya çok kaldırmaya veya milli duyguları yoketmeye veya zayıflatmaya yönelik ise o cemiyet ırkçı bir cemiyettir. (Fıkra : 4)

Tahakküm sözcüğü hükmetme demektir. Bünyesinde sınırları ne olursa olsun zorlama, cebir, şiddet vardır. Buradaki cebir ve şiddet yasalara aykırı düşen her türlü eylemler olarak kabul etmek gereklidir.

T.C. Yasasının 141. maddesinde kullanılan cemiyet kavramı dernekler yasasına göre kurulmuş olan hukuken geçerli dernekler ile ilgisi yoktur. Birden çok kimselerin ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere bir araya gelmeleri T.C. Yasasının 141. maddesinde belirlenmiş cemiyet oluşturmaya yeterlidir. Nitekim, aynı maddenin 8. bendinde, bu maddede yazılı olan cemiyet iki veya daha çok kimselerin aynı amaç etrafında birleşmeleri ile vucüt bulur denilmiştir.

T.C. Yasasının 142. maddesinin öğelerini de şu şekilde özetleyebiliriz:

1. Propoganda veya övme eylemleri yapılmalıdır.

2. Propoganda ve övmek eylemleri,

a) Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde baskısını (tahakkümünü) kurmak sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak memleket içinde kurulu ekonomik ve sosyal düzenleri devirmek, devletin siyasi ve hukuk düzenini tamamen yok etmek amaçlarıyla,

b) Cumhuriyetçiliğe ve demokrasi ilkelerine aykırı olarak devletin tek bir fert yahut bir zümre tarafından yönetilmesi amaçlarıyla,

c) Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk düşüncesiyle az veya çok kaldırmak veya milli duyguları yoketmek ve zayıflatmak amaçlarıyla yapılmalıdır.

— V —

Sankılara yükletilen suçları soyut olarak inceledik. Şimdi de eylemlere somut bir açıdan eğilebiliriz:

TSİP. tüzüğü'nün 2. maddesinde amaç başlığında «TSİP. sosyalizme giden yolda, ülkemizin emperyalizm ve yerli ortaklarının tahakkümünden kurtularak kalkınması, üretici

güçlerin gelişmesi, özgürlük ve demokrasinin sağlam ve kalıcı temeller üzerine kurulması için toplumun en demokratik, yaratıcı, üretgen ve fedakar sınıfı olan işçi sınıfının tarihi ve demokratik öncülüğünde toplanmış geniş halk kitlelerinin teşkilatlı ve bilinçli çabalarını zorunlu görür. Bilimin öngördüğü biçimde işçi sınıfımızın demokratik öncülüğünü toplumun motoru kabul eden partimiz, sadece işçi sınıfının değil, onun yanı sıra başta yoksul köylülük olmak üzere, bütün emekçi kitlelerimizin, aydınlarımızın ve gençliğimizin ekonomik-demokratik çıkarlarını savunur, halkımızın teşkilatlanmasına, demokrasinin kökleşip, kurumlaşmasına hizmet eder.

TSİP. tüm emekçi sınıf ve tabakaların sömürüye ve tahakküme karşı, sömürüden kurtulmak ve özgürlüğe kavuşmak üzere bir bayrak altında toplanmaları gereğine inanır ve onları (tasada ve kıvançta) birleştirmeye, ortak bir demokratik iktidar programı etrafında kenetlemeye öncelikle çalışır.

TSİP., emperyalizmin ve yerli ortaklarının nüfuzu altındaki anti demokratik iktidar yerine, halkın özgürlüğüne ve üstünlüğüne dayanan en demokratik idare mekanizmasına ulaşılacağı, ağır sanayi temeline dayanan ekonomik seferberliğin gerçekleştirileceği böylece gerçek özgürlük ve kalkınmanın sağlanacağı demokratik iktidar için anayasa yoluyla mücadele eder.

Partimiz, gerçek bağımsızlığın ancak ve sadece uluslararası ve yerli anti demokratik sömürücü güçlere karşı işçi sınıfının bağımsız politikası ile mümkün olduğunu temel prensip kabul eder» denilmiştir.

Sanıklardan Ali KAR, Veli GÜRCAN, Oral İŞİTMAN, Aykut BAŞARAN ve Hasan SİNEMİLİOĞLU TSİP. müteşebbis il yönetim kurulunu oluşturmaktadırlar.

Müteşebbis İl Yönetim Kurulunda Ali KAR Başkan, Veli GÜRCAN sekreter, Oral İŞİTMAN sayman, Aykut BAŞARAN ve Hasan SİNEMİLİOĞLU üye olarak görevlidir.

TSİP. Ankara İl Örgütü, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının 2 Ocak 1975 gün, Adli Müşavirlik 1975/203-(6) sayılı yazılı izinleriyle 3 Ocak 1975 günü gecesi Ankara'da kapalı spor salonunda «Faşist Baskıları Protesto» konulu bir toplantı düzenlemişlerdir.

Toplantı salonunda asılı olduğu polisler tarafından düzenlenen 3 Ocak 1975 günlü tu-

tanak ile saptanan pankartlardan bazıları şunlardır :

1. Kinimiz Sınıf Kini
  2. Cephemiz Sömürüye ve Zülme Karşı Halk Cephesidir.
  3. Faşizme karşı Güç Birliği,
  4. Faşizmi Halkımız Ezecektir.
  5. Bir Ölür, Bin Doğarız.
  6. Bizi Kurtaracak Olan Kendi Ellerimizdir.
  7. Devrimci Gençlik İşçi Sınıfı Mücadelenin Yanındadır.
  8. Halk Teşkilatlanışında Görev Başına.
  9. Direnişimizi Destekler.
  10. Zafer Mazlum Halkımızın Olacaktır
- Toplantıda söylenen sloganlardan bazıları da şunlardır.

1. İşçi Gençlik Elele Halk Cephesinde,
  2. İşgale Nihayet, Kıbrıs Hürriyet.
  3. Halklara Özgürlük.
  4. Devrimciler Elele Halk Cephesinde,
  5. İşçi Köylü Elele, Halk Cephesinde,
  6. Devrimciler Ölür, Devrim Sürer,
  7. İşçiyiz, Güçlüyüz Devrimde Öncüyüz.
- Toplantıda yapılan bütün konuşmalar görevli polis Rifat Şehirli tarafından teybe alınmış ve daha sonra tape suretiyle teypteki konuşmalar yazılı metin haline getirilmiştir. (Ek : 3)

Ali Kar, Emin Nedim Gülkaç, İbrahim Seven ve Mustafa Satış'ın konuşmalarında, dünya halklarının devrimci mücadele yaptıkları Türkiye'nin emperyalizmin ve faşizmin baskısı altında yarı sömürge ve yarı feodal bir ülke olduğu, başta işçi sınıfı olmak üzere, köylüler, yurtsever aydınlar ve devrimci gençlerin bir cephe olarak egemen sınıflarla mücadele ve kavgaya etmeleri gerektiği ana tema olarak işlenmiş komünizm propagandası açık şekilde yapılmıştır.

Toplantıda ara konuşmaları yapan Ali Kar'ın konuşmasında şu cümleler ve bölümler dikkati çekmektedir.

«Kardeşler işçi sınıfımızın, Yurtsever halkımızın, Emekçi halkımızın, fedakar devrimci gençliğimizin verdiği mücadele asla dünyadaki, emperyalist dünyanın jandarması Amerikan emperyalizmine verilen mücadeleden ayrı değildir. Amerikan emperyalizmi bütün dünyada korkulu rüya görmektedir. Çünkü Vietnamda, Laosta, Kamboçya'da ezilen halkların devrimci şamarı Amerikan emper-

yalızmini hergün biraz daha batara o mukadardar akubete doğru gitmektedir. Kardeşler Amerikan emperyalizmi korkulu rüya görmektedir. Çünkü orta doğuda Filistinde, Kıbrıs'ta bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizmin kavgası yükseğe, göklerin en mavisine, daha da mavisine yükselecektir. (Ek : Sah. 4-5)

Bu kavga faşizme karşı, bu kavga emperyalizme karşı, bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm kavgasıdır. Bu kavga halkların kuruluş kavgasıdır. Bu kavga birgün başarıya ulaşacak kavgadır. Kardeşler bizler Türkiye işçi sınıfımızın emekçi halkımızın, yurtsever aydınlarımızın, yiğit ve fedakar gençliğimizin yürüttüğü mücadeleden ve onun geçmişinden ve şimdilerinden ne ölümlerinden ne şehitlerinden ne yavrularından, ne bu kavgaya en u Müşavirlik 1975/203-(6) sayılı yazılı izinleriyle, 3 Ocak 1975 günü gecesi Ankara'da Kafak bir olumlu geçmişlerinden kendimizi asla soyutlamıyacağız. Biz bileceğiz ki, işçi sınıfımızın yük yıllık bir ekonomik, demokratik kavgası vardır. Biz yine biliriz ki işçi sınıfımızın sosyal muhalefetinin elli yıllık bir geçmişi vardır. Adı konmuş muhalefetin elli yıllık bir geçmişi vardır. Biz kurtuluş savaşımızın başlangıcında, Karadenizin dalgalarında 15 devrimci arkadaşımıza batırılan bıçağı, kara saplı bıçağı asla unutmuyacağız...

Biz bileceğiz ki, bizim kinimiz sınıf kınıdır. Bizim intikamımız sınıf intikamı olacaktır. Kardeşler biz yalnız Türkiye'nin değil aynı zamanda bütün dünya halklarının verdiği kavganın acısını çekmezsek biz yüreğimizde o acının acısını duymazsak o kavganın mübarekliliğini, o kavganın devrimci ateşini kalbimizde duymazsak asla işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın, bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm kavgasını başarıya ulaştıramayız. Biz bileceğiz ki, biz hiçbir zaman kendi şehitlerimizi unutmuyoruz. Biz onları anti emperyalist, anti faşist kavgamızda bayrak yapacağız. Anti faşist kavgada bayrak yapacağız. O bayrak altında dövüşeceğiz o bayrakla zafere ulaşacağız... Biz sayılmayız parmak ile, tükenmeyiz kırılmak ile, hey hey yine de hey hey, ben Antepliyim, şahinim al, mavzeri o muzuma yük, ben sağ yumruğumla dövüşeceğim, sağ yumruğum memleket kadar büyük... hey hey yine de hey hey, proleter bayrakların altında kara bir kartal gibi yaşamak ne güzel şey. (Ek 8 Sah. 12)

... kardeşler çağımız emperyalizmin çöküş sosyalizmin ve halk kurtuluş savaşlarının dünya çapında ilerleyiş çağıdır. Çağımız emperyalizme karşı topyekün mücadele çağıdır. Birgün gelecek Türkiye'mizde halk cephesi kurulacak, bağımsızlığın, demokrasinin, sosyalizmin bayrağı mutlaka ve mutlaka işçi sınıfımızın öncülüğünde çamura bulaşmazsınız, yere düşürülmeksizin sonuna kadar götürülecek, zafere kadar götürülecektir.» (Ek 8 Sah. 18)

Emin Nedim Gülkaç'ın konuşmasında şu cümleler ve bölümler dikkat çekmektedir:

«Kardeşler, bir devrimci ölür milyonlarca devrimci doğar. Bir devrimci ölür milyonlarca devrimci savaşın içine girer. Biz otuzbeş milyon Türkiye halkının bağımsızlık ve kurtuluş mücadelesini vermeğe ant içmiş insanlar olarak bilmeliyiz ki, faşizm ve gebe ren kapitalizm, emperyalizm kendisi terketmeyecektir bu meydanı. Biz şehitler vererek ölmesini bilerek, toprağa döktüğümüz her damla kandan bileceğiz binlerce devrimci doğacak, binlerce filiz verecek. Nasıl ki toprağın bağrına ekilen bir tohum filiz veriyor veya olup meyvesini veriyorsa işte Türkiye halkının devrimci mücadelesinde yiğitçe ölmesini bilen insanlarda, onlar Türkiye halkının devrimcilerine meyve verecekler...

İşte biz Türkiye halkının işçi sınıfımızın kurtuluş mücadelesine inanmış devrimciler eğer halk ile birlikte işçi sınıfımız ile birlikte bir potada yanmayı göze alamıyorsak, onlarla birlikte o savaşın içinde yanmayı o savaşın içinde sonuna kadar dövüşmeyi hiçbir kariyer gözetmeksizin ben, benim, bencillikten sıyrılarak Halkla birlikte tırnak gibi, et gibi olamıyorsak, halkımızın kurtuluşu mümkün değil, halkımızı kurtuluşa götürmenin tek yolu halkla birlikte örgütlenmektir...

... Onlar yılmıyorlar. Dövüşecekler, çünkü biliyorlar bizi bizden başka kimse kurtarmaz. Biz kendi mücadelemizi veremediğimiz müddetçe kimse bizi bu sömürü düzeninden kurtaramıyacaktır... Türkiye'nin en ücra köşesinde haklarını almak için dövüşen insanlara sahip çıkamazsak, eğer onlara omuz veremezsek, onların haklı kavgalarında yanlarında olduğumuzu gösteremezsek bu gün onlar yenilir, yarın bizler yeniliriz. Onların bir mevzi kazanması Türkiye halklarının bir

mevzi kazanmasıdır. Savaşlar kazanıla kaza nıla ancak düşman öyle yenilir... Onun için kardeşler halkımız laf değil iş istiyor. Ve halkımız der ki, halkımızın yanılmaz pratiğinden gelen ata sözleri vardır. Kişinin aynasıdır. İş lafa bırakılmaz. Lafa bakmanın zamanı geçti. Artık halk otuzbeşmilyon yoksul halkımız topraktan, yoldan, sudan, okuldan halkımız iş bekliyor iş... Kardeşler, faşizm, öğrenci gençliği işçi sınıfımızdan yoksul halkımızdan tecrit edebilmek için ne mümkünse yapıyor. Ama onlara alet olmayacağız. Öğrenci gençlik, işçi sınıfımız, köylü kardeşlerimiz, emekçi yoksul halkımız, et ve tırnak gibi olacaktır. Yeryüzünden ve Türkiye'den faşizm silinene dek ve yok edene kadar mücadele edeceğiz...» (Ek 8 Sah. 10-11)

İbrahim Seven'in konuşmasından şu cümleler ve bölümler dikkati çekmektedir.

«... Biz burada katil Türkş diye bağırırken bileceğiz ki katil sadece Türkş değildir. Katil Vehbi Koç, Sabancı, Eczacıbaşı ve daha onun gibi beşyüzlü geçmeyen bir avuç para babası ve onların Avrupada Amerika'da bin, iki bin, üç bin bilemedin beş bin aileyi geçmeyen para babalarıdır...»

İki sene evvel yurdumuzda faşizm kol geziyordu. Bu gibi toplantılar yaptırılmıyordu. Devrimcilerin dernek kurmaları, örgüt kurmaları yasaklanıyor ve bunlar en ağır cezalarla cezalandırılıyor. O sırada yurtseverlerin ilericilerin, demokratların, sosyalistlerin cezaevlerinde yattığı sıralarda Şili'li bir bakan Türkiye'ye gelerek o zaman CHP Genel Sekteri olan Kâmil Kırkoğlu ile görüşerek Şili halkının ve kendi partisinin Türkiye halkının yanında olduğunu ve Türkiye devrimcilerinin yanında olduğunu belirtmiştir. Daha sonra gelişen olaylarda, Şili'de Amerikan emperyalizmi tarafından Şili halkının demokrasi mücadelesi en kanlı bir şekilde bastırılmış, Şili halkının 20 bin evladı en namussuz şekilde kesilmiş ve sokaklara atılmış ve bizimle gelip iki sene evvel dayanışma içinde olduğunu belirten Şili halkının bu davranışına politikamızın temeline dayanarak şu anda Şili'de cezaevinde olan işçiler, köylüler ve devrimcilerle bu salonda sesimizi yükseltiyoruz ve diyoruz ki, sizinle beraberiz. Başta Şili halkının lideri Luis Görban olmak üzere şu salonda mutlaka bir gün Türk halkının, Türk kesiminin kendi yanında olacağını duyuyor,

duyuruyoruz ve sesimizi daha da kaldırıyoruz ve bir avuç yerli para babası nasıl yabancı para babalarıyla beraberse bizimde bütün dünyada bizi destekleyen işçiler, köylüler ve bütün dünya halkları vardır. Ve bu halklar her zaman en zor şartlar altında bile dayanışmalarını göstermişlerdir. Bütün dünya işçi sınıfı mücadelesinin bir olduğunu çok iyi bilmektedir. Gericiler, faşistler, para babaları, dünya işçilerinin mücadelesinin birliklerini bozmak için şövenizmi yaymaktadır. Yani Türk halkını rum halkına, rum halkını Türk halkına, Türk Halkını Arap halkına, Türk halkını bilmem dünyanın öbür tarafındaki halkına karşı düşman etmek istemektedir. Fakat bütün bu oyunlara rağmen bütün dünya halkları kardeşlerdir. Aynı şekilde bazı ülkelerde halk iktidara gelmiştir. O iktidara gelen ülkelerde iktidarlar dünyada bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesi veren bütün güçlerin yanındadır. Bizi iktidara gelmiş olan işçi sınıfından tecrit etmek isteyen dünya çapında bizi onlardan tecrit etmek isteyenlere karşı uyanık olacağız. Ve biz bir tek ülkemizde değil bütün dünyada işçi sınıfının yanında olduğumuzu bildireceğiz. Eğer o işçi sınıfı iktidarda ise biz onun yanındayız. Onlar bizim yanımızdadır. Onlar bizi destekliyecektir. Biz onları destekliyeceğiz gücümüz yettiği kadar. Bizi kardeş sosyalist ülkelerden tecrit etmek isteyen gericilere karşı mücadele edeceğiz. Ve burada bağıracağız ki sosyalist ülkeler faşizm zamanında ve her zaman Türkiye halkı ile beraberdir ve ilelebbe beraber olacaktır. Bizi 1945 senelerinde yenilmez olarak bilinen Hitler ordularını bozguna uğratan 22 milyon evladını Avrupanın 10 ülkesinde faşizmi temizlemek için döken kardeş sosyalist ülkelerden tecrit etmek isteyenlere karşı hangi kampa girerse gelsin mücadele edeceğiz. Biz cihan harbinde 22 milyon evladını genç yaşta 22 milyon evladını çekik gözlü orta asyalı özbekleri, beyaz saçlı kuzey halklarını, ve daha birçok halklardan ibaret 22 milyon insanı faşizmi yenmek için kanını döken ülkelerden bizi tecrit etmek isteyenlerle mücadele edeceğiz. Romanya'da faşizmi temizleyen Romanya'da faşist diktatörleri silen Yugoslavya'da faşizmi Türkler üzerinde, Sırpalar üzerinde faşist baskıları uygulayan çeşitli diktatörlere karşı mücadele ederek o faşist

diktatörleri temizleyen Doğu Avrupanın her ülkesinde ve en azgın faşist olan Hitler'i yalalayacağı sırada intihara zorlayan ülkelerden bizi tecrit etmek isteyenlerle mücadele edeceğiz. Çünkü o ülkeler 22 milyon bir iki değil Türkiye halkının yarısı kadar en genç, en dinamik evladını Avrupa'nın çeşitli yerlerinde faşizm dünyaya yayılmasını diye şehit etmiştir. Türkiye'de Katil Türkeş diye bağırduğumuz bu Türkeş 3 Mayıs 1944 senesinde Almanya Türkiye'yi daha kolay işgal etsin diye bir faşist cunta tertiplemediği zaman eğer o 1944 senesinde her gün binlerce evladını bu mücadelede veren ülkeler olmasaydı belki şu anda başımıza veya 5-10 sene için başımıza türeyecekti. Onun için asla unutmuyacağız. Onun için bizi onlardan tecrit edenlerle mücadele edeceğiz. İsterse Demirel olsun, isterse başka halklardan olsun mücadele edeceğiz onlarla. Kardeşler dünyada beşbin senedir ezenlerle ezilenler arasında mücadele vardır. Köleler köle sahiplerine karşı, köylüler ağalarına karşı, işçiler patronlara karşı mücadele etmiştir. Dünyada biliyoruz köleler efendilerine karşı isyan etmiş yüzbinlerce kişiden oluşan ordular meydana getirmiş Spartaküs isminde bir köle Roma'da zaferler elde etmiş fakat neticede Spartaküs hareketi ve bütün köle hareketleri yenilmeye mahkum kalmıştır. Aynı şekilde bizim tarihimizde çeşitli köylü hareketleri olmuştur. Pir Sultan Abdal ve Celali isyanları ve bunun gibi birçok köylü isyanları fakat biliyoruz, kuyucu Murat Paşalar ve daha başka paşalar köylü mücadelesini ezmiştir ve bu köylü mücadeleleri iktidara gelememiştir... Bütün bu mücadeleler köle mücadeleleri, köylü mücadeleleri ve işçi sınıfının 1800 senelerindeki mücadelesindeki yenilgi ile şunu öğretmiştir. İşçi sınıfına demek ki bu özel sınıflara karşı öyle bir örgütlenelim ki bir daha iktidara geldiğimiz zaman bir daha ezenler tarihin sahnesinden silinsin ve bunun üzerine işçi sınıfı kendisine has kendi partisini yaratmıştır ve 1900 senelerinde işçi sınıfı partileri Avrupa'nın her yerinde türemiştir ve dünyada ilk olarak bu modern partilerden birisi olan bir parti 1917 senesinde Sovyetler Birliğinde meydana gelmiştir. Ve ilk olarak o zaman ezilenler bir daha ezenlerin gelmeyeceği bir iktidarı gerçekleştirmişlerdir. Ve ondan sonradır ki, Türkiye'de

bağımsız savaşı desteklenmiştir. Ondan sonradır ki, dünyada da bağımsızlık savaşları kurtuluş savaşları başarıya ulaşmıştır... Bütün işçi sınıfı uğrunda kanını, canını, kafasını vermek isteyen arkadaşların her geçen gün güçlenen mücadelemize katılmalarını anti faşist mücadelede başarının ancak bu modern örgütün öncülüğünün garantisi ile mümkün olabileceğini bir daha tekrarlıyorum... Bütün dünyada işsiz, darlık halde bir tek sosyalist ülkede işsizlik olmadığı gözlerimizle gördüğümüz o işçi sınıfının halkın kurtuluşu için o örgütü yaratmak için davet ediyorum. Bütün arkadaşları teker teker kaptırlardan, düşmanlıklardan, kafalarındaki bir sürü eski 1971 öncesi hastalıklardan kurtulmalarını ve bütün dünyada da ispatlandığı gibi partili olarak mücadele vermeğe çağırıyorum...» (Ek : 8 Sah. 13-14-15)

Mustafa Satış'ın konuşmasında şu cümleler ve bölümler dikkati çekmektedir.

«Burjuva demokrasininin sınıfsal özgürlüğü, sınıfsal dayanağı itibariyle içinde taşıdığı burjuva diktatörlük tohumlarını en yüksek noktaya gelen faşizm işçi sınıfı, tüm emekçilerin bağımsızlığı, demokrasi ve sosyalizmin mücadelesinin önüne diktiği bu engel, bu barikat gerekirse tüm kitleler tarafından, gerekirse dişimizle, tırnağımızla ve hatıta gerekirse kafamızı çarpa çarpa onların diktikleri bu duvarları yer ile bir edecek bunların toz dumanı arasında işçi sınıfının işçi sınıfının sosyalizm bayrağını göklere ta göklere dikmek için gerekirse hertürlü kanı dökmeye hazırız... Çekilen tırnaklar ve tabanları patlatırcasına atılan copların bizler arası sınıfsal kin ve huç burjuva demokrasininin, burjuva diktatörlüğünün yerinden kalkmadığı müddetçe yani sömürü mekanizması yerle bir edilmediği müddetçe hiçbir zaman içimizden çıkmayacak ve ilelebet bunların yerine yenileri gelinceye kadar içimizde hüküm sürecektir... Ancak ve ancak işçi sınıfı ve tüm emekçilerin güçleri ittifak neticesinde faşizme karşı halk cephesini kurarak ve tüm kitleleri seferber ettiği zaman ve tüm kitleleri yekvücüt halinde emperyalizmin, faşizmin ve bağımsızlık kavgası için seferber ettiği zaman ve işte o zaman güçlü uyanmasında ve işte o zaman sıkıysa yağmasın yağmur ve işte o zaman bu yürek nahı bu yürek ne güne vurur ki... Arkadaş-

lar genç sosyalistler olarak kavgamız işçi sınıfının yanında ve tüm emekçilerin yanında bağımsızlık ve demokrasi ve sosyalizm kavgasını ilanîhayete götürmek ve gerçek demokrasiyi ve sosyalist demokrasiyi kurmak içindir. Yaşasın Türkiye halklarının devrimci mücadelesi Yaşasın demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm kavgası» (Ek : 8 Sah. 16)

— VI —

Sanıklar Ali KAR, Oral İŞİTMAN, Aykut BAŞARAN, Veli GÜRCAN ve Hasan SİNEMİLİOĞLU, «İşçiler... Emekçi Halkımız... Yurtsever Aydınlarımız... Devrimci Gençliğimiz...» başlıklı, altında «Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Ankara İl Merkezi» yazılı olan bildiri, 12.3.1975 günü ABD. Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in Ankara'ya geldiği günler de yayınlayıp, dağıtmışlardır.

Bildiride, çağımızın emperyalizmin çöküş, sosyalizmin ve halk kurtuluş savaşlarının çağı olduğu, yurdumuza gelen Kissinger'in Amerikan emperyalizminin baş temsilcisi, işçi sınıfının, emekçi halkımızın, yurtsever aydınların, yiğit ve fedakar gençliğimizin baş düşmanı, yerli kapitalistlerin, faşistlerin dostu olduğu, emekçi halkımızın emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı mücadele etmesi gerektiği, bu mücadele ve kavganın işçi sınıfı öncülüğünde emperyalizme ve faşizme karşı demokratik halk iktidarı için yapılan bir sınıf kavgası, emekçi halkımızın yurt sever aydınlarımızın, devrimci gençliğimizin kavgası olduğu ileri sürülmekte ve bu kavganın Vietnam'da, Kamboçya'da Yunanistan'da, Şili'de, Portekiz'de, Kıbrıs'ta ve Filistin'de sürdürülen kavgalardaki yöntemlerle yapılması gerektiği, yurdumuzda verilen kavgaların o kavgalardan ayrı olmadığı, çünkü dünya halklarının kardeş oldukları belirtilmiştir.

Bildiri «Zafer, mazlum dünya halklarının bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm yolunda verdikleri mücadelenin zaferi olacaktır.» cümleleri ile sona ermiştir.

S O N U Ç :

Kuşkusuz, önceden yasalara uygun şekilde kurulan legal bir cemiyetin, sonradan T.C. Yasasının 141. maddesinde belirgin yasak ve suç sayılan amaçlara yönelmesi mümkündür.

Sanıklar Ali KAR, Oral İŞİTMAN, Aykut BAŞARAN, Veli GÜRCAN, Hasan SİNEMİLİOĞLU'nun TSİP, Ankara İl Merkezini illegal bir cemiyet (örgüt) haline dönüştürdükleri, sanık Ali Kar ile diğer sanık Emin Nedim Gülkaç'm. gıyabi tutuklu olan, yakalanamadığı ve açık kimliği saptanamadığı için hakkında kamu davası açılmayan TSİP. kurucusu ve Merkez Yönetim Kurulu Üyesi İbrahim SEVEN ve yine kimliği saptanamadığı için hakkında kamu davası açılmayan İstanbul'da oturduğu «Genç Sosyalistler Birliği» derneğinin kurucusu olduğu bildirilen Mustafa SATIŞ ile birlikte komünizm propagandasını kapsayan konuşmalar yaptıkları, sorguları yapılan sanıkların kısmen kabulleri ve tanıklar Nurettin Bayram, Mehmet Ali Ayan, Rifat Şehirli'nin anlatımları, elde edilen bildiriler, 3.1.1975 günlü görevli polisler tarafından düzenlenen tutanak, bant çözümlü ile elde edilen yazılı metin, 1975/1 numaralı makbuzla emanete alınan ses bantları, ile anlaşılmıştır.

1. Sanık Ali KAR'ın eylemlerine uyan T.C. Yasasının 141/1, 173/3; 142/1, 173/3, 68, 71, 31, 33 ncü maddeler uyarınca,
2. Sanıklar Oral İŞİTMAN, Aykut BAŞARAN, Veli GÜRCAN ve Hasan SİNEMİLİOĞLU'nun eylemlerine uyan T. C. Yasasının 141/1, 173/3 31, 33 ncü maddeler uyarınca,
3. Sanık Emin Nedim Gülkaç'm eylemine uyan T. C. Yasasının 142/1, 173/3, 31, 33 ncü maddeler uyarınca cezalandırılmaları,
4. Tutuklu sanıklar haklarında T. C. Yasasının 40 ncü maddesinin uygulanması,
5. Yargılamanın 1773 sayılı yasa, ve 1696 sayılı yasa ile değişik Ceza Yargılama Yasasının ek I nci maddesine göre 3005 sayılı yasa uyarınca yürütülmesi iddia olunur. 2.4.1975

AYKUT KUTLAY

(14201)

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİ

C. SAVCI YARDIMCISI

(İmza)

(Resmî Mühür)

TSİP Ankara ili yöneticilerinin iddianameye cevapları

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Ankara ili davasında savcının iddianamesine karşılık, iddianameye cevap veren arkadaşlarımızın ifadelerinden İLKE baskıya hazırlanırken elde edebildiklerimizi sunuyoruz.

Ankara TSİP İl Başkanı Ali Kar'ın Sorgusunda İddianameye Cevabının Özeti

Biz Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin Ankara il yöneticileri olarak huzurunuzda yargılanmaktayız. Biz gizli örgüt kurmak iddiası ile suçlanarak yargılanmaktayız. Demokratik mücadelede, işçi sınıfının gücü, egemen güçleri telâşa düşürmüştür. Nitekim bu dava da partimize karşı bir komplo niteliği taşımaktadır. Düşünceyi yok etmek için indirilmek istenen bir darbedir. Dava mesnetsizdir. İddianame somut delillere dayanmayan hayali ithamlardan başka bir şey değildir. Bu ithamların somut delillerden yoksunluğunun en belirgin kanıtı da, anti - faşist toplantıda konuşmadığım halde konuştuğumun iddia edilmesidir. Yöneltilen ithamlardan hiçbirini kabul etmiyorum.

Biz parti olarak, faşizmi protesto etmek için bir toplantı düzenledik. Bu partimizin en doğal eylemlerinden biridir. Toplantıya yönetim kurulu karar vermiştir. Bu kararın altında benim de imzam var. Toplantının bu anlamda bütün sorumluluğunu tamamen yüklenirim. Hatırlanacaktır. O günler faşist saldırıların en yoğun olduğu günlerdi. Saldırıları partimize karşı, demokrasiyi savunan güçlere, kişilere, örgütlere karşı aralıksız tekrarlanıyordu. İşçi kongreleri basılıyor, toplantılar engellenmek isteniyordu. Saldırıları halkımızın demokrasi, bağımsızlık, sosyalizm mücadelesini boğmaya yönelmişti. Toplantıyı düzenlemeye işte bu yüzden karar verdik. Toplantı tamamen Anayasalıdır. Demokratik kurallara uygundur ve öyle yürütülmüştür.

Bir toplantıda çeşitli kişiler konuşabilir. Ancak konuşmalar, konuşmayı yapanı bağlar. Partiyi değil.

Bir de yayınladığımız bir bildirden dolayı suçlanıyoruz. İddianame, Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in Ankara'ya geldiği gün dağıttığımız bildirden söz etmektedir. Bu bildiri bizim anti - emperyalist mücadelemizin bir parçasıdır. Bildiri kesin olarak bir suç teşkil etmemektedir. Kissinger, Dünya halklarının başdüşmanıdır. Kissinger Dünya halklarının katilidir. Ülkemize de, yerli parabalaları ile anlaşmalar yapmak, halkımız üzerinde emperyalizmin baskısının devamını sağlamak ve yeni tavizler almak için gelmiştir. Biz buna karşı çıktık. Çıkıyoruz. Bildiriyi bu yüzden yayınladık.

Beraatımı ve tahliyemi talep ederim.

Ankara İl Sekreteri, TSİP Merkez Yürütme Kurulu Üyesi Veli Gürcan'ın Sorgusu

Gerek TSİP Ankara İl Örgütü, gerekse tek tek şahıslarımız hakkında hazırlanan iddianamenin dört hattı vardır. Bu dört hattın ne olduğu ve ne gibi bir

amaç güttüğü hakkında savunmada söyleyeceklerim saklı kalmak üzere burada şahsım adına birkaç açıklama yapmak istiyorum.

1. Savcı sosyalist literatürün bütün kavramları, sosyalist terminolojinin bütün terimleri, yerli ve uluslararası devrimci hareketin, yaşayan yaşamayan, bütün liderlerinden alıntılar ve Türk Ceza Kanununun siyasal içerikli bütün maddeleri ile Partimize ve bize yüklenmektedir. Bu durumun anlaşılmayacak bir yanı yoktur. Şöyle ki, Partimizin tüzük ve programında açıkça karşısına aldığı ve mücadele ettiği emperyalizm ve yerli ortakları dünya çapında ve Türkiye’de, emekçi halkın devrimci mücadelesi karşısında sürekli gerilemektedirler. Sosyalizm, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve ezilen halkların kurtuluş savaşları her gün, her yerde başarılar kazanmaktadır. Yerli hakim sınıflar ve onların Milliyetçi Cephe denen yönetici kliği, halkımızın örgütlenmesinden, gün be gün biraz daha çok yükselen bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinden korkuya ve telâşa kapılmışlardır. Partimiz hakkında, onun yöneticileri hakkında dava açılmasının ve bu davanın özellikle saldırıların, faşist saldırıların arttığı bir dönemde Milliyetçi Cephe’nin işbaşında olduğu bir dönem— açılmasının nedeni, Partimiz Ankara İl Yöneticilerinin şahsında, sosyalizmi ve sosyalistleri mahkum etmek olmalıdır. Savcının uzun alıntılar, kavramlar ve terimlerle iddianamesini beslemesi gereksiz ve abartmalı olmuştur. Onun için bir tek 141. ve 142. maddelerden dava açması bile buna yeterdi. Partimizin sosyalist olduğunu ispat etmek için bin dereden su getirmeye gerek yoktur. Bırakalım Partimizin eylemi ve politik eyleminin muhtevasını, bir tek adına bir bakması buna yeterdi. Hakim sınıflar işçi sınıfı sosyalizminden telâşlandığını ve korktuğunu açığa vurmuşlardır. Onun içindir ki, savcının istediği mahkumiyet aslında bizim boynumuzda bir ceza değil bir şeref madalyası olacaktır.

2. İddianamenin ikinci hattı, sınıfların varlığının, sınıf mücadelesinin inkârı üzerine kurulmuş olmasıdır. İşçi sınıfı sosyalistleri ve yurtsever aydınlarımız, Cumhuriyetten beri, sömürücü ve zulümkârların «imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz» sözünün arkasına saklanarak emekçi halkımıza ve onun öncülerine çok eziyetler çekirmişlerdir, bunu iyi bilirler. Partimizin kurulmuş olması, onun bir yıldır kan - ter içinde verdiği iş, ekmek, hürriyet mücadelesi meydanlarda, sokaklarda, üniversite ve fabrikalarda vurulan ve faili meçhul kalan cinayetlerde şehit olmuş devrimci, işçi, öğretmen, genç arkadaşlarımız, sınıfların varlığına ve sınıf mücadelesinin birer belirtisidirler. Sınıflar ve sınıf mücadelesi vardır. Bunun en büyük delillerinden birisi, Partimizin Ankara İl Örgütü yöneticileri olarak burada yargılanıyor olmamızdır. Savcının, sınıfların ve sınıflar mücadelesinin varlığını reddetmesi, siyasal planda bunların yok sayılması, sınıfların ve sınıf mücadelesinin varlığının en büyük delilidir.

3. İddianamenin üçüncü hattı Atatürk Spor Salonunda yaptığımız faşist saldırıları protesto toplantısı ve Kissinger’in Türkiye’ye gelişi ile ilgili olarak dağıttığımız bildirinin üstüne kurulmuştur. Bu adı geçen toplantı ve bildirimler tamamen yasal olup, Partimizin tüzük ve programına da uygundur. Ben bu toplantıya ilgili olarak, bildiri de dahil olmak üzere hepsinden sorumlu olduğumu kabul ediyorum. Yalnız bu toplantı ve bildiriden değil, o sırada ve halihazırda Partimizin Merkez Yürütme Kurulu üyesi olduğum için, Partimizin bütün Türkiye çapında yaptığı eylemlerden de sorumluyum. Bu konuda bir noktayı daha açıklamak istiyorum. Biz bu toplantıyı yalnız anti - faşist ve anti - emperyalist olduğumuz için yapmadık. Biz aynı zamanda sosyalist olduğumuz, sosyalist partili olduğumuz için yaptık.

4. İddianamenin dördüncü ve son hattı, sosyalist kavramların, terim ve alıntıların makyavelist bir anlayışla yorumlanmasının üstüne kurulmuş olmasıdır. Şöyle ki, sırf sosyalist partimizi ve işçi sınıfı sosyalistlerini mahkum etmek

amacıyla terim ve kavramlar, alıntılar tahrif ve tahrip edilmiş, işçi sınıfı sosyalistleri yıkıcı, kan dökücü, vandalist olarak tanıtılmaya çalışılmıştır. Böylesi bir maksattan işçi sınıfı sosyalistlerini tenzih ederim. İşçi sınıfı sosyalistleri asla esrarengiz işler çeviren komplocu, yıkıcı, kan dökücü, vandalist değillerdir. Savcı, pek çok devrimci liderlerden alıntılar yaparak iddiasını pekiştirmeyi sık sık tercih etmektedir. Bu yüzden bir alıntı da biz yaparak iddiayı cevaplamak isteriz: Karl Marks, sosyalistlerden, kapitalist toplumdan mutlaka doğacak olan çocuğu daha kansız ve acısız doğurmayı sağlayacak ebeler olarak bahseder. «Biz sosyalistler ebeyiz» der. Karl Marks bu sözleri ettiğinde kapitalizm rekabetçi dönemini yaşıyordu. Burjuvazi ilerici barutunu yitirmemişti. Yeryüzünde bir tek sosyalist ülke yaktı. Uluslararası işçi sınıfı hareketinin çapı, bu güne bakarak çok küçüktü. Biz emperyalist sistemin çöküş, sosyalizmin ve halk kuruluş savaşlarının dünya çapında ilerleyiş çağında yaşıyoruz. Bu döneme bakınca, bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi, bugün teknik ve moral bir üstünlük kazanmıştır. Her dönemde mücadelenin öz ve biçimini, somut şartların somut tahliline göre saptayan işçi sınıfı sosyalistleri günümüz şartlarında artık «ebe» ne kelime, bu konuda nisaiye uzmanlarıdır. Hakim sınıflar ve onların sözcüleri, bugün işçi sınıfı sosyalistlerinden yıkıcı, kan dökücü, komplocu, vandalist imalı kelimelerle söz ederken veya ima ederken, aslında aynaya bakmakta ve kendi çirkin yüzlerini görmektedirler. Ve bütün bunların sonucu olarak savcının iddianamesindeki bütün isnad edilen suçların hiçbirini işlemedim. Kabul etmiyorum. Partimizin bütün yaptığı hareketler ortadadır, tüzük ve programına uygundur, yasalıdır, iddianame hakkında söyleyeceklerim bu kadardır.

Ankara TSİP İl Yönetim Kurulu Saymanı Oral Işıman'ın Sorgusu

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığına;

Savcı tarafından, «Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Ankara İl Merkezi'ni illegal bir teşkilât haline dönüştürmüş» olmakla suçlanmaktayım ve T.C.K.'nın 141/1 maddesi uyarınca cezalandırılmam istenmektedir.

Anayasa teminatı altında bulunan ve yasalara uygun şekilde kurulmuş bulunan bir siyasî partinin, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin Programı ve Tüzüğü açık ve anlaşılır bir şekilde ortadadır. T.S.İ.P. Ankara İl Yönetim Kurulu, tüm faaliyetlerini, sonuna kadar sadık ve bağlı kaldığı Partimiz Program ve Tüzüğü doğrultusunda ve kanunlara uygun şekilde sürdürmüştür.

Savcı, iddianamesinde, parti teşkilâtının kanunî olarak kurulmuş bulunduğunu kendisi de ıkrar etmektedir. Ancak daha sonradan, bu teşkilâtın kanunlara aykırı amaçlara yönelmesinin mümkün olacağını ileri sürmekte ve fakat bu iddiasını kanıtlayıcı hiç bir delil getirememektedir. Savcıya göre, bu illegal teşkilât, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa uygun olarak ve Ankara Sıkıyönetim Bölge Komutanlığının yazılı iziniyle bir kapalı salon toplantısı düzenliyor. Ayrıca, Dernekler Kanununa ve Siyasî Partiler Kanununa uygun olarak ve onların tanıdığı hakları kullanarak bir bildiri yayınlıyor. Yani bir gizli, kanunsuz örgüt, tamamıyla kanunî faaliyetler yürütüyor. Bu nasıl bir gizli örgüttür ki, kanunlarda suç sayılan amaçlarını gerçekleştirme üzere tamamıyla kanunî, polise açık bir toplantı düzenlemeyi göze alabiliyor ve yetkili makamlardan izin alarak kendini rahatça ihbar edebiliyor. Demek ki, Savcının, iddianamesini hazırlarken dayandığı temel noktanın sosyalizme ve sosyalist mücadelenin gelişmesine tahammülsüzlük olduğu açık bir gerçektir.

Halkımıza açık olan, binlerce kişinin katılmış olduğu bu toplantının düzenleniş amacı bellidir; «faşist baskıları protesto» dur. Bu toplantıyı düzenlemekle

Partimiz anti-faşist bir tavır koymuştur. Bu tavır, işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın tavrıdır. Haklı bir tavidir. Gittikçe yoğunlaşan faşist ve şövenist baskıları ve saldırıları protesto etmek, bunların ardındaki niyetlerin, hedeflerin ve hesapların halkımızca anlaşılmasını sağlamak sosyalist bir partinin önemli görevlerindedir. Bu görevin ifası Anayasa'nın teminatı altındadır.

Bütün dünya halklarının ancak nefretini kazanabilmiş faşizm'e karşı mücadele, sadece sosyalistlerin değil, tüm ilericilerin, yurtseverlerin ve demokratların bir görevidir. Faşizmi ve faşist saldırıları tel'in etmek, lanetlemek amacıyla düzenlenmiş bir salon toplantısının, bir parti teşkilâtını illegal bir teşkilât haline dönüştürmesinin bir delili olarak kabul etmek gülünçtür. Savcının iddiasının ne kadar ciddiyetten uzak ve mesnetsiz olduğu, delil olarak gösterilmeye çalışılan iki parti faaliyetinin de ne kadar kanunlara uygun olduğu belgelerle ortadadır.

İddianamede, T.C.K.'nin 141. maddesine aykırı bir faaliyette bulunduğuma dair şahsıma ait hiç bir delil yoktur. İddiaya reddediyor, mağduriyetime neden olan tutukluluğumun kaldırılmasını talep ediyorum.

6 Mayıs 1975
Oral Işıtman

Ankara TSİP İl Yönetim Kurulu Üyesi Aykut Başaran'ın sorgusu sırasında iddianameye cevabının özeti

Burada TSİP'i gizli örgüte dönüştürmekle suçlanmaktayız. İddianame özküt altında buzağı aramakta; bu mantıkla düzenlenmiş bulunmaktadır. İddianamede bir çok kavram yer alıyor. Sözgelimi, savcı faşizmden sözediyor ve «Faşizm günümüzde beğenilmeyen rejimlere karşı kullanılan bir deyimdir» diyor. Aynı iddianamenin bir başka yerinde ise faşizmin Anayasaya aykırı olduğuna işaret ediyor. Bu açık bir çelişkidir. Savcı, doğrudan doğruya ve sadece partimizi hedef almıştır.

TSİP'in Ankara İl Müteşebbis Heyeti üyesiyim. Partinin kurulmasında çalışmalarım elbette oldu. Partimizin tüzük ve programını okudum ve tamamen benimsedim. Halkımızın iktidar mücadelesinin, partisiz verilemeyeceğine inandığım için partiliyim. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin üyesiyim. Partimin tüzük ve programına sonuna kadar sadık kaldım ve kalacağım. Savcı bunları suç saymaya çalışıyor. İddianame, sınıf mücadelesini engellemek adı altında, partimizin mücadelesini engellemek istemektedir. Partimiz Anayasa teminatı altındadır. Yasalara uygun olarak kurulmuştur. Amacı, tüzüğünde, programında yazılıdır. Faaliyetlerini bu tüzük ve program çerçevesinde yürütmüştür. Savcı bütün bunlara rağmen, TSİP Ankara İl örgütünün, partiyi, gizli örgüte dönüştürdüğünü iddia etmektedir. Ancak bu iddiayı kanıtlayan hiç bir delil getirmemektedir. Yasal işlemler ve izinler tamamlanarak bir anti-faşist toplantı düzenlenmiştir. İddianame bunu gayri kanunî faaliyetler olarak göstermeye çalışıyor. Temelinde savcı sosyalizme düşmandır ve iddianame bu amaçla hazırlanmıştır.

Bir de bildiri meselesi var. Bildiriyi biz il yöneticileri olarak yayınladık. Altında imzam var. Bildiri emperyalizmin jandarmalığını üstlenen ABD'nin dışişleri bakanı Kissinger'in ülkemize gelmesini protesto etmek için yayınlandı. Partimizin nasıl faşizmi protesto için anti-faşist toplantı düzenlemesi doğalsa ve göreviyse, anti-emperyalist mücadelesinin de bir gereği olarak Kissinger'in gelişini protesto etmek görevidir.

Bildiride, toplantıda ve partimizin faaliyetlerinde TCK'nun 141. ve 142. maddelerinin ihlali söz konusu değildir.

Beraatımı ve tahliyemi talep ederim.

ilke 10 LİRA
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

TÜSTAV